

ÇANAKKALE ZEYTİN ÇALIŞTAYI

20-21 NISAN 2012

AYVACIK - ÇANAKKALE

Bu Kitap Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Ayvacık Belediyesi tarafından ortaklaşa düzenlenen Zeytin Çalıştayı için Çanakkale Ticaret Borsası tarafından 400 adet bastırılmıştır.

Birinci Baskı: Ekim 2012

İletişim Adresi:

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Ziraat Fakültesi
Terzioğlu Yerleşkesi
17020 ÇANAKKALE
Tel : 0286 218 05 44
Faks : 0286 218 05 45

Kapak Tasarım:

Uzman Mürsel Mehmet GÜVEN

ISBN: 978-605-4222-20-9

Basım Yeri:

Pozitif Matbaa
Çamlıca Mah. 145. Sk No:10/16
Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0312 397 00 31
pozitif@pozitifmatbaa.com

Yasal Uyarı: Bu kitapta yer alan içerikler; Çalıştay Bilim Kurulu tarafından kabul edilmiş ve şekilsel açıdan düzenlemeye tabii tutulmuştur. Bu kitabın yayın hakkı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne aittir ve tüm yayın hakları saklıdır. Kitabın herhangi bir bölümünün kopya edilmesi, başka dillere tercüme edilmesi, basılması ver çoğaltılması yazarların iznine bağlıdır. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER	Sayfa
TAKDİM YAZILARI	1
ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dekanının Takdimi	
<i>Prof.Dr. Feyzi UĞUR</i>	3
Ayvacak Belediye Başkanının Takdimi	
<i>Mehmet Ünal ŞAHİN</i>	5
ÇOMÜ Rektörünün Takdimi	
<i>Prof. Dr. Sedat LAÇİNER</i>	7
ÇAĞRILI BİLDİRİLER	11
"Zeytin ve Zeytinyağı SEKTÖRÜNÜN Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Swot Analizi "	
<i>Dr. Seyfi ÖZŞİK ve Fatma ÖZTÜRK</i>	13
"Çanakkale Yöresi Zeytinciliği ve Sorunları "	
<i>Yrd.Doç.Dr. Nilüfer KALECİ</i>	35
"Plastik Sanatlarda Zeytin İmgesinin Mitolojik, Dini ve Kültürel Kökenleri"	
<i>Yrd.Doç.Dr. Cenk BEYHAN</i>	53
ÇALIŞTAY GRUPLARINDAKİ KONUŞMA KAYITLARI	63
"Sofralık ve Yağlık Zeytin Üretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri" Grubu Konuşma Kayıtları	67
"Sofralık Zeytin ve Zeytinyağının İşlenmesi, Tüketimi, Kalite ve Muhafazaya Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri" Grubu Konuşma Kayıtları	93
"Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, İç ve Dış Ticareti, Örgütlenme Sorunları ve Çözüm Önerileri" Grubu Konuşma Kayıtları	101
ÇANAKKALE ZEYTİN ÇALIŞTAYI GENEL DEĞERLENDİRMESİ	
<i>Yrd.Doç.Dr. Nilüfer KALECİ</i>	113
EKLER	126
Ek 1. Çalıştayı tüm aşamalarına ait bazı fotoğraflar	127
Ek 2. Çalıştaya katılmayıp tebrik mesajı gönderler	135
Ek 3. Basında Zeytin Çalıştayı	136

▪ Tüm bildirilerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

ÇALIŞTAY KURULLARI

ONURSAL BAŞKAN

Prof. Dr. Sedat LAÇİNER
Rektör, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

DÜZENLEME KOMİTESİ

Prof.Dr. Feyzi UĞUR
Dekan, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Mehmet Ünal ŞAHİN
Belediye Başkanı, Çanakkale Ayvacık Belediyesi

Yrd.Doç.Dr. Canan ÖZTOKAT
Dekan Yard., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Yrd.Doç.Dr. Nilüfer KALECİ
Koordinatör, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Doç.Dr. Sibel TAN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Dr. Selma KAYALAK
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Dr. Mustafa SAKALDAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Dr. Arda AKÇAL
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Uzm. Ahmet BECAN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Uzm. Mürsel GÜVEN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Deniz AYDIN
Fakülte Sekreteri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Niyazi GÜLER
Ayvacık Belediyesi

Ali KOROL
Ayvacık Belediyesi

Çağatay DEMİRCİ
Ayvacık Belediyesi

Nur Aslı ERDİN
Ayvacık Belediyesi

Ziyneti ŞAHİN
Ayvacık Belediyesi

TEŞEKKÜR

Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü tarımsal üretim değeri, dış ticaret, istihdam ve tüketim açısından ülke ekonomisi ve insan sağlığı için son derece önemlidir. Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) çalışmalarında Türkiye'de zeytin ve zeytinyağı tarımsal üretim değeri açısından ilk on üründen biri olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan dane zeytin üretimi açısından İspanya, İtalya ve Yunanistan'dan sonra Türkiye dördüncü sırada yer almaktadır. Bu zengin üretim potansiyiline rağmen sektör üretimden tüketime kadar çeşitli problemleri bünyesinde taşımakta, dünyada hızla gelişen zeytin üretimi ve dış ticareti karşısında rekabet şartları gün geçtikçe zorlaşmaktadır.

Bu kapsamda Türkiye genelinden yola çıkarak, Çanakkale ve çevresinde zeytinciliğin mevcut durumunu, sorunlarını belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amacıyla Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Ayvacık Belediyesi ev sahipliğinde “Çanakkale Zeytin Çalıştayı” 20-21 Nisan 2012 tarihinde Ayvacık İlçemizde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayda sektörün tüm paydaşları bir araya gelerek birbuçuk gün süren oturumlarda sektörün sorunları tartışılmış ve bu sorunların çözümü için stratejiler geliştirilmiştir. Çalıştay sırasında sunulan çağrılı bildiriler üç oturum halinde yapılan çalışma grubu konuşma metinleri ve basın toplantısında kullanılan sunular bu kitapta toplanarak kullanıcılara sunulması amaçlanmıştır.

Çalıştaya tüm destek ve katılımları ile bizleri onurlandıran, başta Çanakkale Valiliği ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğüne, Çanakkale İl Genel Meclisi Başkanlığına, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanlığına, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ayvacık Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğüne, Çanakkale İl ve İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerine, Çanakkale Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğüne, Çanakkale Ticaret Borsasına, Çanakkale Ziraat Odasına, Çanakkale Ziraat Mühendisleri Odasına, Güney Marmara Kalkınma Ajansına (GMKA), Ankara Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinden katılan değerli öğretim üyelerine, Zeytincilik Araştırma

İstasyonu Müdürlüğüne ve Yalova Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsüne, Edremit Zeytincilik Üretim, Eğitim ve Gen Merkezi Müdürlüğüne, Özel Sektörün ve Sivil Toplum Kuruluşlarının tüm temsilcilerine sonsuz teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Özellikle Çalıştayın sponsorluğunu üstlenerek önemli katkı sağlayan Ayvacık Belediyesine ve teknik destek sağlayan tüm çalışanlarına da ayrıca şükranlarımı sunmak istiyorum.

Son olarak Çalıştayın yapılması ve bu kitabın hazırlanması sırasında emeklerini esirgemeyen Çalıştay Düzenleme Kurulu üyelerinin herbirine tek tek teşekkür ederek, bu kitabın sektörün tüm kesimleri için faydalı bir kaynak olması dilerim.

Prof. Dr. Feyzi UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Ziraat Fakùltesi Dekanı

TAKDİM YAZILARI

Çanakkale Zeytin Çalıştayı Üzerine

Prof. Dr. Feyzi UĞUR

Çanakkale Osekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dekanı

Bugün Zeytini konuşacağız. Zeytin ki; bu toprakların çok değerli ve vazgeçilmez bir unsuru. Önemli bir miras, sanki kutsal bir emanet, sahip çıkılması gereken kültürel bir hatıra.

Zeytin insanlığın hizmetine sunulmuş mucize bir değer. Zeytin bolluğun, adaletin, sağlığın, barışın, zaferin, gururun, bilgeliğin, aklın, ölümsüzlüğün, arınmanın ve yeniden doğuşun simgesidir. Tüm kutsal kitaplarda, binlerce yıllık öykülerde, masallarda hep onun adı geçer.

Zeytin ağacı binlerce yıl yaşayabilir. Gövdesi son derece dayanıklı. Çürüyüp ölse bile dibinden sürgün vererek yeniden dirilebilir. Bu yüzden zeytin ağacı ölümsüzdür, hayat ağacıdır. Bu açıdan her gün gördüğünüz bir zeytin ağacı insanlık kadar eski olabilir. Akdeniz efsanelerinde onun adı "Ölmez Ağaç" ya da "Hayat Ağacı" olarak geçer. Gerçekten de zeytin ağacı, yüzyıllarca yaşayabilen bir canlıdır. O, aslında yeryüzüne armağan olarak gönderilen bir değerdir.

Yaşı birkaç yüze ulaşınca muhteşem bir görüntüye kavuşur. Geçen yıllar gövdesini bir kilim gibi örер. Geçen zaman ağacın kabuğunu öylesine işler ki, bu görüntü insanda hayranlık uyandırır. Zamanın izlerini yüzünde taşıyan bir ihtiyar gibi bilgedir sanki...

Zeytin, fakir toprakların zengin ağacı. Dayanıklı ve kolay çoğalan bu ağaç; yaşlansa, gövdesi çökse, kurusa bile gövde yumrularından ve köklerinden fışkıran sürgünlerle canlanır, yeni bir ağaç olarak ortaya çıkar. Orman yangınlarına dayanıklı olması bir diğer avantajı. Bilinir ki; herhangi bir yangında yanan ağaçlar, kısa sürede sürgün verebilirler. Odunu, sert ve sağlam. Erozyona karşı mücadelede de, belki de en uygun ağaç türü.

Sonuç olarak, ağacı, meyvesi, yaprağı ve yağı ile insanlığın hizmetine sunulmuş, pek çok hastalığın ilacı, sağlıklı yaşamanın sırrı, mucize ağaç zeytin.

Tarihi, kültürel ve kutsal bir ürünü, zeytin ve ağacını ve ürünlerini konuşmak, gündeme getirmek ve tartışmak bizlere mutluluk ve kıvanç vermektedir.

Sonderece önemseydiğimiz ve üzerine titredığımız Zeytin ile ilgili bu çalışmayı Ayvacık Belediyesi ile ortaklaşa düzenliyoruz. Ayvacık Belediyesi ile bu değerli ürünün sorumluluğunu paylaşmaktan son derece mutlu olduğumuzu ve birlikte çalışmaktan büyük keyif aldığımızı Ziraat Fakültesi adına dillendirmek isterim. Bu çalışma; Fakültemizin sahadaki durumu ve gerekliliğinin iyi bir örneği olmuştur. Yanısıra, bu çalışma ile, Üniversite–Bakanlık -Yerel Yönetim-Sanayi-Üretici işbirliği ile ortaya konulan çalışmaların sonuçlarının nerelere ulaşabileceğinin sınanabileceği artı bir değer oluşturulacaktır.

Çalıştımıza katkı sağlayan bilim insanlarına, zeytin konusunda değer üreten meslektaşlarımıza ve tüm katılımcılara teşekkürlerimizi sunarız.

Zeytinin her yönüyle değerlendirileceği bu bilimsel ve kültürel ortamda:

Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi,

Zeytin ve Zeytinyağı Tüketimi, Kalite ve Muhafazası

Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, Ticareti, Örgütlenmesi gibi konular sektörün tüm paydaşları tarafından değerlendirilecek, çalıştayın tüm aşamaları ve değerlendirmeleri kitapçık haline getirildikten sonra, çıkan sonuçlar ilgili tüm kurumlar ile paylaşılacaktır. Burada amaç, yapılan çalışmaların ve ortaya konulan emeklerden ülkemiz yararına sonuçlara ulaşmak olacaktır. Bu vesile ile Çanakkale Zeytin Çalıştayının başarılı geçmesini ve sonuçlarının uygulanabilir olmasını yürekten diliyorum.

Bu çalıştayda ortaya konulacak tüm görüşlerin ve yapılan değerlendirmelerin ülkemiz ve bölgemiz zeytinciliğinin tüm sektörlerinde artı değerler oluşturmasını yürekten dileriz. Bu çalışma, ÇOMÜ Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediye'sinin bu çalışmada görev alan üstün meziyetli çalışanlarının üstün gayretli çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Kendilerine teşekkürlerimi sunarım.

En derin muhabbet ve saygılarımla.

Mehmet Ünal ŞAHİN
Ayvacık Belediye Başkanı
(Çanakkale Zeytin Çalıştayı Eş Başkanı)

20 -21 Nisan 2012 tarihlerinde doğal güzellikleri, turizmi, tarihi, organik etleri, zeytini zeytinyağı, endemik bitkileri ile ünlü şirin ilçemiz Ayvacık'ta "Çanakkale Zeytin Çalıştayı" organizasyonunu Çanakkalemizin güzide kurumlarından Onsekiz Mart Üniversitesi ortaklığında gerçekleştirmekten büyük mutluluk duyuyoruz.

Ayvacak'ın önemli tarım unsurlarından birisi olan zeytin ağacı çok özel bir ağaçtır. Geçmişi binlerce yıl öncesine dayanan bu ağaç bin yaşına kadar yaşayabilir. Yüzyıllardır insanların sağlık ve güzellik kaynağı olmuştur. Zeytin ağacının yaprakları da zafer, akıl ve barışın simgesidir. Yüzyıllardan beri kültürel ve doğasal bir çekim merkezi olan Ayvacık ve çevresinde en nefis zeytin ve zeytinyağı binlerce yıldır üretilmektedir. Ayvacık'ın tarımsal gelir kaynaklarının başında gelmektedir. Buna rağmen zeytin tarımından elde ettiğimiz gelir, bölge zeytinciliği açısından yeterli düzeyde değildir. Önümüzdeki yıllarda zeytinin ve zeytinyağının önemi daha iyi anlaşılacaktır. Fakat bu yatırımın altyapısının hazırlanması gerekmektedir. Dikimden başlayarak bakımına, toplanmasına kadar üreticiyi bilgilendirici kurslar açılmalı, depolama alanları şimdiden planlanmalı bölgeye kapsamlı bir analiz laboratuvarı kurulmalı, üretilen zeytinyağı iç pazarımıza ve ihracata yönelik olmalıdır. Kırsalda işsizliğin önüne geçmesi bakımından zeytinciliğin gerekliliğine inanıyoruz. Bütün bu konular çalıştayımız da konuşulup incelenerek hazırlanan sonuç bildirgemiz yol gösterici olacaktır.

Çalıştaya katılım sağlayan, değerli bilgilerini bizlerle paylaşan herkese şahsım ve Ayvacık Halkı adına şükranlarımı sunuyor, çalıştayımızın ülkemize ve zeytinciliğimize hayırlı olmasını temenni ediyorum

Prof. Dr. Sedat LAÇİNER
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü

Zeytin dünyada kültürü en eski tarihlere dayanan, en sağlıklı ve en doğal üründür.

En uzun ömürlü ağaçların başında gelen zeytinin, bütün semavi dinlerde saygın bir yeri vardır. Kur'an'ın birçok ayetinde, zeytinden bahsedilir. Bunların bazılarında zeytin zeytinin yararlarına işaret edilirken bazılarında da zeytin, Allah'ın birliğinin ve kudretinin delili olarak gösterilir.

Zeytin hem yağı çıkartılan hem de meyvesi katık olarak tüketilen bir bitkidir.

Zeytinyağı dünyanın en sağlıklı yağıdır. Çünkü hiçbir kimyasal işleme tabi tutulmadan elde edilebilen tek doğal bitkisel yağıdır.

Zeytin ve zeytinyağı, tarih öncesi dönemlerden bu güne kadar insan beslenmesi ve sağlığında önemli yeri olan bir tarım ürünüdür. Asırlar boyunca Akdeniz ve Anadolu medeniyetlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarında zeytine rastlanması, bu kıymetli ürünün tarihsel derinliği ve önemi hakkında güzel bir kanıt oluşturmaktadır.

Doğa ile mükemmel bir uyum içinde olan ve insanlığa çok yönlü fayda sağlayan zeytinden elde edilen zeytinyağı bilinen en eski yenilebilir yağdır ve hala Akdeniz besinlerinin en önemlilerinden biridir. Özellikle sağlıklı yaşamın nerdeyse evrensel bir amaca dönüştüğü günümüzde, zeytinyağının faziletleri adeta yeniden keşfedilmektedir. Çeşitli hastalıkların riskini azalttığı vurgulanan "Akdeniz Beslenme Modeli" birçok batılı ülkede ön plana çıkmaktadır. Bu yüzden başta Amerika, Avustralya, Kanada ve Japonya olmak üzere Akdeniz'den çok uzak ülkelerde de zeytinyağı tüketiminin düzenli artış gösterdiği bilinmektedir. Zeytinyağı ve sofralık zeytin, özellikle Akdeniz havzasındaki ülkelerin temel besinini oluşturmaktadır.

Zeytin kültüre alınan en eski meyve türlerinin başında gelmekte ve 6000 yılı aşkın bir süredir ürünlerinden faydalanılmaktadır. Akdeniz'in bu kutsal ağacı, pek çok kaynağa göre Anadolu'da hayat bulmuş olup özellikle Güneydoğu Anadolu bölgemizde Hatay, Maraş, Mardin üçgeni zeytinin gen

merkezlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Zeytin daha sonra tüm Akdeniz havzasına ve buradan da Amerika'yı da içine alan çok geniş bir alana yayılmıştır. Günümüzde halen 31'i kuzey yarımkürede, 8'i ise güney kürede yer alan 39 ülkedeki yaklaşık 10 milyon hektar alanda 1 milyar civarında zeytin ağacı bulunmaktadır.

Dünya zeytin alanlarının % 95'i karakteristik bir ürün olarak Akdeniz havzasında yer almaktadır. İspanya, İtalya, Tunus, Yunanistan ve Suriye önemli zeytin üreticisi ülkeler konumundadır. Ülkemiz ise yıllara göre değişmekle birlikte Dünyada sofralık zeytin üretiminde birinci, zeytinyağı üretiminde ise beşinci sırada yer almaktadır.

Ülkemizde zeytin yetiştiriciliği 782 bin ha alan ile toplam tarım arazileri içindeki payı %3,2'dir. Üretilen zeytinin % 64'ü yağlık çeşitlerden oluşmaktadır. Üretimnin %47'si Ege Bölgesinde yapılmakta ve bunun da %63'ü yağlık zeytin olarak değerlendirilmektedir. Marmara Bölgesindeki üretimin ise %41'i sofralık zeytindir.

İlimiz ise 2010 yılı verilerine göre yağlık ve sofralık zeytin üretiminde ülkemizin %6'lık dilimini oluşturarak 7. Sırada yer almaktadır. Çanakkale ilinin 86.592 tonluk zeytin üretiminde en büyük paya Ezine ve Ayvacık ilçeleri sahip olup iki ilçe ilimizin toplam üretiminin %63'ünü karşılamaktadırlar. Bu bağlamda Ezine ve Ayvacık ilçeleri ve Küçükkuyu beldemiz; İlimizin zeytin yetiştiriciliği açısından çok büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca Çanakkale ülkemizde zeytin yetiştiriciliğinin yapıldığı en kuzey bölgelerden biri olmasına rağmen zeytinyağı kalitesi kapsamında önemli bir yeri vardır. Üniversitemizde yapılan araştırma sonuçları yöremizde üretilen zeytinyağlarının kimyasal bileşiminin ülkemizin diğer yörelerine oranla çok daha zengin olduğunu belirlenmiştir. Özellikle Kazdağı'nın yüksek oksijeni ile Çanakkale Boğazının serin rüzgârlarının birleştiği Ayvacık ve Ezine ilçelerimizin bu sonuçta çok büyük önemi vardır. Kuzey Ege zeytinyağları özellikle organik natürel sızma zeytinyağı olarak kullanılmalı ve Ayvalık çeşidinin sağladığı genetik üstünlükler ve ekolojinin sağladığı avantajlar değerlendirilerek yörede butik üretim teşvik edilmelidir. Ayrıca yörenin avantajlarının nitelikli bir şekilde değerlendirilmesi için gereken tanıtım faaliyetlerine mutlaka ağırlık verilmelidir.

Bununla birlikte ülkemizin dünya zeytin ve zeytinyağı üretiminde önemli bir payı olmasına rağmen insanlarımızın özellikle zeytinyağı tüketimi oldukça düşük seviyelerdedir. İspanya ve İtalya'da kişi başına zeytinyağı tüketimi 10-12 kg, Yunanistan'da 21 kg iken zeytinin anavatanı olan

ülkümüzde ise kişi başına zeytinyağı tüketimi 1,5 kg seviyesindedir. Zeytinyağı kültürünün başta ilimize olmak üzere tüm ülkeye yaymak ve bu sağlık kaynağından tüm halkımızın faydalanmasını sağlamalıyız.

Meyveciliğin her deseninin görülebildiği ve bu bakımından ülkemizin en önemli illerinden olan Çanakkale’de zeytinciliğin kuşkusuz ayrı bir yeri vardır. Bu kıymetli ürünün üretimi, pazarlanması, muhafazası konularındaki sorunların çözülmesi konu uzmanları ve sektör çalışanları arasındaki bilgi alış-verişinin sağlanması, yeni bilgilerin ilgili kişi veya kuruluşlara aktarılması, sektörün sorunlarına çözüm sağlayacak yeni politikaların belirlenmesi ve saptanan hedefler doğrultusunda yeni araştırma programlarının oluşturulması ile mümkündür. Bu kapsamda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Ayvacık Belediyesi işbirliği ile Çanakkale yöresindeki zeytin ve zeytinyağı üretiminin mevcut durumunun belirlenerek sektöre ait sorunların saptanması ve çözümüne yönelik hedeflerin oluşturulması için düzenlenen “Zeytin Çalıştayı” ilimiz ve ülkemiz zeytinciliğine önemli katkılarda bulunacaktır.

ÇAĞRILI BİLDİRİLER

ZEYTİN ve ZEYTİNYAĞI SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE SWOT ANALİZİ

Dr. Seyfi ÖZİŞİK, Fatma ÖZTÜRK

Zeytincilik Araştırma İstasyonu, Ekonomi İstatistik Şubesi, Bornova -İZMİR.

GİRİŞ

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı OECD'nin 2011 yılında Türkiye ile ilgili yayınladığı raporda; Türkiye'nin 61,8 Milyar dolarlık tarım hâsılası ile dünyanın 7'nci büyük tarımsal gücü hâline geldiğini belirtmektedir. Türkiye'nin gelişen tarımsal gücü içerisinde de zeytincilik sektörüne verilen önem ile birlikte mevcut potansiyele ilave olarak bu yöndeki yatırımlara önemli bir talep doğmuştur. FAO'nun 2010 yılında yaptığı bir çalışmada da Türk tarım ekonomisinde tarımsal üretim değeri açısından önemli ilk on ürün içerisinde zeytin sektörü yer aldığı belirtilmiştir. Diğer yandan sektör, nüfusun beslenmesi, tarıma dayalı sanayi sektörünün ham madde ihtiyacını karşılaması, potansiyel yapısı ile ihracata yaptığı katkı, istihdam olanağı sağlaması vb nedenleriyle ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinde önemli fonksiyonlar üstlenmektedir. İklim özellikleri açısından seçicilik gösteren bir ürün olan zeytin Akdeniz havzası bitkisi niteliğinde olup, Türkiye'de sahip olduğu ekolojik koşullar nedeniyle zeytin tarımı açısından dünyadaki önemli ülkeler arasında yer almaktadır.

İnsan bünyesindeki fizyolojik etkileri ve biyolojik değeri itibarıyla insan sağlığı yönünden zeytinyağının bilimsel verilere dayalı üstünlüğünün diğer bitkisel yağlara (ayçiçeği, mısır soya, fındık, pamuk vs) oranla daha etkili olduğunun kabul edilmesi, dünyada zeytinyağının giderek artan oranda tüketilmesine neden olmuştur. Nitekim 1980'li yılların başında 1,5 milyon ton seviyesinde olan dünya zeytinyağı tüketimi, zeytinyağının tıbbi açıdan faydalarının yoğun tanıtım faaliyetleri neticesinde kamuoyuna yansımış ve 2011 yılı itibarıyla tüketim 3 milyon ton düzeylerine yükselmiştir.

Bu çalışmada zeytin ve zeytinyağı sektörünün mevcut durumu ele alınıp, sektörün Türkiye ekonomisindeki yerini ortaya koyabilmek amacı ile sektör, istihdam, milli gelir, dış ticaret, üretim ve tüketim açısından ele alınarak incelenmiştir. Ayrıca Türkiye'de sektörün güçlü, zayıf yönleri ile gelişme fırsatları ve tehdit edici unsurlar da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. MATERYAL VE METOT

Çalışmanın temel materyalini, makro düzeydeki ulusal ve uluslararası veriler oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), İhracatı Geliştirme ve Etüt Merkezi (İGEME), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Uluslararası Zeytinyağı Konseyi (UZK), Dünya Gıda Örgütü (FAO), Ege İhracatçı Birlikleri (EİB) gibi kurumlardan sağlanmıştır. Çizelgelerin oluşturulmasında yüzde oran ve aritmetik ortalama metotları kullanılmıştır (Güneş ve Arıkan 1985). Zeytin sektörünün güçlü ve zayıf yanlarının analitik değerlendirilmesinde SWOT analizi tekniği uygulanmıştır (Johnson ve ark, 1989; Bartol ve Martin, 1991).

2. BULGULAR ve TARTIŞMA

2.1. Dünyada ve Türkiye’de Zeytin Sektörü Genel Görünümü

Dünya’da zeytin ve zeytinyağı talebine yönelik artış ile birlikte, ekonomik anlamda zeytin üretimi yapan ülkeler arzlarını artırma yoluna gitmişlerdir. AB ülkeleri önemli üretici ülkeler olmakla birlikte Suriye; Tunus ve Mısır gibi ülkelerde de zeytin tarımı önemli ölçüde gelişmiştir. Bütün bu gelişmelere paralel olarak, farklı organizasyonlar zeytin ve zeytinyağı için yeni düzenlemeler yapmaktadır. AB kapsamında oluşturulan sofralık zeytin ve zeytinyağı ortak piyasa düzeni, Dünya Ticaret Örgütü müzakereleri çerçevesinde ortaya çıkan uygulamalar, Uluslararası Zeytinyağı Konseyi, diğer yandan ikili ve bölgesel anlaşmalar, ülkeler arasında rekabeti ön plana çıkarmıştır. Türkiye içinde bulunduğu konum itibarıyla, zeytin yetiştiriciliğinin önemli olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye dünya dane zeytin üretim hacminden %7,4 pay alarak diğer üretici ülkeler içinde 4. sırada yer almaktadır. İspanya, İtalya ve Yunanistan önemli üretici ülke olmakla birlikte Suriye, Tunus ve Mısır’da son yıllarda zeytin alanları artan ülkeler konumundadır. Diğer yandan Akdeniz havzası bir ülke olmamasına rağmen, Arjantinde’de geniş plantasyonlar halinde zeytin dikimleri yapılmakta ve

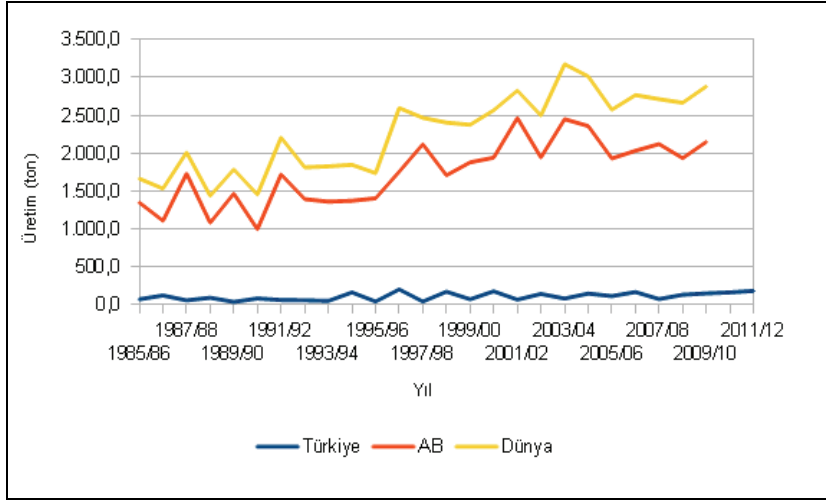
hektara verimlerin dünya ortalamasının üzerine çıktığı çizelge 1'de görülmektedir.

Çizelge 1. Dünya dane zeytin üretim, alan, verim ve zeytinyağı istatistikleri (2008/2009 ort)

Ülkeler	Zeytin Alan (ha)	%	Verim (kg/ha)	Dane Zeytin Üretim (ton)	%	Zeytinyağı Üretim (ton)	%
Türkiye	717.553	7,5	1.922	1.377.465	7,4	121.550	4,4
İspanya	2.475.235	25,7	2.721	6.746.865	36,4	1.121.945	40,6
İtalya	1.185.250	12,3	853	3.380.100	18,2	575.800	20,8
Suriye	626.376	6,5	367	856.488	4,6	162.251	5,9
Arjantin	53.006	0,6	2.925	155.000	0,8	24.200	0,9
Mısır	109.974	1,1	4.456	490.036	2,6	7.650	0,3
Yunanistan	646.301	6,7	2.957	2.131.595	11,5	330.447	11,9
Tunus	1.900.000	19,7	2.822	966.500	5,2	155.000	5,6
Portekiz	380.700	4,0	931	354.200	1,9	48.550	1,8
Fransa	18.912	0,2	1.653	31.259	0,2	5.900	0,2
Fas	548.800	5,7	1.400	767.690	4,1	85.150	3,1
Diğer	963.793	10,0		1.278.015	6,9	127.285	4,6
Toplam	9.625.898	100	1.933	18.535.212	100	2.765.727	100

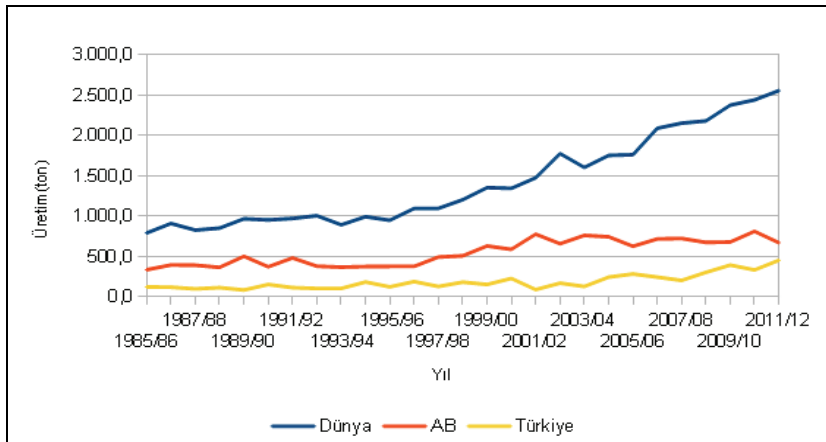
Kaynak: FAO, 2012

Dünya zeytinyağı üretimi 2.765 bin ton olup, 2.170 bin tonu AB ülkeleri tarafından üretilmektedir. AB ülkeleri dünyadaki zeytinyağı arzının %75'ini sağladığı için dünya zeytinyağı üretimine AB ülkelerinin şekil verdiği ifade edilebilir (Şekil 1). Aynı zamanda AB ülkeleri üretilen zeytinyağının %68'ini tüketmekte ve yaklaşık %20 civarında dünya ticaretinde ithalattan pay almaktadır. ABD dünya ithalattan %45 pay alan önemli ithalatçı ülke konumundadır. Türkiye ise 2008/09–2011/12 yılı üretim ortalamalarına göre, 155 bin ton'luk hacmi ile İspanya, İtalya, Yunanistan ve Suriye'nin arkasından %5,4'lük pay ile 5. sırada yer almaktadır. 2011/2012 yılı üretim sezonunda 180 bin ton üretim beklenmektedir.

Şekil 1. Dünya, AB ve Türkiye zeytinyağı üretimleri (1000 ton)(1985/86–2011/12)

Dünya sofralık zeytin üretiminde ise; AB ülkeleri 2.365 bin ton olan dünya arzının 707 bin tonluk bölümünü üretmektedir. Diğer bir ifade ile AB ülkeleri dünya sofralık zeytin arzının %30'unu sağlamaktadır (Şekil 2). Üretilen sofralık zeytinin de %25'ini tüketmektedir. Aynı zamanda yaklaşık %24 ithalatı mevcuttur. Türkiye ise üretimde İspanya ve Mısır'ın arkasından 368 bin ton üretimi ile (%15,5'lük pay) ile 3. sırada yer almaktadır. 2011/2012 yılı üretim sezonunda 450 bin ton üretim beklenmekte ve 500 bin ton üretim tahmini yapılan Mısır'ın arkasından yine üçüncü sırada yer alacağı ifade edilmektedir.

Şekil 2. Dünya, AB ve Türkiye sofralık zeytin üretimleri (1000 ton)(1985/86–2011/12)

Türkiye'de toplam 81 ilimizin %51,8'inde (42 il) zeytin üretimi yapılmaktadır. Türkiye'de 2010 yılı istatistikleri yaklaşık 826 bin hektar alanda 1 415 bin ton üretim gerçekleştiğini bildirmektedir. Son 10 yılda yoğun zeytin fidanı dikimleri ile Türkiye'nin ağaç varlığı 2000 yılında 98 milyon iken 2010 yılında 157 milyon âdete ulaşmıştır (Çizelge 2). (TÜİK, 2010). 2009/10 yılları ortalamalarına göre üretimin %30,8'i sofralık olarak işlem görürken, geri kalan %69,2'lik kısmı yağlığa ayrılmıştır.

Çizelge 2. Türkiye dane zeytin varlığı ağaç sayıları ve verimleri (2010).

	Alan (Ha)	Üretim (Ton)	Meyveli Ağaç (Adet)	Meyvesiz Ağaç (Adet)	Ağaç Sayısı (Adet)	Verim (Kg)
Sofralık	220.197	375.000	35.611.525	19.209.899	54.821.424	11
Yağlık	606.002	1.040.000	75.786.306	26.548.089	102.334.395	14
Toplam	826.199	1.415.000	111.397.831	45.757.988	157.155.819	12,5

Kaynak: TÜİK, 2012.

Türkiye'de iller düzeyinde yağlık zeytin üretimlerine bakıldığında %24'lük üretim payı ile İzmir önemli üretici illerimizdendir. Daha sonra Muğla, Aydın, Hatay gibi illerimiz üretimden önemli paylar almaktadırlar. Çizelge 3 de görüleceği üzere verimin en yüksek olduğu ilimiz ağaç başına 29 kg ile Osmaniye olarak istatistiklere yansımıştır. Toplam ağaç varlığının en yüksek olduğu illerimiz ise Aydın ve Muğla olarak görülmektedir.

Yaklaşık son 6–7 yılda verilen teşvikler ile oluşturulan yeni zeytin bahçelerinin Mersin, Muğla, Hatay ve Kilis illerinde oldukça yoğun olduğu tespitine varılabilir. Özellikle Mersin'de mevcut toplam 7 milyon zeytin ağacının %66,2'sini son yıllarda dikilen zeytin fidanlarından olduğunu söylemek mümkündür. Yağlık zeytin üretiminin yaygın olduğu Kilis'de yaklaşık ağaçların % 47 si yeni dikilen ağaçlardan oluşmaktadır. Hatay ilinde de yeni dikilen zeytin fidanlarının diğer bir deyişle meyve vermeyen ağaçların toplam ağaçlara oranı %35,7 dir.

Çizelge 3. Türkiye'de yağlık zeytin üretiminde seçilmiş bazı önemli iller (2010)

İller	Üretim (ton)	Toplam Üret. İçindeki Payı (%)	Zeytin Alanı (hektar)	Meyve Veren ağaç (adet)	Meyve Vermeyen Ağaç (adet)	Toplam Ağaç Sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
İzmir	250.190	24.1	85.751	13.352.510	2.425.471	15.777.981	19
Muğla	146.252	14.1	131.504	12.937.930	4.463.492	17.401.422	11
Aydın	144.914	13.9	117.256	15.637.888	1.645.925	17.283.813	9
Hatay	106.555	10.2	39.949	7.529.460	4.184.490	11.713.950	14
Balıkesir	93.178	9.0	68.149	8.445.805	368.582	8.814.387	11
Çanakkale	78.506	7.5	30.048	4.190.666	772.212	4.962.878	19
Mersin	40.259	3.9	23.650	2.391.854	4.705.363	7.097.217	17
Manisa	35.848	3.4	29.396	3.070.291	2.440.332	5.510.623	12
Osmaniye	31.877	3.1	6.594	1.116.107	641.980	1.758.08	29
Antalya	31.387	3.0	8.977	1.505.010	800.798	2.305.808	21
Gaziantep	28.572	2.7	29.276	2.397.619	770.624	3.168.243	12
Adana	19.825	1.9	6.342	725.519	823.174	1.548.693	27
Kilis	15.156	1.5	17.559	1.120.100	981.410	2.101.510	14
Şanlıurfa	3.719	0.4	4.182	320.600	628.320	948.920	12
K.Maraş	3.456	0.3	3.665	499.750	298.000	797.750	7
Diğer	10.306	1.0	3.704	545.197	597.916	2.899.442	15
Türkiye	1.040.000	100	606.002	75.786.306	26.548.089	102.334.395	16

Kaynak: TÜİK, 2012.

Türkiye sofralık zeytin üretiminde ise Aydın, Manisa, Mersin ve Bursa illeri ön plana çıkmaktadır. Manisa ilinde özellikle tütün alanlarının yerine ikame olan zeytin bahçelerinde ki mevcut ağaç sayısı önemli ölçüde artmıştır. (Çizelge 4). Türkiye genelinde en yüksek ağaç varlığına sahip il özellikle Domat, Uslu ve Gemlik çeşitleriyle üretim yapmaktadır.

Çizelge 4. Türkiye'de sofralık zeytin üretiminde seçilmiş bazı önemli iller (2010)

İller	Üretim (ton)	Top. Üret. İçindeki Payı (%)	Zeytin Alanı (hektar)	Meyve Veren Ağaç (adet)	Meyve Vermeyen ağaç (adet)	Toplam Ağaç Sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
Aydın	61.588	16.4	33.997	5.446.680	962.489	6.409.169	11
Manisa	56.105	15.0	58.019	7.956.035	6.751.317	14.707.352	7
Mersin	43.768	11.7	13.209	1.855.241	2.489.380	4.344.621	24
Bursa	28.972	7.7	38.146	8.814.051	770.328	9.584.379	3
Hatay	27.820	7.4	9.007	1.612.775	1.289.480	2.096.240	17
Antalya	26.401	7.0	6.839	1.186.786	763.740	1.950.526	22
Balıkesir	26.042	6.9	12.608	2.249.315	293.710	2.543.025	12
İzmir	22.744	6.1	9.887	1.092.740	1.003.500	2.096.240	21
Osmaniye	15.771	4.2	3.176	506.729	414.995	921.721	31
Adana	9.176	2.4	4.328	436.690	300.410	737.100	21
Çanakkale	8.086	2.2	1.738	292.991	97.925	390.916	28
Denizli	6.981	1.9	2.253	390.074	332.362	722.439	18
Muğla	6.121	1.6	2.602	434.406	231.160	665.566	14
Yalova	5.966	1.6	3.509	834.990	125.370	960.360	7
Mardin	5.738	1.5	1.874	251.230	1.187.950	1.439.180	23
Diğerleri	24.000	6.4	19.005	2.250.792	2.195.783	5.252.590	
Türkiye	375.000	100	220.197	35.611.525	19.209.899	54.821.424	11

Kaynak: TÜİK, 2012

Türkiye'de zeytin alanları, 2000 yılından sonra devlet tarafından verilen sertifikalı fidan ile bahçe tesisi desteği ile %60 oranında artmıştır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2004–2014 yıllarını kapsayan üretim hedeflerine göre, önümüzdeki yıllarda da Türkiye'de zeytin üretim değerleri artış gösterecektir (Çizelge 5). Bu hedeflerde AB'ne muhtemel üyelik tarihi olarak öngörülen 2014–2015 tarihleri dikkate alınmış, ağaç varlığı açısından İspanya'dan sonra ikinci ülke olma hedefi planlanmıştır.

Çizelge 5. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının zeytin sektörüne ait üretim hedefleri

Kriterler	2004 yılı	2014 yılı (Hedefler)
Zeytin dikilen alan (hektar)	660.000	1.000.000
Zeytin ağacı sayısı (adet)	115.000.000	160 -180.000.000
Sofralık zeytin üretimi (ton)	400.000	650.000
Yağlık zeytin üretimi (ton)	800.000	2.500.000-3.000.000
Zeytinyağı üretimi (ton)	115.000	650.000-750.000
Zeytinyağı ihracatı (ton)	70.000	200-250.000
Sofralık zeytin ihracatı (ton)	35-65.000	150 -200.000
Ağaç başına verim (kg)	12	25
Kişi başına düşen zeytinyağı tüketimi (kg/kişi)	1	5

Kaynak: TBBM, 2009.

Türkiye zeytin sektörüne, ticari dengeler açısından bakıldığında net zeytinyağı ve sofralık zeytin ihracatçısı ülkeler içinde olduğu görülmektedir. Zeytinyağı ve sofralık zeytin üretiminde kendine yeterli olan Türkiye'nin ithalatı neredeyse yok denecek düzeydedir (Çizelge 4).

Çizelge 6. Türkiye zeytinyağı ticareti (1 000 ton).

Yıllar	Üretim (ton)	İthalat	Tüketim (ton)	İhracat (ton)
2000/01	175,0	0,0	72,5	92,0
2001/02	65,0	0,0	55,0	28,0
2002/03	140,0	0,0	50,0	74,0
2003/04	79,0	0,0	46,0	46,0
2004/05	145,0	0,0	60,0	93,5
2005/06	115,0	0,0	50,0	73,0
2006/07	165,0	0,0	80,0	45,0
2007/08	72,0	0,0	85,0	15,0
2008/09	159,0	0,0	97,0	24,0
2009/10	147,0	0,0	98,0	48,0
2010/11*	160,0	0,0	115,0	38,0
2011/12*	180,0	0,0	125,0	43

*Tahmindir Kaynak: UZK, 2012

Türkiye’de dane zeytin üretimi yıllar itibariyle periyodise nedeniyle dalgalı bir seyir izlemektedir. Bu durum doğal olarak zeytinyağı üretimini de etkilemektedir.

Türkiye’de tüketimde yıllara göre çok önemli değişiklikler görülmemektedir. Diğer üretici ülkelerin aksine toplam zeytinyağı tüketimi, düşük düzeyde seyretmektedir. Tüketicinin düşük olmasının nedeni yüksek üretim maliyetleri ve verim artırıcı kültürel faktörlerin yeterince uygulanmaması dolayısıyla fiyatların yüksek oluşması gösterilebilir. Diğer taraftan değerinin yeterince anlaşılamaması, tüketicilerin gelir ve alım gücünün düşük olması gibi nedenlerle talebin ikame ürün olan diğer yağlara kayması tüketimi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca diğer yağlarda uygulanan yoğun tanıtım kampanyaları da tüketiciyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkiye zeytinyağı ihracatı da yıldan yıla dane zeytin üretimine bağlı olarak keskin artış ve düşüşler göstermektedir. İşleme teknolojilerindeki yetersizlikler, pazarlama politikaları ve diğer zeytinyağı üreticisi rakip ülkelerin uyguladıkları promosyon vb çalışmalar Türkiye’nin ihracatını etkileyen olumsuz unsurlardır. Bununla birlikte ülkemiz net zeytinyağı ihracatçısı ülkeler konumundadır.

Türkiye’nin üretimde kendi kendine yeterli olmasına karşın düzenli olmamakla birlikte az miktarda da olsa zeytinyağı ithalatı mevcuttur. Ancak bu durum yurtiçi istatistiklere yansımakla birlikte uluslararası düzeyde öneme sahip değildir.

Türkiye sofralık zeytin ticaretinde de zeytinyağına benzer durumlar söz konusudur (Çizelge 7). Daha karlı olduğu düşüncesiyle zeytinyağı üretiminden, sofralık zeytin üretimine doğru bir kayış olduğu ifade edilebilir. Türkiye dane zeytin üretiminin %75’i yağlık %25 si sofralık olarak değerlendirilirken, son yıllarda bu oran sofralık zeytin lehine gelişme göstermiş, %64 yağlık ve %36 sı sofralık olarak gerçekleştirilmiştir (TÜİK, 2010).

Çizelge 7. Türkiye sofralık zeytin ticareti (1 000 Ton).

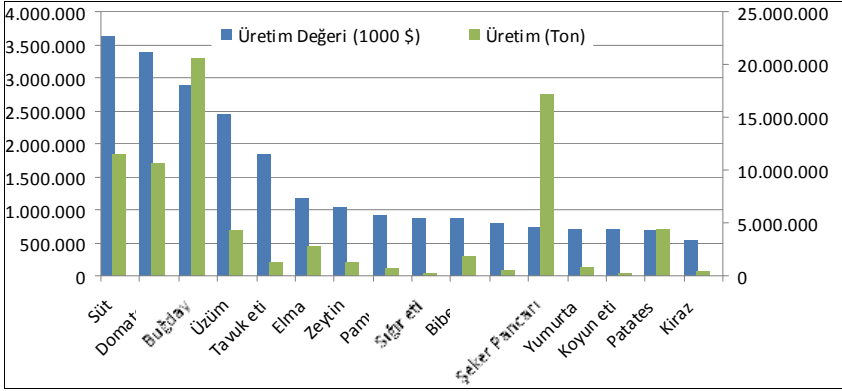
Yıllar	Üretim (ton)	İthalat	Tüketim (ton)	İhracat (ton)
2000/01	224,0	0,0	125,0	32,0
2001/02	85,0	0,0	100,0	56,0
2002/03	165,0	0,0	114,0	35,0
2003/04	125,0	0,0	96,0	51,0
2004/05	240,0	0,0	175,0	58,0
2005/06	280,0	0,0	210,0	65,0
2006/07	240,0	0,0	180,0	55,0
2007/08	200,0	0,0	190,0	40,0
2008/09	300,0	0,0	240,0	50,0
2009/10	390,0	0,0	320,0	75,0
2010/11*	330,0	0,0	260,0	75,0
2011/12*	450,0	0,0	290,0	90,0

*Tahmindir Kaynak: UZK, 2012

2.2. Zeytincilik Sektörünün Milli Gelir Açısından Ekonomideki Yeri

Türkiye'nin 2011/2012 verilerine göre, zeytinyağı üretimi 180 bin ton civarında, sofralık zeytin üretim miktarı da 450 bin ton civarında olması beklenmektedir. Belirli bir dönemde üretilen çıktının (mal ve hizmetlerin) aynı yılın piyasa fiyatları esas alınarak ölçülen değerini ifade eden nominal gayri safi üretim değeri yaklaşık 2 milyar doları bulmaktadır. FAO'nun 2010 yılı çalışmasına göre; Türkiye'deki zeytin üretimi, tarım ekonomisi içinde tarımsal üretim değeri açısından incelenen ilk 20 önemli ürün sıralamasında 1.033.427.000 dolar ile yedinci sırada yer almaktadır (Süt, domates, buğday, üzüm, tavuk eti, elma, zeytin) (Şekil 3). Yine aynı istatistiklerde İspanya ve Yunanistan incelendiğinde, toplam 20 ürün kapsamında zeytin ilk sırada yer almakta, sırası ile 6.343.970.000 dolar ve 1.841.617.000 dolar üretim değerine sahiptir. Suriye ve Tunus'ta da bu değerlendirme kapsamında zeytin ilk sırada olup sırasıyla 709.376.000 dolar 600.527.000 dolar'dır. İtalya'da ise zeytin, üzüm ve süt'ten sonra üçüncü sırada yer almakta ve tarımsal üretim değeri 2.631.590.000 dolara ulaşmaktadır. Türkiye zeytin sektörü tarımsal üretim değeri açısından ise dünyada dördüncü sırada yer almaktadır. Gıda,

Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2015 yılı öngörülerine göre sektörün ekonomiye yapacağı katkı 2,5-3 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır.

Şekil 3. Türkiye’de önemli tarımsal ürünler üretim değerleri ve üretimleri (2010)

Kaynak: FAO, 2012.

2.3.Zeytincilik Sektörünün İstihdama Katkısı

Zeytin yetiştiriciliği tarım sektörü içinde, kültürel işlemlerden (budama, gübreleme, sulama, ilaçlama vb.) hasada kadar olan dönemde önemli bir istihdam kaynağı oluşturmaktadır. Türkiye genelinde bakıldığı zaman 400 bin çiftçi ailesi geçimini zeytincilikten sağlamaktadır.(TÜİK kayıtları). Türkiye’de mevcut 81 ilin 42’sinde (%51,8) ve 1000 civarında olan ilçelerinde yaklaşık 300’ünde (%33) zeytin tarımı yapılabiliyor olması bu potansiyelin ve ekonomik gücün bir göstergesidir. Dünya toplam dane zeytin üretiminden aldığı yaklaşık %40’lık pay ile İspanya dünyanın en büyük üreticisi konumundadır. Aynı zamanda 300 milyon civarında zeytin ağacı mevcut olmakla birlikte sektörde 380.000 aile istihdam edilmektedir. (Zeytinyağı sektör raporu). Bu durum Türkiye’de ki istihdamın genişliğini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye’de zeytin tarımı içinde 2 milyon kişi istihdam edilirken, diğer yandan sanayi dalları olan ve katma değer yaratıldığı sofralık zeytin ve zeytinyağı işletme tesisleri, rafinasyon ve ambalajlama tesisleri ile sabun sanayi de dikkate alındığında genel toplamda 10 milyon kişinin sektörde istihdam edildiği bilinmektedir. Zeytin, tarım, sanayi ve hizmet sektörünü iç içe geçiren, dolayısıyla istihdam kapasitesinin yüksek olduğu Türkiye’nin önemli sektörlerinden birisidir.

2.4. Zeytincilik Sektörünün Dış Ticaret Açısından Önemi

Türkiye genelinde toplam 81 ülkeye ve Türkiye sınırları içinde yer alan 5 serbest bölgeye zeytinyağı ihracatı yapılmıştır. Bu ülkeler arasında ABD, İtalya, Suudi Arabistan ve Japonya miktar bakımından en çok ihracatını yaptığımız ülkeler olarak önceki yıllarda olduğu gibi ilk sıralarda yer almaktadır. Var ve yok sezonları düşünülerek 2006/2007 ve 2010/2011 yılları ortalaması alındığında Türkiye'nin zeytinyağı ihracatının 100 milyon doları geçtiği ifade edilebilir. Bu rakamların sektörün ihracat potansiyelinin altında olduğu düşünülmektedir. Bunun nedenlerinden birisi ülkemizdeki maliyetlerin, rakip ülkelere göre daha yüksek düzeyde oluşmasıdır. Avrupa Birliği ülkelerinde, çiftçilere verilen destekler ülkemizdeki destek oranlarının üzerinde seyretmektedir. Ayrıca, başlıca pazarımız olan AB'nin zeytinyağlarımızda ülkemize uyguladığı yüksek tarifeler, AB'nin, kendisi dışında kalan bir takım büyük üretici ülkelere verdiği tavizler (Tunus gibi) vb yapısal nedenler olduğu gibi dünya düzeyinde seyreden mali krizin etkisini artırması gibi konjektürel birtakım nedenlerde ihracatımızı etkilemektedir. Yapısal ve özellikle konjektürel nedenlerin etkisini yitirmesi ve son dönemlerde artan zeytin fidanı dikimleri ile geçmiş dönemlerin çok üzerinde ihracat miktarına ulaşılması beklenmektedir. Diğer yandan Türkiye geneli zeytinyağı ihracatının son yıllarda ağırlıklı olarak ambalajlı olarak yapıyor olması da yaratılan katma değer öneminin göstermektedir. 2006/07 sezonu öncesinde %20–30 civarında olan kutulu zeytinyağı ihracatı son yıllarda devletinde verdiği teşvikler ile %60–70 oranlarına ulaşmış dolayısıyla dökme zeytinyağı ihracatı ile yer değiştirmiştir (E.İ.B. Çalışma raporları).

Sofralık zeytin sektörü açısından bakıldığında ise, siyah zeytin ihracatında birinci sırada yer alan Türkiye 67 ülkeye ve 4 serbest bölgeye ihracat yapmaktadır. Siyah zeytinde 2000/01 sezonundan başlamak üzere ihracatımızda sürekli bir artışın olduğu, 2000/2001 18 milyon dolar olan siyah zeytin ihracat miktarı, son yıllarda 80–90 milyon dolara ulaşmış ve bu üründen elde edilen ihracat geliri yaklaşık 10 yılda 4,5 kat artmıştır.

Yeşil zeytin ihracatımızda ise periyodisiteye bağlılık göze çarpmaktadır. 2005–2006 sezonunda 9 milyon dolar olan zeytin ihracatı 20–30 milyon dolar civarına ulaştığı sezonlar mevcuttur. Yeşil zeytin ihracatı 2008/2009 sezonunda 61 ülke ve 4 serbest bölgeye yönelik olarak gerçekleşmiştir.

UZK'nın verilerine göre Türkiye dünya sofralık zeytin üretiminde ve ihracatında üçüncü sırada yer almaktadır.

2.5. Zeytincilik Sektörünün Tüketim Açısından Önemi

Türkiye Dünya zeytinyağı tüketiminin % 2'sini, Avrupa Birliği ülkeleri ise toplam tüketimin % 77'sini gerçekleştirmektedir. Sağlıklı bir insanın yılda yaklaşık 20-25 kg yağ tüketmesi gerektiği belirtilmekle birlikte, bu miktar ülkemizde yaklaşık olarak 17-21 kg'dır. Bu miktarın ancak bir kilogramını zeytinyağı oluşturmaktadır.

Türkiye'de zeytinyağı tüketimi; gerek fiyat, gerekse alışkanlıklar (damak tadı) nedeniyle istenilen düzeyde değildir. Tüketimin, üretim bölgeleriyle sınırlı kaldığı bilinmektedir. Türkiye'de kişi başına zeytinyağı tüketimi diğer üretici ülkelerle karşılaştırılırsa daha düşük orandadır. Örneğin, kişi başına zeytinyağı tüketimi Yunanistan'da 20 kg, İtalya'da 13 kg, İspanya'da 14 kg, Suriye'de ise 6 kg olduğu halde Türkiye'de bu rakam 1-2 kg civarındadır.

Türkiye'de iç piyasada satışa sunulan zeytinyağı miktarının ülke nüfusuna orantılı olarak çok düşük olmasının arkasında yatan nedenlerden birisi zeytinyağı fiyatının diğer bitkisel yağlara göre daha pahalı oluşudur. Zeytinyağı fiyat-talep esnekliğinin -0.87 hesaplanması nihai tüketicilerin zeytinyağı talebinin fiyat esnekliğinin düşük olduğunu, gelir-talep esnekliğinin 0.66 olarak hesaplanması ise bu ürünün bir ihtiyaç ürünü olduğunu ortaya koymaktadır (Koç vd. 2000). Zeytinyağı talebini etkileyen diğer faktörler arasında ulusal düzeyde gelir artışı, beslenmede sağlık kaygısı, ikame ürünlerin göreceli fiyatlarında değişme ve ihracat miktarı sayılabilir.

Zeytinyağı fiyat esnekliği (-1.35) beklendiği gibi diğer yağlardan daha yüksek tahmin edilmiştir. Bunun en önemli nedeni zeytinyağı fiyatlarının diğer bitkisel yağlara kıyasla daha yüksek olmasıdır. Zeytinyağı fiyat esnekliğini Pazarlıoğlu ve Miran (2007) -0.80, Koç ve ark. (2001) -0.86, Akbay (2007) ise yüksek gelirli hane halkları için -0.91, düşük gelirli hane halkları için -2.04 olarak tahmin etmişlerdir. Sofralık zeytinde gelir esnekliği 0,16 civarında, fiyat esnekliği ise -1,10 olarak tespit edilmiştir.

2008 yılında yapılan ve TÜİK'den alınan verilere göre ele alınan yaklaşık 25 bin hane halkı içinde sofralık zeytin tüketen ailelerin oranı %65,1 çıkarken zeytinyağı tüketen ailelerin oranı %7,6 olarak tespit edilmiştir. Sofralık zeytinde ortalama kişi başına tüketim miktarı 1,37 kg iken zeytinyağında bu oran 0,42 kg olarak tespit edilmiştir. Toplam gıda

harcamalarındaki içinde sofralık zeytinin aldığı pay %2,16 iken zeytinyağına ayrılan pay %0,83 olarak belirlenmiş diğer yağlar dediğimiz mısır özü, ayçiçeği ve margarine ayrılan toplam pay %5' e ulaşmaktadır.

3. (S.W.O.T.) ANALİZİ

Türkiye zeytin ve zeytinyağı sektörünün güçlü ve zayıf yönleri ile gelişme fırsatları ve gelişmeyi sınırlayabilecek etkenler SWOT analiz tekniği kullanılarak irdelendiğinde aşağıdaki temel özellikler ortaya çıkmaktadır

3.1. Güçlü Yanları

- Türkiye, zeytin yetiştiriciliği için uygun ekolojinin yarattığı kaliteli üretim yapılabilecek imkânlarla sahip olup ham madde olanakları mevcuttur (Akdeniz Ülkesi). Sektöre verilen destekler ile son yıllarda artan ağaç varlığımız, gelecek 5 yıl içerisinde ürün verecektir.
- Sektör, tamamen öz sermaye birikimi ile yapılanmış güçlü bir zeytinyağı sanayine sahiptir. Sofralık zeytin sanayisinin de aynı gelişme eğilimi içerisinde. Gerek yağlık, gerekse sofralık üretim sahalarının belli bölgelerde yoğunlaşması nedeniyle ekonomik açıdan nispi bir avantaj bulunmaktadır. Sektörde yaratılan katma değer oldukça yüksektir (Anonim, 2004).
- Üretimin aile işgücüne dayalı olması ve önceki nesillere uzanan bir bilgi birikiminin bulunması nedeniyle özellikle kriz dönemlerinde üretimin devamlılığı sağlanabilmektedir. Zeytin ağacı, toprak muhafaza ve erozyon tehlikesinin olduğu alanlar için teknik ve ekonomik açıdan ideal bir bitkidir.(Anonim 2004).
- Mevcut zeytinlikler ve yeni dikim alanları organik zeytin yetiştiriciliği için uygundur. (Varol ve ark, 2008). Zeytin tarımına açılacak tarım alanlarımız mevcuttur. (Anonim, 2008).
- Spesifik olarak zeytin konusunda çalışan araştırma kuruluşu mevcuttur. Ayrıca sektör çeşitli bakanlıklar tarafından desteklenmektedir. Türkiye’de, bir tarım ürünü için ilk oluşturan 3573 sayılı zeytinliklerin ıslahı ve yabancıliklerin aşılattırılması hakkında kanun mevcuttur.

- Türkiye, zeytin konusunda çalışan ve uluslar arası düzeyde bir organizasyon olan UZK (Uluslararası Zeytinyağı Konseyi) yeniden dâhil olması (Şubat, 2010) diğer önemli bir konudur. UZK'nın üye ülkelere verdiği hizmetler ve teknik işbirliği aracılığı ile zeytinciliğin üretiminden pazarlama aşamasına kadar gelişimi için eğitim vermekte promosyon, araştırma- geliştirme çalışmaları yürütmektedir. UZK'ya üye olan ülkelere Tunus'un özellikle AB 'ne ihracatta aldığı kotalar oldukça önem arz etmektedir (Öztürk ve Yalçın, 2008).
- Kamu, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği sağlayarak, ülkemiz zeytinciliğinin, yapısal gücünün geliştirilmesine, ürünün tanıtımına markalaşmanın teşvik edilmesine, üretim, tüketim ve ticaretinin geliştirilmesini sağlamak amacı ile Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi (UZZK) 2007 yılında Türkiye'nin ilk ürün konseyi olarak kurulmuştur.
- TARİŞ, MARMARABİRLİK, DAZB gibi örgütlenmeler faaliyetlerine devam etmektedir. Örneğin TARİŞ Türkiye zeytinyağı üretimin % 28'ini üretebilmektedir. Zeytin ve Zeytinyağı Tanıtım Komitesi faaliyetlerine başlamıştır. Zeytindostu gibi sivil toplum örgütleri mevcuttur. Egeli İhracatçılar Birliği (EİB) önemli bir yapılaşmadır.
- Türkiye turizm açısından önemli bir ülke olup, 2011 yılında 30 milyon turist ülkemizi ziyaret etmiştir. Farklı ülkelere gelen turistlere kısa süreli etkili satış yöntemi uygulanabilmektedir.

3.2. Zayıf Yanları

- Zeytin üreten işletmelerin arazilerinin küçük ölçekli, genelde aile işletmesi şeklinde olup ortalama bahçe büyüklüğü 12 dekadır ve yapısal problemlerin varlığı yanında üretimini yaptığı çeşitlerin de karışık olması gibi nedenlerden dolayı özellikle sofralık üretim için yeterli standart ürün elde edilememektedir. Ayrıca ilkel teknoloji uygulanması, maliyetlerin yüksekliği sektörü olumsuz etkilemektedir. Zeytin alanlarımızın %90'ı kır ve kır-taban arazilerde yer almakta ve ancak %6,7 si sulanabilmektedir (Dizdaroğlu ve ark, 2003). Bu oranın son yıllarda sulama sistemlerine verilen teşviklerle birlikte artmış olduğu düşünülse de yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

- Yetiştirme tekniğindeki problemler, düşük verim, var-yok yılları arasındaki alternans şiddetinin yüksekliği sektörün zayıf yönlerinden biridir. Özellikle zeytinde peryodisenin en önemli nedenlerinden birisi makineli hasat kullanımının oldukça düşük olmasıdır. Sertifikalı fidan üretimi ve dikimi yetersiz olup kendi adına sertifika alan üretici sayısı azdır. Ürün çeşitliliğinin azlığı, sürdürülebilir, fiyat, yeterli ve standart kalite ve kantitede, hammadde temininde yaşanan sorunlar mevcuttur (Öztürk, 2006).
- Zeytin alt sektörlerindeki mevcut çoğu alt yapı kaliteli zeytin işleyecek düzeyde değildir. ve küçük kapasiteli ünitelerden oluşmaktadır. Özellikle sofralık zeytinde alt yapının uygun olmayışı yeni işleme tekniklerinin uygulanmasını engellemekte ve hijyenik koşullara sahip olmayan bu yapı içerisinde, zeytinin bozulmasını önlemek için yüksek oranda tuz kullanılmaktadır. Bunun sonucunda yüksek tuza sahip zeytin üretilmekte bu da dış satışlarımızda bir engel olarak ortaya çıkmakta ve ihracata uygun üretim yapılmasını engellemektedir (Anonim, 2007).
- Zeytinyağı ve sofralık zeytin işletmelerinde (merdiven altı üretim yapılmaktadır) yeterli denetim ve yaptırımlar konusunda yapılan çalışmalar yetersiz olup, iç piyasada karışık yağları (tağşış) önleme konusunda etkin olmayan uygulamalar mevcuttur. Akredite olmuş modern laboratuvarların sayısı yetersizdir (Anonim, 2007).
- Sağlıklı bir insanın yılda tüketmesi gereken bitkisel yağ miktarı 20-25 kg gerektiği bilinmekle beraber bu rakam Türkiye şartlarında 16-17 kg düşmektedir ve ancak bunun 1 kg civarını zeytinyağı oluşturmaktadır. Türkiye’de toplam tüketilen yağlar içinde ise zeytinyağının oransal değeri %8 dir. Zeytinyağının sağlığa olan faydaları bilinmesine rağmen ülkemizde kişi başına tüketim sadece 1,2 kg civarında olup, AB ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür (talep azlığı). Gerek zeytinyağı fiyatlarının yüksekliği gerekse alışkanlıklar nedeniyle tüketim yetersiz olup, zeytinyağı genelde üretildiği bölgelerde tüketilmektedir. (Öztürk F. ,Yalçın, M. 2008)
- Zeytinlerin yağa işlenmesi sırasında yan ürün olarak elde edilen kara suyun çevreye verdiği zararı en aza indirmek amacıyla yapılması gereken ekolojik olarak adlandırılan iki faz çalışan sürekli sistemler yeterince kullanılmamaktadır (Anonim TBBM, 2008).

- Envanter çalışmaları ve Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) oluşturulamaması uzun vadeli politikaların planlanmasını ve projeksiyon yapılmasını engellemektedir. AB ülkelerinde olduğu gibi Uzaktan Algılama Sistemi ile tüm zeytin varlığımız ortaya konulamamıştır (www.europa.eu.int)
- Zeytin ve zeytinyağı sektörü açısından Coğrafi İşaret Sistemi önemli olup kurumlar arası işbirliği yapıp altyapı hazırlanarak coğrafi işaret verilmesi önemli bir konu olmakla birlikte yapılan çalışmalar yeterli ivediliğe ulaşamamıştır. (Kaliteli zeytin ve zeytinyağlarımız güvence altına alındığı takdirde haksız kazançlar ve karışıklıklar önlenecektir). (Anonim, 2004).
- Ülkemizde de zeytin sektörüne yönelik destekleme politikaları uygulanmakta ancak üretim, tüketim ve pazarlamayı bir bütün olarak ele alan madde politikaları eksiktir. AB'nin zeytincilik sektörüne verdiği desteklerin oldukça yüksek olması özellikle maliyetler açısından uluslararası rekabette ülkemiz için dezavantaj oluşturmaktadır (Öztürk ve Yalçın, 2008). Ürünün değerlendirilmesi ve pazarlama aşamalarında yer alan firmalar yeteri kadar organize ve örgütlü olmalarına karşın, üretici kesimindeki örgütlenme düzeyi oldukça düşüktür. (Dizdaroğlu ve ark, 2003).
- Pazarlama, tanıtım ve markalaşma konularında yeterli çalışmaların yapılmaması, iç piyasada tüketimin azlığı ve stok mekanizmalarının yetersiz oluşu sektörün en önemli zayıf yönlerinden bir diğeridir. Bunlara ek olarak, iç piyasada zeytin ve zeytinyağının fiyatları yüksektir. Türk malı zeytin ve zeytinyağı ürün imajının uluslararası piyasalarda yeterince güçlü değildir. (Anonim, 2008). Yeterli katma değer sağlanamadan ihracatımızın önemli bir kısmının dökme olarak yapılıyor olması, AB'den yeterli kota alınamaması sektör açısından kayıptır (Öztürk ve Yalçın, 2008).
- Tüm sektörü kapsayan üretim istatistiklerinin yetersizliği ve Türkiye zeytin ağacı envanterinin çıkarılmaması, zeytin alanlarının daraltılması ve işletmelerin giderek küçülmesini engelleyen yasal düzenlemeler yeterince işlerlik kazanamamıştır.
- Piyasaların miktar ve fiyat açısından istikrar sağlaması ve üreticilerin

korunması amacıyla hazırlanan 5300 sayılı lisanslı depoculuk kanunu henüz tam olarak etkinlik kazanamamıştır (Anonim EİB, 2010).

3.3. Gelişme Fırsatları

- Günümüzde önemi giderek artan ekolojik ve organik tarıma elverişli uygun alanlar yetiştiricilik açısından mevcuttur (Varol ve ark, 2008).
- Dünyada zeytinyağına olan talebin hızla arttığı ve zeytinyağı arzında kapanmayan bir açığın olduğu bilinmektedir. Geleneksel tüketici ülkelerin haricinde tüketim bilincinin farklı ülkelere yayılması (ABD, Kanada, Japonya, gibi) dış ticaret potansiyelimizin gelişmesine olanak verebilecektir. 1991-1995 yıllarında Japonya'nın zeytinyağı ithalatı 6.000 ton civarında iken 2012 yılı için 35.000 ton olması beklenmektedir.
- Türkiye'de zeytin dikim alanlarının son yıllarda artış eğilimindedir ve sertifikalı fidana olan talep artmıştır (Anonim, TBMM, 2008).
- Zeytinyağlarımızın kendine has aromatik özellikleri oldukça yüksektir (Anonim, 2004). Sağlığa yararlarının iyi anlatılabilmesi ve destekleyici bazı politika önlemlerinin de alınıp uygulanabilmesi durumunda, özellikle zeytinyağı tüketebilecek gelir gruplarının çekilebilmesi halinde, bitkisel yağ tüketiminin bir kısmı zeytinyağına kaydırılabilecektir. Böylelikle özellikle ithal edilen diğer bitkisel yağların bir kısmı tamamen ülkede yetişen ve üretimi için koşulların çok uygun olduğu zeytinyağı ile karşılanabilecektir.
- Gelişmekte olan bir sektör olması nedeniyle üretim, değerlendirme ve pazarlama aşamalarında ek istihdam yaratması diğer önemli bir fırsattır.
- Erozyon bölgelerinde erozyon önleyici bitki örtüsü oluşturma özelliği söz konusudur. Boş görülen topraklardaki delicelerin ekstansif yetiştiricilik amacı ile aşılması ile değerlendirme olanağı sağlama potansiyeli vardır. (Anonim, 2004).

- Özellikle sızma zeytinyağı ile bazı sofralık çeşitlerin üretimleri için sözleşmeli üretim modelinin uygulanabilmesi fırsatı mevcuttur. Bu yolla kalite stabilizasyonu sağlanarak dış pazarlara kendi markamızla girme olanağı bulunmaktadır (Dizdaroğlu ve ark, 2003).
- Bitkisel yağ tüketiminin bir kısmının zeytinyağına kaydırılabilirliği gelişime açık bir sektör olduğunun diğer bir kanıtıdır.(özellikle bitkisel yağ ithalatı azalacaktır)

3.4. Gelişmeyi Sınırlayabilecek Etkenler

- Ekoloji, çeşit, gen kaynakları vb konularda planlama yapılmadan yeni dikim alanlarının oluşturulması çeşitli sakıncalar doğurmaktadır. Zeytinliklerdeki verticilium (solgunluk) hastalığı üretimi olumsuz yönde etkilemektedir (Anonim, 2004)
- Karasu gibi çevreyi tehdit eden sorunlar çözümlenememiştir (Anonim, 2004).
- Zeytinyağı ve sofralık zeytinler için coğrafi işaret tescilleri oluşturulamamıştır (Orijin Belgesi).
- AB de sektöre uygulanan destekleme politikaları ülkemiz açısından uluslar arası piyasalarda haksız rekabet oluşturmaktadır. AB'nin Türk menşeli yağlar için kota vermemesi ve yüksek gümrük vergileri uygulaması diğer önemli bir tehdit olarak algılanmalıdır (Öztürk ve Yalçın, 2008).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye zeytinciliği mevcut potansiyeli ile dünya zeytinciliğinde söz sahibi ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat bulunduğu konum, potansiyelini ortaya koyabilecek nitelikte olamamaktadır. Bu durum, zeytinciliğin tüm alt sektörleri için geçerlidir. Çalışmada genel zeytincilik, zeytinyağı, sofralık zeytin konuları ve zeytin sektörünün Türkiye ekonomisinde yeri (milli gelir açısından istihdama getirdiği katkılar dış ticaretteki durum değerlendirmeleri ve tüketim düzeyleri) ele alınarak incelenmiş ve Türkiye açısından sektörün SWOT analizi yapılmıştır.

AB ülkeleri dünya zeytinyağı arzının %75'ini sağlamaktadır. Üretilen zeytinyağının %68'ini tüketmektedir. Aynı zamanda yaklaşık %20 ithalatı mevcuttur. ABD dünya ithalatından %45 pay almaktadır. Türkiye ise üretimde İspanya, İtalya, Yunanistan ve Suriye'nin arkasından %5,4'lük pay ile 5. sırada yer almaktadır.

AB ülkeleri dünya sofralık zeytin arzının %30'unu sağlamaktadır. Üretilen sofralık zeytinin %25'ini tüketmektedir. Aynı zamanda yaklaşık %24 ithalatı mevcuttur. Türkiye ise üretimde İspanya ve Mısır'ın arkasından %15,5'lük pay ile 3. sırada yer almaktadır.

Türkiye mevcut tüketim ve ticaret dengesine göre gerek zeytinyağı gerekse sofralık zeytin üretiminde kendine yeterli bir ülke konumunda ve net ihracatçı ülkeler arasındadır.

Türkiye genelinde bakıldığı zaman 400 bin çiftçi ailesi geçimini zeytincilikten sağlamaktadır. Türkiye'de mevcut 81 ilin 42'sinde (%51,8) ve 1000 civarında olan ilçelerinin yaklaşık 300'ünde (%33) zeytin tarımı yapılabiliyor olması bu potansiyelin ve ekonomik gücün bir göstergesidir. Genel toplamda 10 milyon kişinin sektörde istihdam edildiği tahmin edilmektedir. Zeytin, tarım, sanayi ve hizmet sektörünü iç içe geçiren, dolayısıyla istihdam kapasitesinin yüksek olduğu Türkiye'nin önemli sektörlerinden biridir.

Türkiye 81 ülkeye zeytinyağı ihracatı yapmaktadır. Bu ülkeler arasında ABD, İtalya Suudi Arabistan ve Japonya miktar bakımından en çok ihracat yaptığımız ülkelerdir Var ve yok sezonları düşünülerek 2006/2007 ve 2010/2011 yılları ortalaması alındığında ihracatımızın 100 milyon doları geçtiği ifade edilebilir. Siyah zeytin ihracatı son yıllarda 80–90 milyon dolara ulaşmış ihracat geliri yaklaşık 10 yılda 4,5 kat artmıştır.

Türkiye sektörde net ihracatçı bir ülke olmakla birlikte kişi başına tüketimler oldukça düşüktür. Diğer yandan bitkisel yağ hammadde ihtiyacımız ithalat yoluyla karşılanmaktadır. AB ülkeleri, sektörde üretimden tüketime kadar olan aşamalarda, sektörü her açıdan desteklemekte ve dış ticarete ülkemizi rekabet konusunda zayıf düşürmektedir. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle içinde bulunduğu avantajları iyi değerlendirerek üretim ve verimini artırmalı, iç tüketimin artırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık vermeli ve ihracat odaklı büyüme ile mevcut pazarlara ilave olarak yeni

pazarlarda markalaşma yoluna girmelidir. Bu nedenlerle sektör üretimden tüketim aşamasına kadar bütün alanlarda uzun vadeli programlar çerçevesinde desteklenmelidir.

Sonuç da; kurumsal yapıya ilişkin sorunlar, zeytinciliğin henüz düzenli bir madde politikasından yoksun olduğunun göstergesi olarak ifade edilebilir. Bu tip politikaların belirlenmesinde bir araç olan zeytincilikle ilgili verilerin ve istatistiklerin Türkiye'deki yetersizliği diğer bir sorunu oluşturmaktadır. Zeytin alanlarından ağaç sayısına, üretimden-tüketime ve stoka, işleme tesislerinin sayısından ihracata dek birçok konuda istatistiklerin birbirine ters düştüğü ya da çok farklılıklar gösterdiği kolaylıkla saptanmaktadır. Bu çalışmada diğer ülkelerin istatistiklerinde de bu tür farklılıklara rastlanılmıştır. Ancak bunların hiç bir zaman büyük boyutlarda olmadığı, ayrıca da ülkelerin AB'ne üye olmalarıyla birlikte bunun bir sorun olmaktan çıktığı ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbay C., Bilgiç ,A., Miran , B.,** "Türkiye'de Önemli Gıda Ürünlerinin Talep Esneklikleri", Tarım Ekonomisi Dergisi 2008; 14, İzmir.
- Anonim,** 2011, Ege İhracatçılar Birliği, Zeytin ve Zeytinyağı Çalışma Raporu, İzmir..
- Anonim,** (2007–2013) DPT, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gıda Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu Ankara, 129 s.
- Anonim,** Çeşitli Yıllar, İzmir Ticaret Borsası Rekolte Tahminleri, İzmir.
- Anonim,** 2008, T.B.B.M., Zeytin ve Zeytinyağı ile Diğer Bitkisel Yağlar Komisyon Raporu, Ankara, 312 s.
- Anonim,** Çeşitli Yıllar, Türkiye Zeytin ve Zeytinyağı Hakkında Bilgi, Yayınlanmamış Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Raporları, İzmir.
- Anonim,** 2004, Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Kurs Notları, İzmir.
- Bartol, K.M, Martin D.C ,** 1991, .Management.:McGraww Hill.Inc8, New York, 63 p.
- Dönmez, S. ,** 2004, AB'de Zeytinyağı Piyasa Düzeni Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 130 s. , (yayınlanmamış).
- Dizdaroğlu, T. ,Aksu, B. , Dönmez, S. ,** 2003,'Ege ve Güney Marmara Bölgelerinde Yağlık ve Sofralık Zeytin Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi', Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Yayın no: 11, Ankara, 49 s.
- FAO, .** www.fao.org, **Erişim tarihi, Nisan, 2012.**
- Güneş, T. , Arkan R. ,** 1985, Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayın No:1049, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

- Göksu, Ç.** , 2006, 'Türkiye ve Avrupa Birliğinde Zeytinyağı Sektörü', İhracatı Geliştirme Merkezi, (İGEME), Ankara, 64 s.
- Johnson, G. Scholes, K. ,& Sexty, R. W.** 1989, Exploring strategic management. Scarborough, Ontario: Prentice Hall, London.
- Koç, A. ve Yurdakul, O.,** 1995. "Türkiye'de Gıda Harcamaları ve Gıda Ürünleri İçin Gelir-Harcama Esnekliği Tahmini.", Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi., 175-188.
- Özışık, S. , Öztürk, F.** , 2010, 'Dünya'da ve Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı Sektöründe Durum Değerlendirilmesi. Türkiye'de Sektörün Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Gelişme Fırsatları ve Gelişmeyi Sınırlayabilecek Faktörler', Tarım 2015 Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu, 29 Mayıs 2009, Bildiriler Kitabı, Yaşar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir, 25-44. s.
- Özışık, S. , Öztürk, F.** , 2011, "Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı Sektörünün Mukayeseli Analizi",Ulusal Zeytin Kongresi, Akhisar, Türkiye, 1–15, s.
- Öztürk F. ,Yalçın, M.** , 2008, 'AB ile Müzakere Sürecinde Zeytincilik Sektörü', Tarım ve Köy işleri Bakanlığı, Türk tarım Dergisi, Sayı,181, Ankara, 32–55 s.
- Öztürk, F. , Yalçın, M. ,Dıraman, H.** , 2009, 'Türkiye Zeytinyağı Ekonomisine Genel Bir Bakış', Gıda Teknolojileri Araştırma Dergisi, Cilt: 4, No: 2, 35–51 s.
- Uluslararası Zeytinyağı Konseyi** , www.internationaloliveoil.org. Erişim tarihi, Nisan, 2012.
- TÜİK**, Çeşitli Yıllar, Ankara.
- Varol, N. ,ve ark.** ,2008, 'Ege Bölgesinde Organik Zeytin Yetiştiriciliği', Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Projesi sonuç raporu, Proje No: 111 05.2.001, İzmir, 69. s.

ÇANAKKALE YÖRESİ ZEYTİNCİLİĞİ VE SORUNLARI

Yrd. Doç. Dr. Nilüfer KALECİ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü

1. GİRİŞ

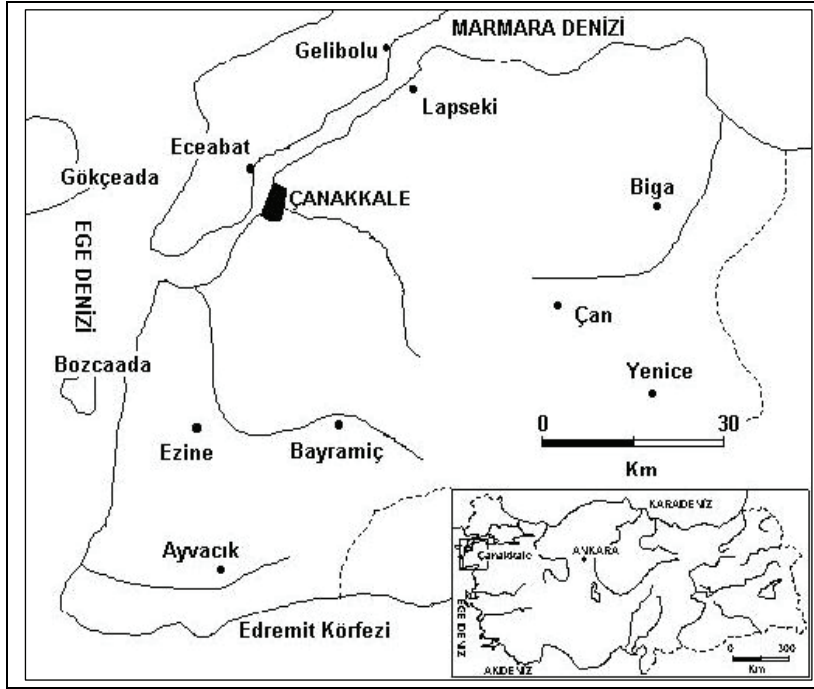
Çanakkale yaklaşık 5000 yıllık geçmişi ile eğitim, kültür, tarih kenti olmasının yanı sıra tarımsal alt yapısı ile önemli bir tarım kentidir. Çanakkale özellikle hayvansal ürünleri, yaş meyve ve sebze tarımı ile öne çıkan bir ildir. Türkiye’de toplam tarım alanlarının %0,8’i, zeytin alanlarının ise %3,86’ı Çanakkale ilinde bulunmaktadır (Anonim 2011, 2012). Çanakkale’de zeytinlikler, Ayvacık ve Ezine ilçelerinin Ege Denizi kıyılarında ve kıyı yakını alçak kesimlerinde yoğunluk kazanırken Çanakkale Boğazı’nın Marmara Denizi girişine kadar her iki kıyıda ve kuzey rüzgârlarından korunmuş alçak vadi yamaçlarında devam etmektedir. Çanakkale yöresinde üretilen zeytinlerin büyük bir kısmı zeytinyağı üretiminde kullanılmakta, az bir kısmı da yerel ihtiyaçları karşılamak amacıyla sofralık olarak değerlendirilmektedir. Çanakkale’de yapılan zeytincilik yöreye sağladığı ekonomik katkının yanı sıra, önemli bir istihdam alanı da oluşturmaktadır. Bununla birlikte zeytin ağaçlarının yetiştirilmesi, işlenmesi ve pazarlaması aşamalarında yaşanan sorunlar hem üreticinin parasal kaybına neden olmakta ve hem de ülke ekonomisine zarar vermektedir.

Bu çalışmada zeytinciliğin yoğun olduğu yerlerde üreticilerle yapılan anketlerden elde edilen sonuçlarında değerlendirilmesi ile Çanakkale yöresi zeytinciliğinin mevcut durumu ve sorunları alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

2. ÇANAKKALE YÖRESİNE GENEL BAKIŞ

Çanakkale Türkiye’nin Kuzeybatı yönünde Gelibolu yarımadası ve Anadolu’nun uzantısı olan Biga yarımadası üzerinde toprakları olan bir ildir. Yüz ölçümü 9.737 kilometrekaredir. Güneydoğu yönünde Balıkesir, batıda Ege denizi, kuzeybatıda Edirne, kuzeyde Tekirdağ illeri ile Marmara denizi tarafından çevrelenmiştir (Şekil 1.). Çanakkale ilinin toprakları büyük kısmıyla

Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara bölümüne, Edremit Körfezi Kıyısındaki küçük bir alanı ile de Ege Bölgesi'ne girer. Çanakkale tarih, doğa turizmi ve tarımsal altyapısı ile Türkiye ekonomisine önemli katkı sağlayan bir ildir.

Şekil 1. Çanakkale ili ve ilçeleri.

Çanakkale yöresinde Marmara ve Ege Bölgesi'nin iklimi görülmektedir. Yörede ılıman iklim hakim olup, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçmektedir. İç kesimlerde ise genellikle karasal iklim görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklığı 14,9°C olup, en düşük sıcaklık nadiren 0°C'nin altına düşmektedir. En yüksek sıcaklık ise 40°C'ın üzerine çıkmamaktadır. Çanakkale'de zeytinlik alanların bulunduğu kesimlerde ise yarı nemli Marmara iklimi etkili olmaktadır. Bu iklim tipinde, yaz aylarının sıcaklığı Akdeniz iklimindeki kadar yüksek, kış aylarındaki sıcaklıklar ise iç kesimlerdeki kadar düşük değildir. Zeytin yetiştiriciliği yönünden ise düşük ve yüksek sıcaklıklar Çanakkale ve çevresinde önemli bir sorun oluşturmamakta birlikte, bazı yıllar meydana gelen düşük sıcaklıklar zeytinliklerde büyük don zararlarına sebep olmaktadır. Aynı şekilde çok ender de olsa bazı yıllar aşırı kar yağışı zeytin ağaçlarının dallarının kırılması neden olarak (Örneğin 2004

Ocak ayındaki aşırı kar yağışı) sonraki yılın üretimini olumsuz yönde etkilemektedir (Ergün ve Zeyrek, 1999; Koca, 2004).

Uzun yıllar ortalamasına göre Çanakkale ilinin yıllık ortalama yağış değeri 629,1mm'dir. Fakat yağışın dağılımı düzenli değildir. Özellikle zeytin meyvelerinin oluşum ve gelişim dönemi olan yaz aylarında yağışın düşmesi, ürünün verim ve kalitesini etkilemektedir. Bu nedenle zeytin ağaçların verim ve kalitesini artırmak için özellikle yaz aylarında sulama yapılması gerekmektedir (Anonim, 2003; Koca, 2004).

Çanakkale ilinin ikliminin yıllık ortalama oransal nemi %71 olup bu oran yaz aylarında %60'lara düşmektedir (Ergün ve Zeyrek, 1999). Çanakkale'yi diğer illerden ayıran bir özelliği de yılın büyük bir kısmının rüzgarlı geçmesidir. Çanakkale ilinde hemen her gün hafif bir rüzgar esmektedir. Hakim rüzgar Kuzey-Kuzeydoğu' dan esen Yıldız-Poyraz olup, rüzgâr hızı bazen çok şiddetli olmakta, zeytin ağaçlarının dalları, sürgünleri ve gövdesinde ciddi zararlar verebilmektedir.

Çanakkale ilinin değişik topografyası, iklim ve yapı farklılıklarıyla vejetasyondaki çeşitlilik, değişik özelliklere sahip toprakların oluşmasına sahip olmuştur. Zeytin bitkisinin, kök ve saçak gelişmesi için uygun olan topraklar, kumlu-tınlı, tınlı, tınlı-kumlu, killi-tınlı ve milli-tınlı olanlardır. Çünkü bu tip topraklar geçirgen yapıları ve yeterli su tutma kapasiteleri ile uygun ortamlar sağlarlar. Çanakkale'de toprakların % 55,7'si tınlı, % 37,9'u killi-tınlı, % 3,9'u killi ve % 2,5'i ise kumlu topraklardır. Toprak yapısına göre zeytin tarımı, birinci sınıf alanlarda 504 ha, ikinci sınıf alanlarda 8460 ha, üçüncü sınıf alanlarda 5880 ha, dördüncü sınıf alanlarda 6101 ha, altıncı sınıf alanlarda 5880 ha, yedinci sınıf alanlarda 5676 ha alanda yapılmaktadır (Koca, 2004). Görüldüğü gibi büyük bir kısmını alüvyal toprakların oluşturduğu birinci sınıf araziler zeytinlik olarak kullanılmamaktadır. Az eğimli yamaçlar ve alüvyal alanlar daha ziyade tarla tarımı amacıyla için kullanılmaktadır.

3. TARIMSAL YAPI İÇİNDE ZEYTİNCİLİĞİN YERİ

3. 1. Tarımsal Yapı

Çanakkale ilinin yüzölçümü 993.300 hektardır. Bu alanın yaklaşık %54'ü orman ve fundalık %34'ü ise işlenebilir tarım arazisidir (Çizelge 1). Bununla birlikte, işlenebilir tarım alanlarının yaklaşık %23 sulanabilmektedir

(Anonim, 2008) Çanakkale yöresinde toplam işlenebilir alan içinde, zeytin 30.351 ha ve %9,2 pay ile ikinci sırada yer almaktadır (Çizelge 2) Çanakkale yöresindeki zeytin alanlarının ülke içindeki payı ise %3,68 dir (Çizelge 3).

Çizelge 1. Çanakkale ilinin toprak varlığı ve arazi dağılımı.

Toprak Varlığı ve Dağılımı	Alanı (Hektar)	Payı (%)
İşlenebilir arazi	330.337	34
Çayır-Mera arazisi	22.065	2,24
Ormanlık ve fundalık Arazi	533.936	53,75
Yerleşim alanları,tarıma elverişsiz arazi ve diğerleri	106.962	10,76
Toplam	993.300	100,00

Kaynak : www.canakkale-tarim.gov.tr

Çizelge 2. İşlenebilir arazinin dağılımı

İşlenebilir Arazi Dağılımı	Çanakkale (2008) (Ha.)	Payı (%)
Tarla Alanı (Nadas Dahil)	265.902	80,5
Zeytin Alanı	30.351	9,2
Sebze Alanı	19.154	5,8
Meyve Alanı	9.753	2,9
Bağ Alanı	5.177	1,6
Toplam	330.337	100

Kaynak: www.canakkale-tarim.gov.tr

Çizelge 3. İşlenebilir Arazinin Ülke İçindeki Payı

İşlenebilir Arazinin Dağılımı	Türkiye(2010)(Ha.)	Çanakkale (2008)(Ha.)	Payı (%)
Tarla Alanı	20.582.000	265.902	1,29
Sebze Alanı	802.000	19.154	2,13
Meyve Alanı	1.749.000	9.753	0,56
Bağ Alanı	478.000	5.177	1,08
Zeytin Alanı	82.6000	31854	3,86
Toplam	24.888.000	330.337	1,33

Kaynak : www.canakkale-tarim.gov.tr

İlçeler bazında incelendiğinde işlenebilir arazi içinde en fazla zeytin alanı Ayvacık, Ezine ve Bayramiç ilçelerinin aldığı görülmektedir (Çizelge 4).

Çizelge 4. İşlenebilir Arazinin İlçelere Göre Dağılımı (Ha) 2011.

İlçeler	İşlenebilir Arazi		Zeytin Arazisi	
	Alan	%	Alan	%
Merkez	24301	7,4	1764	5,53
Ayvacak	33102	10,0	11238	35,28
Bayramiç	31553	9,6	3963	12,44
Biga	60141	18,2	216	0,68
Bozcaada	2061	0,6	142	0,45
Çan	26490	8,0	0	0,0
Eceabat	18500	5,6	1574	4,94
Ezine	26881	8,1	11560	36,29
Gelibolu	39732	12,0	161	0,5
Gökçeada	3350	1,0	725	2,28
Lapseki	36020	10,9	510	1,60
Yenice	28206	8,5	0	0,0
Toplam	330.337		31.854	

Kaynak :www.canakkale-tarim.gov.tr

Çanakkale ili sınırları içerisinde zeytinliklerin coğrafi yayılışını daha ziyade sıcaklık koşulları belirlediği için Çan ve Yenice ilçeleri hariç, Merkez ilçe de dahil olmak diğer tüm ilçelerde zeytin üretimi yapılmaktadır. Bununla birlikte Ege Denizi'ne kıyısı olan ilçeler ilk sırada yer almaktadır. Zeytin ağaçlarının kış soğuklarına karşı duyarlılığı nedeniyle zeytinlikler yörede hakim olan kuzey rüzgarlarının etkisinde olmayan veya daha az etkilenen güney kesimlerinde yoğunlaşmıştır. Ayvacık ilçesi sınırları içerisinde kalan Küçükkuşu beldesi ile Babakale köyü arasındaki, Edremit Körfezine kıyılı olan ve bu kıyılara bakan yamaçlar ildeki zeytinliklerin en yoğun olduğu alanları oluşturmaktadır. Bu yörede 250m'ye kadar olan yamaç alanlarda adeta bir mono kültür halinde zeytinlikler uzanan zeytinlikler sadece Behramkale çevresindeki yamaçlarda makiliklerle kesintiye uğramaktadır. Ayvacık ilçesinde zeytinliklerin yoğun olduğu diğer diğer bir alan Gülpınar beldesi çevresidir. Ayvacık'tan sonra zeytin ağaçlarının en fazla bulunduğu

Ezine ilçesinde ise Geyikli beldesi ve çevresindeki köyler (Gökçebayır, Kemallı, Tavaklı, Mecidiye, Çamoba, Kumburun, Mahmudiye, Taştepe) zeytinliklerin yoğun olduğu alanlardır. Gelibolu yarımadasının güney kesimleri (Alçıtepe köyü) ve Bayramiç ovasının alçak kesimleri (Ahmetçeli köyü ve çevresi) yörede zeytinliklerin yoğun olduğu diğer kesimlerdir. Yörenin kuzey kesimlerinde ise kuzey rüzgârlarından korunmuş alanlarda zeytinlikler bulunmaktadır.(harita). Gökçeada'da zeytin ağacı sayısı oldukça fazladır. Buna karşın Bozcaada'da üzüm bağlarının geniş alanlar kaplaması nedeniyle zeytin ağacı sayısı daha azdır. Tarım alanları oldukça geniş olan Biga ilçesinde ise sadece Karabiga beldesinin çevresinde zeytinlikler bulunmaktadır (Koca, 2004)

3.2. Zeytin Üreticilerinin İşletme Arazilerinin Mevcut Durumu

Çanakkale ili ve çevresinde zeytin üretimi yapan işletmelerin arazi büyüklükleri büyük oranda farklılık göstermektedir. İşletmelerin büyüklükleri 2 dekardan 300-350 dekara kadar değişmektedir. En fazla 20-40 dekar üretim yapılmaktadır (Çizelge 5). Zeytin üretimi için ayrılan parsel sayısında da farklılıklar görülmektedir. (Çizelge 6). Bahçe büyüklükleri çoğunlukla 20-40 dekar arasında değişmektedir (Çizelge 7). (Çırak, 2002) .

Çizelge 5. Çanakkale Merkez Ve İlçelerindeki Üreticilerin İşletme Arazisindeki Parsel Sayısı.

İşletme Arazisindeki Parsel Sayısı	Ortalama (%)
1-3	45
4-7	36
8-10	7
11-15	3.6
15 <	8.4
Toplam	100

Çizelge 6. Çanakkale Merkez Ve İlçelerinde Zeytin Üretimi İçin Ayrılan Parsel Sayısı.

Zeytin Üretimi İçin Ayrılan Parsel Sayısı	Ortalama (%)
1-3 parsel	40.2
4-6 parsel	28.3
7-10 parsel	10.5
10 üzeri	21
Toplam	100

Çizelge 7. Çanakkale Merkez Ve İlçelerinde Zeytin Üretiminde Kullanılan Bahçe Büyüklükleri.

Bahçe Büyüklükleri (da)	Ortalama (%)
1-20	25
21-40	31.6
41-60	16.6
61-80	10
80 dekar >	16.8
Toplam	100

Çanakkale ilinde 50.720 adet tarımsal işletme nin %16 'sını Zeytin Üreticisi oluşturmaktadır (Anonim, 2011). Çanakkale genelinde Toplam zeytin üreticisi sayısı 7938 kişidir. En fazla üretici sayısı Ezine, Ayvacık, Merkez ve Bayramiç ilçelerinde görülmektedir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Çanakkale ilçelerinde zeytin üreticisi sayısı

İLÇELER	ZEYTİN ÜRETİCİ SAYISI
Merkez	1.353
Ayvacık	1.471
Bayramiç	1.276
Biga	204
Bozcaada	44
Çan	0
Eceabat	511
Ezine	2.361
Gelibolu	52
Gökçeada	282
Lapseki	384
Yenice	-
Toplam	7938

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

4. ÇANAKKALE YÖRESİNDE ZEYTİN YETİŞTİRİCİLİĞİNİN MEVCUT DURUMU

Zeytin Çeşitleri

Çanakkale yöresindeki zeytinliklerinin % 67'si delicelerin aşılınması ile % 33'ü ise kültür çeşitlerinden dikilmesi ile oluşturulmuştur (Ergün ve Zeyrek, 1999). Son yıllarda tüplü fidanlar kullanılarak bahçe tesisine gidilmektedir. Yöre üreticisi zeytin fidanlarını Tarım İl Müdürlüğü, Edremit Zeytincilik Üretim İstasyonu, Ayvalık Vakıf Zeytinlik Müdürlüğü ve özel işletmelerden temin edilmektedir. Yöredeki zeytinliklerin büyük çoğunluğu Gemlik ve Ayvalık yağlık çeşitlerinden oluşmaktadır. Son yıllarda sofralık Domat çeşidi de dikilmeye başlanmıştır.

Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi

Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü 2011 verilerine göre Çanakkale ili toplu zeytinliklerin kapladığı alan toplam 31.854 hektardır (Çizelge 9). Toplam ağaç varlığı 5.333.794 adet olup, toplam meyve veren ağaç sayısı 4.758.096 adettir. Meyve veren ağaçların %93 'ü (4.424.125 adet) yağlık, % 7 'si (333971 adet) ise sofralık çeşitlerden oluşmaktadır (Anonim, 2011).

Yöredeki zeytin ağaçlarının % 79'u (4468350 adet) toplu bahçeler halinde bulunurken , % 21'i (899144 adet) dağınık ağaçlar şeklinde bulunmaktadır. Çanakkale ilindeki zeytinliklerde ağaç başına ortalama verim yıldan yıla farklılık göstermektedir (Şekil 2). Ağaç başına verim son iki yılda 19-36 kg arasında değişiklik göstermiştir. Zeytin ve zeytinyağı üretimi de 2010 ve 2011 yıllarında farklılık göstererek sırasıyla 160.722 ton ve 58 985 ton zeytin ile dane üretimi, 29353 ton ve 22.210 ton ile zeytinyağı üretimi gerçekleşmiştir (Çizelge 10).

Çizelge 9. Çanakkale İli Zeytin Alanı Ve Üretimi (2011)

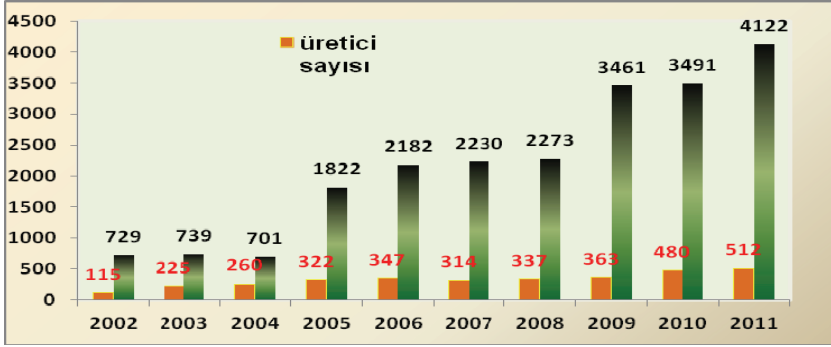
ÇEŞİT	Alan (da)	Toplu Meyvelikler Ağaç Sayısı(adet)		Dağınık Ağaç Sayısı(adet)		Toplam Meyve Veren Ağaç Sayısı(adet)	Verim (Kg/ağaç)	
		Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta	Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta		2010	2011
Sofralık Zeytin	17.388	254.656	48224	79315	8731	333971	28	19
Yağlık Zeytin	301.158	3.673.670	491.800	750.455	60.643	4.424.125	36	22
Toplam	318.546	3.928.326	540.024	829.770	69.374	4.758.096		

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

Çizelge 10. Çanakkale ili 2010ve 2011 yılı zeytin ve zeytinyağı üretimi.

ÇEŞİT	Zeytin Dane Üretimi (Ton)		Zeytinyağı Üretimi (ton)	
	2010	2011	2010	2011
Sofralık Zeytin	8.086	6459		
Yağlık Zeytin	152636	97.725	29353	22.210
Toplam	160.722	58 985		

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

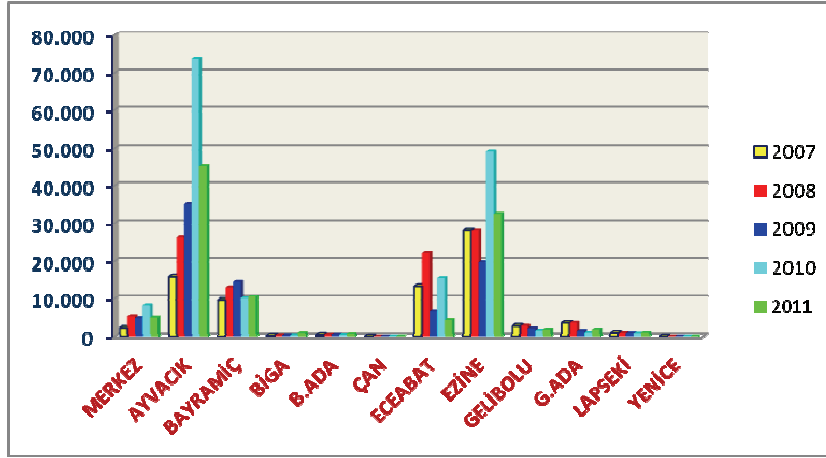
Şekil 2. Çanakkale yöresinin son on yıllık zeytin ve zeytinyağı üretimi değerleri.

Çanakkale de zeytin üretimi yapan ilçeler içerisinde 1.757.260 adet meyve veren zeytin ağacı ile Ayvacık ilçesi ilk sırada, Ezine 1.410.000 adet ağaç sayısı ile ikinci sırada yer almaktadır. Ezine ilçesini sırasıyla Eceabat, Bayramiç, Merkez, Gökçeada, Gelibolu, Lapseki, Biga ve ilçeleri takip etmektedir (Çizelge 11). Zeytin ve zeytinyağı üretimi yönünden de Ayvacık (73.642 ton dane ve 13536 ton zeytinyağı) ilk sırayı almaktadır. Onu Ezine ve Bayramiç ilçeleri takip etmektedir (Anonim, 2011). Çanakkale ilçelerinde de zeytinliklerde ağaç başına ortalama verim yıldan yıla farklılık göstermektedir (Şekil 3).

Çizelge 11. Çanakkale ilçeleri zeytin alanı ve üretim değerleri (2010)

İlçeler	Alan (da)	Meyve Veren Yaşta (adet)	Meyve Vermeyen Yaşta (adet)	Ortalama Verim (ağaç/Kg)	Dane Üretim (Ton)	Zeytinyağı Üretim (ton)
Merkez	17.120	215.980	110.495	38	8.208	1.506
Ayvacık	112.380	1.757.260	55.260	42	73.642	13536
Bayramiç	39.630	336.350	245.300	30	10.091	1.941
Biga	2.160	30.700	30.330	10	307	11
Bozcaada	1426	28.497	15.596	15	428	48
Çan	-	-	-	-	-	--
Eceabat	15.473	440.350	61.076	35	15.412	2.668
Ezine	115.600	1.410.000	273.800	35	49.230	9.221
Gelibolu	1.560	69.320	11.280	23	1.562	160
Gökçeada	7.150	132.200	22.000	8	1.010	140
Lapseki	5100	62000	26000	13	832	123

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

Şekil 3. Çanakkale ilçelerinde zeytin üretimindeki yıllık değişimler

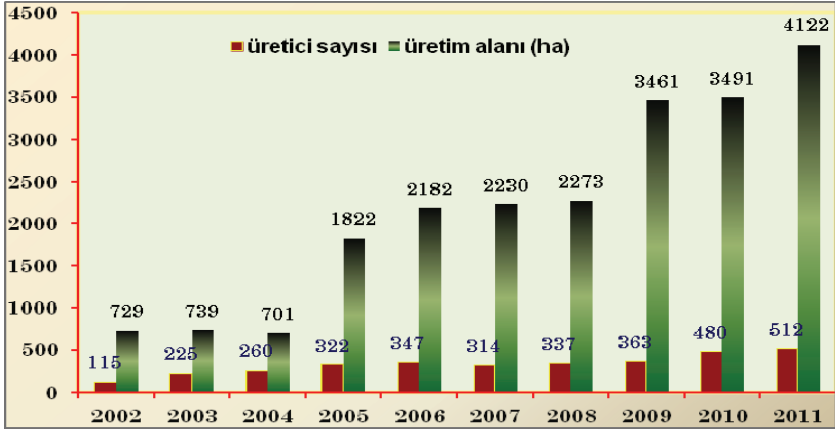
Organik zeytin ve zeytinyağı yetiştiriciliği

Ülkemizde organik zeytin yetiştiriciliği ile ilgili çalışmalar yeni olmakla beraber Çanakkale yöresinde Ayvacık, Gökçeada, Eceabat, Ezine, merkez ve Bozcaada ilçelerinde azda olsa üretim yapan tesisler bulunmaktadır (Çizelge 12). Organik zeytin üretiminin en fazla yapıldığı ilçeler Ayvacık ve Gökçeada'dır. Tarım İl müdürlüğü verilerine göre Çanakkale'nin toplam zeytin alanlarının %3,3 'ü organik tarım sertifikasına sahiptir. 2002 – 2011 yılları arasında Organik üretim yapılan alan ve kişi sayısında önemli artış olmuştur (Şekil 4)(Anonim,2011).

Çizelge 12. Çanakkale ilinde organik üretim yapan ilçeler ve üretim miktarları (2011).

İlçeler	Ekiliş Alanı (da)	Tahmini Üretim Miktarı (Ton)
Ayvacık	6525,3	5784,1
Gökçeada	2639,9	1007,1
Eceabat	936,4	106,5
Ezine	602,3	52,4
Merkez	546,6	39,8
Bozcaada	313,9	99,8
İl Toplam	11564,5	6868,2

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

Şekil 4. Organik zeytin alanları ve üreticisi sayısındaki değişimler.

Çanakkale de bitkisel üretim değerleri içinde en fazla payı üretimin en fazla olduğu Ayvacık, Ezine ve Bayramiç ilçeleri almıştır (Çizelge 13). İlçeler arasında ise en yüksek payı ise %40,40 ile Ayvacık almıştır (Çizelge 14).

Çizelge 13. Çanakkale ilçelerindeki Zeytin üretim değerleri

İlçeler	Bitkisel Üretim Değerleri (TL)	Zeytin Üretim Değerleri (TL)	Payı (%)
Merkez	87.700.440	5.142.000	5,86
Ayvacık	63.302.650	35.943.000	56,77
Bayramiç	128.232.140	14.463.000	11,27
Biga	214.818.430	432.500	0,20
Bozcaada	7.253.160	619.000	8,53
Çan	34.889.100	0	0
Eceabat	38.092.600	6.935.000	18,20
Ezine	64.902.960	20.080.000	30,93
Gelibolu	103.864.930	2.577.000	2,48
Gökçeada	5.674.170	1.674.500	29,51
Lapseki	76.465.180	1.090.000	1,42
Yenice	49.062.830	0	0
Toplam	874.258.590	88.956.000	10,17

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

Çizelge 14. Çanakkale ili zeytin ilçelerinde zeytin üretim değerleri.

İlçeler	Zeytin Üretim Değerleri (TL)	Payı (%)
Merkez	5.142.000	5,78
Ayvacık	35.943.000	40,40
Bayramiç	14.463.000	16,26
Biga	432.500	0,49
Bozcaada	619.000	0,69
Çan	0	0
Eceabat	6.935.000	7,79
Ezine	20.080.000	22,57
Gelibolu	2.577.000	2,89
Gökçeada	1.674.500	1,88
Lapseki	1.090.000	1,23
Yenice	0	0
Toplam	88.956.000	

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

Çanakkale yöresinde zeytinliklerin yaklaşık %95'ini *Ayvalık* yağlık çeşidi oluşturmaktadır. Bu nedenle ilde zeytincilik ağırlıklı olarak yağ üretimi için yapılmaktadır. Toplam zeytinyağı sıkım, dolu, sıkım+dolum işleme tesisi 61 adettir (Anonim, 2011). Ayvacık ilçesinde de 26 ve Ezine ilçesinde 18 adet tesis bulunmaktadır (Çizelge 15). Üretilen zeytinyağı, üreticilerin kendi ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, kooperatiflere ve tüccarlara verilmenin dışında yerel pazarlarda üreticiler tarafından da pazarlanmaktadır. Yörede en büyük zeytinyağı alıcısını Tariş oluşturmaktadır. Tariş, Küçükkuyu ve Ezine'de kurulan kooperatifleri aracılığıyla zeytinyağı alımı yapmaktadır. İlde yetiştirilen sofralık zeytinler ile yağlık olarak üretilen zeytinlerin hasattan sonra seçilen iri zeytinler, yeşil ve siyah salamura olarak değerlendirilmektedir. Sofralık zeytinlerin de büyük bir kısmı yerel pazarlarda tüketilmektedir (Çirak, 2002).

Çizelge 15. Çanakkale’de bulunan zeytinyağı sıkım, dolum, sıkım +dolum işleme tesisleri.

İLÇESİ	ADET
AYVACIK	26
EZİNE	18
GÖKÇEADA	4
MERKEZ	4
ECEBAT	3
BAYRAMİÇ	2
BİGA	2
LAPSEKİ	2
TOPLAM	61

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

Çanakkale Tarım İl Müdürlüğünden alınan bilgilere göre Zeytinyağı desteklemesi alan üretici sayısı 2007 yılında 917 iken 2010 yılında 1742 kişi ile %52,64 oranla artış göstermiştir (Çizelge 16). Çanakkale’de zeytinyağı destekleme miktarı ise 2007 yılında 523849 TL iken 2010 yılında 2335511 TL ile %22,42 oranında artış göstermiştir (Anonim, 2011).

Çizelge 16. Çanakkale yöresi zeytinyağı desteklemesi alan üretici sayısı, zeytinyağı miktarı ve destekleme miktarları.

	2007	2008	2009	2010	Artış Oranı %
Üretici sayısı	917	1033	1114	1742	52,64
Zeytinyağı üretim miktarı(kg)	2619255	3256662	3915350	7785046	33,64
Ödenen destekleme (TL)	523849	615508	978835	2335511	22,42

Kaynak: Çanakkale Tarım İl müdürlüğü verilerine göre düzenlenmiştir.

5. ÇANAKKALE YÖRESİNDE ZEYTİN YETİŞTİRİCİLİĞİN SORUN ALANLARI

Çanakkale, gerek iklim gerekse toprak özellikleri nedeniyle iyi bir zeytin üretim potansiyeline sahip olmakla beraber bu potansiyelin yeterince kullanıldığının söylemek mümkün değildir. Bunun temel iki nedeni verim ve kalite düşüklüğüdür. Bu iki neden hem bahçe aşamasında ve hem de zeytinin hasattan sonraki işlenmesi aşamasında görülmektedir.

5.1. Zeytin Yetiştiriciliği Aşamasında Görülen Sorunlar

Diğer zeytinci bölgelerde olduğu gibi Çanakkale yöresinde de önemli sorunlardan biri zeytinliklerde ağaç başına ortalama verimin yıldan yıla farklılık göstermesidir. Zeytin ağacının yapısal özelliğinin yanı sıra olumsuz bakım koşulları ve özellikle yanlış hasattan etkilenen bu durum yöre üreticisi açısından önemli parasal kayıplara neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda Merkez ve Ayvacık ilçelerinde var yılı olan 2002 yılında ağaç başına ortalama ortama 40 kg olan verimin periyodisitenin olduğu 2003 yılında 5 kg'a kadar düştüğü saptanmıştır (Ergün ve Zeyrek, 1999). Yapılan anket çalışmalarında Ezine ilçesinin Çamoba köyünde olduğu gibi bilinçli zeytinciliğin yapıldığı yerlerde yok yılında da tatminkar ürün alındığı görülmüştür. Ancak bazı yörelerde (Ezine ve Ayvacık) üreticilerin yok yılında masraflarının dahi karşılanmadığı kadar az ürün olduğu için ürünü toplamaya bile gerek duymadıkları görülmüştür. Eceabat' da ise bakım daha iyi olduğundan yok yılında da belli oranlarda ürün alınabilmektedir.

Çanakkale'deki zeytinliklerin dağınık, parçalı ve küçük parsellerden oluşması mekanizasyonu ve kültürel işlemleri güçleştirmektedir. Bunun yanı sıra zeytinliklerin büyük kısmı kıraç ve eğimli araziler üzerinde bulunması sıra arası ve sıra üzeri mesafelerin düzensiz olmasına neden olmaktadır. Yapılan anket çalışmalarında Ayvacık yöresinde eğimli arazilerdeki zeytinliklerde sıra arası ve sıra üzeri mesafelerin arazinin yapısına bağlı olarak bazen 1-2 m bazen de 15-20 m'yi bulduğu görülmüştür (Çırak, 2002). Zeytinlik arazilerin küçük ve parçalı olması üretimde verim düşüklüğü ve maliyetlerin yükselmesine neden olmaktadır. Miras Hukukuna ilişkin yasal düzenleme yapılmasına rağmen, zeytinlik arazilerin parçalanması engellenememektedir.

Verim düşüklüğünü etkileyen diğer bir neden de yöredeki zeytinliklerin büyük bir kısmının yaşlı ağaçlardan oluşmasıdır. Özellikle Ayvacık yöresinde bazı zeytinliklerin yaşları 300'den fazla olduğu söylenmektedir. Çanakkale'nin genelinde ise ağaç yaşları eşit bir dağılım göstermekle birlikte büyük çoğunluğu 11 ile 50 yaş arasındadır Bunun yanı sıra yaşlı genç olan ağaçların büyük bir kısmında ise bakımsızlıktan kaynaklanan verim düşüklüğü görülmektedir. Üreticilerin büyük bir kısmının yeni zeytin bahçesi kurmak istemediği, yaşlı zeytinlikleri gençleştirmeye yanaşmadığı görülmektedir.

Zeytinlerde verim düşüklüğüne neden olan en önemli etkenlerden biri de gerekli bakım uygulamalarının bilinçli olarak yapılmamasıdır. Özellikle yok

yılında sulama, gübreleme ve diğer kültürel işlemlerin yeterince yerine getirilmemesi verimsizliği artıran faktörlerdir. Yörede düz ve sulanabilir tarım alanları daha yüksek gelir sağlayan meyve ve sebze tarımına ayrıldığı için zeytinlikler eğimli alanlarda bulunmaktadır. Bundan dolayı ildeki zeytinliklerden sadece Merkez ilçe Saraycık köyü ve Ezine ilçesi Geyikli beldesi civarındaki az miktardaki zeytinliklerde sulama yapılmaktadır. Bunun dışında çoğu zeytinlikler yağış suları ile yetinmek zorundadır. Bu nedenle ilkbahar ve yaz aylarının aşırı kurak geçmesi verimin ve ürünün kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır(Ergün ve Zeyrek, 1999).

Yöredeki zeytinliklerin büyük çoğunluğu küçük işletmelerden oluştuğu için, zeytin yetiştirici aileler besledikleri hayvanların ahır gübrelerini zeytinliklerinde kullanmaktadırlar. Çok az miktarlarda da ticari gübreler kullanılmaktadır. Kullanılan ticari gübrelerde ağırlıklı olarak azotlu gübrelerden oluşmaktadır.

Yörede zeytinde budama uygulamaları hasattan sonra başlamakta ve nisan ayı sonuna kadar devam etmektedir. Bu kadar uzun zamana yayılmasının sebebi, iş gücü maliyetinin yüksek olması nedeni ile hasadı mümkün olduğunca kendilerinin yapmak zorunda kalmalarındandır. Yapılan anket çalışmalarında Çanakkale’de budamanın iki yılda bir, verim yılından sonra ve yoğun olarak Şubat ve Mart aylarında yapıldığı saptanmıştır (Çırak, 2002).

Yörede genellikle zeytin ağaçlarında budama uygulamaları yapılmaktadır. Bununla beraber birçok zeytin üreticisi budamaya gereken önemi vermemekte, kulaktan dolma bilgilerle budama yapmaktadır. Bunun sonucunda çok gövdeli ve ana dalı olan şekil bozukluğuna uğramış ağaçlar meydana gelmektedir. Bazı bahçelerde ise şiddetli zeytin kanseri (*Pseudomonas savastanoi*) zararına uğramış ağaçların varlığı görülmektedir. Ayrıca gençleştirme budamasında tacın yeterli derecede ışık almasını engelleyip çok sayıda obur çıkışını teşvik eden yanlış budama uygulamaları da verimde ciddi oranlarda düşüslere, periyodisitenin artmasına, zeytin kalitesi ve yağ randımanın azalmasına neden olmaktadır.

Çanakkale ilindeki zeytin ağaçlarında en yaygın görülen hastalık zeytin dal kanseridir. Zeytin dal kanseri dışında, zeytin halkalı leke hastalığı, armillaria kök çürüklüğü ve zeytin solgunluğu hastalıkları da görülmektedir. Yöredeki zeytinliklerde görülen zararlıların başında Zeytin Sineği gelmektedir. Ciddi oranda meyve kayıplarına neden olan bu zararlı aynı

zamanda yağ asitliliğin yükselmesine neden olmaktadır. Zarar oranı normal yıllarda %15-30, salgın yıllarında %60'a kadar ulaşabilmektedir. Zeytin Sineğinden sonra en fazla zarar verenlerin başında Zeytin Güvesi gelmektedir. Ağacın özsuynunu emerek beslenen, salgıladığı tatlı madde ile bütün ağacı saran ve bu salgı sonucu karaballık hastalığına (fumajin) neden olan zararlı ise Zeytin Kara Koşnilidir. Yetiştiricilerin büyük bir kısmının hastalık ve zararlılarla mücadelede gereken tarımsal müdahaleyi zamanında ve düzenli olarak yapamamaları, kullanılan ilaçlar ve dozlarının belirlenmesi konusunda titiz davranmadıklarından dolayı, özellikle zeytin sineği konusunda mücadelenin yetersiz kaldığı görülmektedir (Çırak, 2002).

Çanakkale yöresinde hasat genel olarak Ekim 'de başlayıp şubat ayı ortalarına kadar devam etmektedir. Yoğunlukla Kasım ve Aralık aylarında yapılmaktadır. Hasatta sırkla, elle, tarak ve makineyle yapılmaktadır. Ancak yaygın kullanılan sırkla hasat zeytin ağaçlarında periyodisitenin şiddetlenmesine neden olmaktadır. Makine ile hasat ise son yıllarda özellikle yağlık çeşitlerin hasadında devreye girmişse de eğimli araziler üzerinde yer alan bahçelerde kullanımını sınırlandırmaktadır. İldeki zeytinlikler genellikle küçük işletmeler olduğu için, hasat işlemleri aile bireyleri tarafından yürütülmektedir. Aile bireylerinin yetersiz kaldığı büyük işletmelerde ise, işletme büyüklüğüne göre işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu işletmelerde genellikle 5 ile 10 arası işgücü çalıştırılmaktadır. Zeytinliklerin en fazla bulunduğu Ezine ilçesinin Geyikli beldesi çevresindeki zeytinliklere işgücü, Bayramiç ilçesinin dağlık alanlarındaki köylerden gelirken, yine zeytinliklerin yoğun olarak bulunduğu Ayvacık ilçesinin Küçükkuşu ve Assos çevresindekilere ise Kaz dağlarının yamaçlarındaki köylerden gelmektedirler (Ergün ve Zeyrek, 1999 ; Çırak, 2002).

Çanakkale yöresinde son yıllarda görülen en önemli sorunlardan biri de kış mevsiminde yaşanan aşırı sıcaklık düşmeleridir. Sıcaklığın -7⁰ C nin altına düşmesi zeytinlerin farklı derecelerde don zararı uğramasına neden olmaktadır. Don zararına uğramış zeytinliklerde sıklıkla kanserle bulaşık ağaçlara rastlanmaktadır. Yörede zaman zaman şiddetli rüzgâr zararı da görülmekte buda çok yaşlı ağaçlarda bile ciddi zararlanmalara sebep olmaktadır.

5.2. Zeytin ve Zeytinyağının İşlenmesi Aşamasında Görülen Sorunlar

Zeytin ve zeytinyağı kalitesini etkileyen temel etmenlerin başında zeytin zararlıları ve hasat şekli gelmektedir. Gereken tarımsal mücadelenin

yapılmaması sonucu ürünün lekelenmesi ve zararlanması, bunun yanı sıra uygun zamanda ve uygun biçimde hasat edilmemesi ve özellikle hasatta sırk kullanılması gibi ağaca ve ürüne zarar veren yöntemlerin kullanılması ürünün kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir. Kaliteyi olumsuz etkileyen bir diğer olumsuz durum da ürünün işlenmeden önce uzun beklemesidir. Hasat sonrası zeytinyağı işleme tesislerine zamanında getirilmeyen ve uygun olmayan kab ve vasıtalarla taşınan zeytinler büyük oranda kalite kaybına uğramaktadır (Ergün ve Zeyrek, 1999 ; Çırak, 2002).

Zeytinyağı genelde üreticide ve yağ komisyoncularında uygun olmayan koşullarında depolanarak fiyat, arz ve talep gibi unsurların oluşmasından sonra sanayiye gönderilmektedir. Bu durum ise önemli kalite kayıplarına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra zeytinin büyük bir kısmının zeytinyağı üretimi için işlenmesine karşılık zeytinyağı işleme tekniklerinin ilkel olması nedeniyle verimlilik ve kalite düşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bu fabrikalarda yeni teknolojilerin kullanımı konusunda girişimcilerin desteklenmesi gerekmektedir.

Sofralık zeytin işletmeleri (salamurahaneler) genellikle küçük aile tipi işletmelerden oluşmaktadır. Bu işletmelerin büyük kısmında teknik ve hijyenik alt yapının yeterli olmadığı görülmektedir. Bu işletmelerin büyük bir çoğunluğu işletme ile ilgili yasal zorunlulukları yerine getiremediğinden kayıt dışı olarak faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu sorunun çözülebilmesi için işletmelerin teknik ve hijyen koşullarının iyileştirilmesi ve bu konuda kontrol ve denetimlerin ilgili kuruluşlarca etkin bir şekilde yapılması gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Anonim, 2003.** Zeytin Yetiştiriciliği. Hasad yayıncılık, İstanbul 157s.
- Anonim, 2008.** <http://www.canakkale-tarim.gov.tr/tarimsal> yapı.
- Anonim, 2012.** Tarım İstatistikleri Özeti 2010. TÜİK, Ankara.
- Anonim, 2011.** Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü Verileri (basılmamış), Çanakkale.
- Çırak, D. 2002,** Çanakkale İli Zeytin Yetiştiriciliği Sorunları ve Çözüm Önerileri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü (Lisans Bitirme Tezi), Çanakkale.
- Ergün, E. ve S. Zeyrek, 1999.** Çanakkale ili zeytin yetiştiriciliği. (Lisans Bitirme Tezi), Çanakkale.
- Koca, N. 2004.** Çanakkale’de zeytin yetiştiriciliğinin coğrafi esasları. Marmara Coğrafi Dergisi. Sayı: 9: 119-138, İstanbul

PLASTİK SANATLARDA ZEYTİN İMGESİNİN MİTOLOJİK, DİNİ VE KÜLTÜREL KÖKENLERİ

Yrd. Doç. Dr. Cenk BEYHAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Çanakkale

Özet

Anadolu topraklarında binlerce yıllık bir bilgi birikiminin mirası olan zeytin yetiştiriciliği bölge ekonomisi için taşıdığı önem kadar Akdeniz havzasında gelişen uygarlıklar ile özdeşleşmiş bir kültürel motif olarak da karşımıza çıkar. Antik çağ mitlerinden, semavi dinlere zeytin ağacının kutsallığı sürekli vurgulanmıştır. Bunun bir yansıması olarak zeytin imgesi geçmişten bu yana pek çok sanat yapıtına konu olmuştur. Bunların bazıları zeytin ve zeytinyağı üretimi ile ilgili en eski teknikler hakkında bilgi vermesi bakımından büyük önem taşıırken, bazıları ise zeytinin Akdeniz kültüründeki yerini tarihsel açıdan anlamamıza yardım eden gerek ilk çağ efsaneleri gerek dini metinlere dayalı ikonografik örnekler ortaya koymaktadır. Bu yapıtların incelenmesi zeytin yetiştiriciliğinin tarihsel, toplumsal ve kültürel boyutlarını kavramak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada yer alan -seçilmiş- sınırlı sayıda sanatsal örnek, mimari süslemeden, resme ve takıya dek uzanan farklı uygulamalarla plastik sanatlar dallarında zeytin motifinin yaygınlığını göstermesi kadar, yapıldıkları dönem ve yerler dikkate alındığında zeytinin antik çağdan bu yana yetiştirildiği coğrafyanın haritasını vermesi açısından da önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Zeytin, Sanat, Barış, Akdeniz, Anadolu.

Akdeniz Kültür ve Sanatında Zeytin İmgesi

Sanat yapıtları estetik kavramlar açısından değerlendirilebilecek ürünler oldukları kadar insanlık tarihine ışık tutan belgeler olma özelliği de taşırlar. Çünkü sanat yapmak bir yönüyle bilişsel (kognitif ve enformatik) bir

eylemdir (Arnheim,293). Bu nedenle sanatın geçmişi yazının icadından önceki tarihöncesi dönemlere kadar gitmektedir.

Bir sanat yapıtını oluşturan biçimsel, kavramsal ve yazınsal içerik olarak adlandırabileceğimiz tüm özellikler aynı zamanda bu yapıtın üretildiği çağın ve toplumun kültürel yapısı hakkında da bilgi veren göstergelerdir (Panofsky,11). Bu doğrultuda yaklaşık 6 bin yıldır Ön Asya, Orta Doğu ve Ege-Akdeniz toplumlarınca yetiştirildiği düşünülen zeytinin sanat yapıtlarındaki yerinin araştırılması bu ürünün bölge insanı için tarihsel önemini anlayabilmemize katkı sağlayacaktır.

Örnek 1: Boyalı kabartma (detay), Mısır

Örnek 2: Cenaze başlığı, Helenistik, Irak.

Örnek3: Pişmiş toprak sanatı M.Ö. 14. yy. kabartma, M.Ö. 1. yy, Kudüs

Zeytin motifinin yer aldığı sanat yapıtları ağacın ilkçağ uygarlıklarından bu yana yetiştirildiği ve meyvesinin üretildiği coğrafyanın belirlenmesine yardımcı olan en önemli belgelerdendir. Örnekler Mısır uygarlığından, Mezzoptamya'ya, Antik Yunan'dan, Hellenizmin ve Roma imparatorluğunun hüküm sürdüğü tüm Akdeniz coğrafyasına dek kendini gösterir. Bu sanat eserleri yapıldıkları döneme ve yere bağlı olarak antikçağ efsanelerini, dini metinleri ya da zeytinin yetiştirilmesi, toplanması ve yağının elde edilip satışına kadar uzanan süreci betimleyen sahneleri konu almıştır.

Mitlerden Gündelik Hayata

Antik mitler (efsaneler) metaforlar ve semboller ile dolu kurguların altında ilkçağ uygarlıklarının yaşam pratiklerini içeren konular hakkındaki yaklaşım ve değer yargılarını da göstermektedir (Buxton,2). Bu nedenle efsaneler kültürel birikimin yapı taşları olma özelliği taşırlar. Antik Yunan toplumu için zeytinin önemi onu tanrısal bir hediye olarak kabul etmeleri, yetiştirilmesi ve korunması konusunda M.Ö.7.yy.da yasalar çıkartmalarından anlaşılabilir. Efsaneye göre yeni kurulan kentin koruyucu tanrısı olmak için

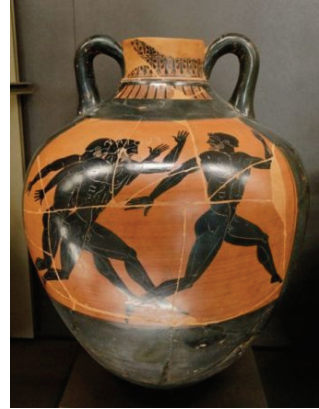
ezeli rakipler Athena ve Poseidon tüm tanrıların oluşturduğu kurulun huzurunda birbiri ile yarışır. Amaç şehre en yararlı hediyein verilmesidir. Tanrıça Athena, diktiği zeytin ağacı ile yarışmayı kazanacak ve şehre Atina ismi verilecektir:

“Athena’nın becerisi ve zekâsı çoğu zaman barışı korumaya, sürdürmeye yönelikti. Attike’nin yönetimi konusunda Poseidon ile arasında geçen çekişme onun zaferiyle son buldu. Şöyle ki, tanrının üç dışı yabasını Akropol’e fırlatıp bir deniz suyu pınarı açmasına karşı, tanrıça da kuyunun yanı başına bir zeytin ağacı dikti. Bu yarışmada hakem Olympos’un tüm tanrılarıydı ve bunlar Attike’nin hükümdarlığını Athena’ya verdiler.” (Agizta,42).

Latin şair Vergilius’un kabul ettiği daha geç bir geleneğe göre ise denizlerin tanrısı Poseidon, tanrıça Athena’nın karşısında bir at ile yarışacaktır (Cömert,41). Antikçağdan beri pek çok sanat eserine konu olmuş olan bu mitin betimlendiği sanat eserlerinden biri de 18.yy ressamı Domenico Pozzi’nin Villa Olmo’da bulunan freskidir. Resimde yarışmayı kazanan Athena’nın haberci tanrı Hermes tarafından zeytin ağacının işaret edilerek ilan edilmesi ve zafer tanrıçası Nike’nin Athena’yı zeytin dallarından yapılmış taç ile ödüllendirilmesi görülmektedir (Örnek 4)

Örnek 4: Fresk, Domenico Pozzi, 1789.

Örnek 5: Panathenaia Amphorasi M.Ö.6. yy.

Bilindiği gibi bu kutlama biçimi ilk kez M.Ö 776’da düzenlendiği kabul edilen Olimpiyatlarda yarışmaları kazanan atletlerin ilan edilmesi için de kullanılmıştır (Etienne, 164). Arkeolojik kazılarda özellikle Klasik ve Hellenistik dönem takıları arasında sıkça rastlanan zeytin dalı formundaki taçlar da yine tanrıça Athena’nın temsil ettiği vasıflardan olan akıl ve bilgeliği sembolize

etmektedir (Örnek 2). Ayrıca Antik Yunan'da "sıvı altın" olarak adlandırılan zeytinyağı ile dolu amphoraların (çift kulplu bir testi çeşidi) kazanan atletlere ödül olarak verildiği de bilinmektedir. Örnek 5'te yeralan M.Ö.6.yy.a ait buluntu Atina'da düzenlenen Panathenaia oyunlarında ödül olarak verilen zeytinyağı vazolarından biridir. Üzerinde koşan atletlerin görüldüğü siyah figürlü vazonun Euphiletos ressamı tarafından resimlenmiş olduğu bilinmektedir (Boardman,168).

Antik çağda zeytin ağacı Atina kenti ile o denli özdeşleştirilmişti ki kentin kamusal yapılarının bulunduğu en yüksek ve ihtişamlı noktası olan Akropol'ünde korunan ve M.Ö.5.yy.da Pers istilası sırasında yakılan zeytin ağacının Atina işgalden kurtulduğu zaman yıkıntılar arasından yeniden canlandığı ve buradan alınan sürgünlerin tüm Yunanistan'a dağıtıldığı kabul edilmiştir (Ünsal,22).

Daha önce değindiğimiz gibi antik çağ sanatında yeralan zeytin imgeleri yalnızca mitolojik temalar ile sınırlı değildir. Zeytinin toplanmasından sıkılmasına ve zeytinyağının satışına dek pek çok sahneyi konu alan vazo resimleri ve mozaikler günümüze ulaşmıştır. Siyah figür adı verilen vazo resimleme tekniğinin tanınmış örneklerini veren Antimenes ressamına ait bir M.Ö.6.yy. Atina vazosunda bunun en güzel örneklerinden biri yer alır (Örnek 6). Oxford Üniversitesi Klasik Arkeoloji kürsüsünden Prof. John Boardman bu vazo resmini "Yunan sanatında görülmemiş biçimde ağaçlara hak ettikleri yeri veren kırsal bir zeytin hasadı" olarak tanımlamıştır (Boardman,110). Bir başka ilgi çekici örnek ise zeytinyağı satışında kullanılan vazo tiplerinden biri (pelike) üzerine yapılmış resimdir (Örnek 7). Bu resim zeytinyağının dolumu ve satışı ile ilgilidir. Üzerine yapıldığı aynı tip vazo formu resimde de yer almaktadır. Vazonun her iki yüzünde bulunan deyişlerden birinde zeytinyağının antik çağdaki değerini vurgularcasına "Ey Zeus baba beni zengin et" yazmaktadır (Boardman,112).

Birinci ve üçüncü yüzyıllar arasına tarihlenen Roma dönemi mozaiklerinden zeytinyağının elde edilmesi için kullanılan baskı teknikleri hakkında da fikir sahibi oluruz. Fransa'daki Musee des Antiquites Nationales'de bulunan ve burada bir örneğine yer vereceğimiz mozaiklerde Antik Roma zeytin ışığında zeytinin preslenmesi işlemi betimlenmiştir (Örnek 8).

Örnek 6

Örnek 7

Örnek 8

Kutsal Metinlerden Doğa Görünümlerine

Kutsal metinler zeytinin dünya üzerindeki varlığını Âdem peygambere bağlar. Yasak meyveyi yiyince Havva ile cennetten kovulan Âdem'in tanrıdan kendisini ve insan ırkını bağışlamasını dilemesi üzerine oğlu Şit'e cennet bahçesinde bulunan bilgi ağacından üç tohum verilir. Şit ölen babasının bedenini, ağzına yerleştirdiği bu üç tohumla beraber toprağa gömer. Buradan zeytin, servi ve sedir ağaçları çıkacaktır (Ünsal, 18). Nuh peygamber ise tufanın bitişini gemisinden uçurduğu güvercinin gagasında "yeni kopmuş bir zeytin yaprağı" ile dönmesinden anlar (Anonim). Zamanla gagasında zeytin dalı taşıyan beyaz güvercine dönüşen imge bu nedenle barışın sembolü olacaktır. Bu evrensel sembol geçmişten bu yana sanat eserlerinden reklâm imgelerine varıncaya kadar sık sık karşımıza çıkacaktır. Bu temaya ait ilk örnekler eski ahitteki anlatıyı konu alan betimlemelerden oluşmuştur. On ile onikinci yüzyıllar arasına tarihlenen ortaçağ İspanyol manuskripti ya da İtalya'da bulunan Otranto katedralindeki onikinci yüzyıl Bizans mozaïği bunun en eski örneklerindendir(Örnek 9,10). Modern sanatın en büyük ustalarından olan İspanyol ressam Pablo Picasso ise gagsında zeytin dalı taşıyan güvercini evrensel bir sembol olarak alarak 20.yy.da insanlık tarihine utanç ile geçen büyük yıkımlara sanatçı gözünden bir cevap olarak çeşitli dönemlerinde pek çok yapıtına konu etmiştir (Örnek 11-13). Özellikle son örnekte Picasso, zeytin dalını, güvercini sevgi ile tutan insanın başına taç yaparak bilgelikle özdeşleştirmiştir. Tıpkı zeytinin antik mitler ve kutsal kitaplardaki benzer anlamında olduğu gibi... Belki son olarak şunu da eklemek yerinde olacaktır:

Guernica'da olduğu gibi katliamlar yaşanacak, insanlık gagasında zeytin dalı getirecek güvercine her zamankinden fazla ihtiyaç duyacaktır.

Semavi dinlerin kutsal kitaplarına tekrar dönecek olursak, Museviler, Hristiyanlar ve Müslümanlar için zeytinin aynı ölçüde değerli olduğu görülür. Örnek 3'te yeralan M.Ö. 1.yy'a ait kabartmada tüm semavi dinlerde tanrının insana bahsettiği lütuf olarak söz edilecek olan meyvelerden üçü olan zeytin, üzüm ve incir motifi yan yana bulunmaktadır. Kuran-ı Kerim'de özellikle Nahl, Tin (incir), Nur (ışık) ve Mü'minin surelerinde zeytinden bahsedilir. Kökeni Sina Dağına giden zeytinin özellikle Nur suresinde simgesel bir anlama işaret ettiğini dile getirmektedir uzmanlar (Ünsal 33-34). Zeytinyağının geçmişte aydınlatma için kullanılmış olması bir metafor olarak doğruyu görmeyi sağlayan akıl ve bilgeliğin ışığı ile özdeşleşmesini sağlamıştır. Akıl ışığı metaforu resim sanatında iyilik ve kötülük, savaş ve barış gibi karşıtlıklara dayalı alegorilerde sıkça kullanılmıştır.

Zeytin ağacının sanat yapıtlarına konu olması antik efsaneler, dini metinler ve zeytin üretimi ile ilgili belgesel nitelikteki betimlemeler dışında da gerçekleşmiştir. Ağacın sahip olduğu biçimsel güzellik ve doğa içinde kendini fark ettiren form zenginliği de bazı sanat eserlerinin üretilmesinde ilham kaynağı olmuştur.Yetiştirmesi emek isteyen ama bir o kadar da uzun ömürlü olabilen ağacın kıvrım kıvrım, kat kat inşa olan morfolojik yapısı, yaz kış yeşil kalan gümüşü yaprakları, toprağa sıkıca sarılan kökleri sanatçıların ilgisini çekmiştir çağlar boyunca. Özellikle 19.yy. ortalarında resim sanatının giderek doğa ve açık hava çalışmasına yönelmesi, ressamların Akdeniz coğrafyasının sıcak ışığı altında doğa görünümünün peşine düşmesi bu ağacı haklı olarak pek çok resmin konusu haline getirmiştir. Bu sanatçılardan biri de Post Empressionist ressam Van Gogh'tur. Van Gogh 1880'lerin sonuna doğru Saint-Remy'de yaptığı peyzajlar arasında zeytin ağaçlarını (zeytinlikleri) ve zeytin toplayanları konu alan bir düzinenin üzerinde resim yapmıştır (Örnek:14). Van Gogh çağdaşı olan sanatçılar Emile Bernard ve Paul Gauguin gibi İncil'den alınmış temalara dayanmaksızın ağacın biçimi, karakteri, doğa ve insan yaşamı ile ilişkisinden kaynaklanan bir anlam ve ifade gücü olduğunu düşünmekteydi (Metzger ve Valter,192).

Zeytin ağacının yer aldığı manzara resmi Batı sanatının modernist akımları içerisinde pek çok sanatçı tarafından ele alınmış bir konu olmuştur. Bu sanatçılar arasında konuyu farklı yaklaşımlar ile ele almış olan Monet'den Van Gogh'a, Matisse'den Braque'a kadar pek çok isim akla gelmektedir. Türkiye'de ise içerisinde zeytin ve zeytin ağacı figürü bulunan natürmort ve

peyzajlar yapmış olan Nazmi Ziya'dan Ali Çelebi'ye, Bedri Rahmi'den Turan Erol'a kadar pek çok sanatçı sayılabilir. Bunlar arasında zeytin ağacını mitolojik, tarihsel ve kültürel bir sembol olarak özellikle son dönem yapıtlarının temalarından biri haline getiren Özer Kabaş'ın resimleri ayrı bir önem taşımaktadır. Özer Kabaş Marmara-Ege-Akdeniz bölgelerinin ortak, karakteristik bir motifi olarak zeytin ağacını bölge tarihinin mitosları ile harmanlayan çağdaş yorumlar ortaya koymuştur. Sanatçının "Kutsal Barınak" ve "Zeytin Ana" adlarını verdiği bir dizi eskiz, desen ve yağlıboyadan oluşan resimleri antik mitlerden kutsal metinlere verimlilik bereket ve bilgeliğin sembolü olan bu ağacın simgesel portreleridir.

Örnek 14: Van Gogh, Saint-Remy'de zeytinlik, 1886

Örnek 15: G. Braque, Estaque yakınlarında zeytin ağacı, 1906.

Örnek 16: Özer Kabaş, Kutsal Barınak (Detay), 1996.

Sonuç

Toplumların sahip oldukları tarihsel, bilimsel ve kültürel birikim uygarlık kavramının yapıtaşlarıdır. Bunlar bir arada ele alındıkları zaman her türlü üretim biçiminde gelişmenin en önemli dinamiğini oluşturmaktadırlar. Zeytin ve zeytinyağı üretiminin dünya üzerinde en önemli beş merkezinden biri olan ülkemizin Marmara-Ege kavşağında gerçekleşen bilimsel toplantıda –alan dışından- sunulan bu bildirinin temel hedefi zeytinin geçmişte bölge yaşıntısının en önemli ekonomik ve kültürel miraslarından biri olduğunu sanat yapıtlarından örnekler ışığında bir kez daha vurgulamaktır. Kaldı ki ilkçağ uygarlıklarında zeytin ve zeytinden üretilen yağın besin maddesi olduğu kadar aydınlatmada kullanılan kandillerin yakıtından, tıbbi ve kozmetik amaçlara hizmet eden pek çok ürünün en önemli hammaddesini oluşturduğu bilinen bir gerçektir (Ayvalıklı ve Düzbastılar,1-2). Bununla beraber ilk bakışta konuyla ilgili teknoloji ve pratikler açısından her hangi bir önemi yokmuş gibi görülebilecek sanat alanından örnekler başka bir açıdan değerlendirildiğinde zeytin ve zeytinden sağlanan ürünlerin geliştirilmesi açısından kültürel, tarihsel sahiplenme ve içselleştirme düşüncesini anlamak adına önem taşırlar. Bunu bir örnek ile şöyle açıklayabiliriz: geçmişte yalnız sanat eserlerinde değil metal paralarında bile zeytin ile ilgili efsaneleri gündemde tutan İtalyanlar günümüzde zeytinyağı ile ilgili en geniş seçenek ve kapsamlı ürünleri üretmek iddiasını taşımaktadırlar.

Topraklarımız zeytinin yetiştiği ve zeytinyağının üretildiği en eski merkezler arasında yer almasına rağmen ülkemizde kişi başına düşen yıllık zeytinyağı tüketimi oldukça düşük seviyelerde tespit edilmektedir (Ünsal,8). Bu konuda yapılacak araştırma ve çözüme yönelik değerlendirmelerin işin uzmanları tarafından gerçekleştirilecek kapsamlı bir çalışma alanı olduğu görülmektedir. Ancak bu tür veriler zeytinyağının toplum yaşantımızda yeterince yer kazanmamış olduğunu da göstermektedir. Bunun yanında Anadolu topraklarında bilinen en eski zeytinyağı üretim merkezlerinden olan ve M.Ö. 6.yy.a tarihlenen zeytinyağı işliğinin Klazomenai antik kentinde (İzmir, Urla) Prof. Dr. Güven Bakır tarafından başlatılan kazı ve yeniden ayağa kaldırılma projesinin gerçekleşmesi ya da Küçük Kuyu'da 2001 yılında ziyarete açılan Adatepe Zeytinyağı Müzesi gibi girişimler ülkemizde zeytinyağının daha fazla tanıtılması, sahiplenilmesi ve uluslararası platformda markalaşabilmemiz açısından büyük katkılar sağlayacak bilimsel ve kültürel adımlar olmuştur.

KAYNAKÇA

- AGIZZA, Roza (2001), **Antik Yunan'da Mitoloji, Masallar ve Söylenceler**, Çev: Zühre İlkgelen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul. Anonim, 2001, Kitab-ı Mukaddes Yayınları.
- ARNHEIM, Rudolf (2009), **Görsel Düşünme**, Çev: Rahmi Ögdül, Metis Yayınları, İstanbul.
- AYVALIKLI, Burhan; DÜZBASTILAR, Meltem; **Zeytinyağı Mucizesi**, Edremit Rotary Klub ve Tarış katkılarıyla yayımlanmıştır (basım yeri ve yılı belirtilmemiştir).
- BOARDMAN, John (2003), **Siyah Figürlü Atina Vazoları**, Çev: Gürkan Ergin, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul.
- BUXTON, Richard (1994), **İmaginary Greece "The Context of Mythology"**, Cambridge University Press.
- CÖMERT, Bedrettin (2006), **Mitoloji ve İkonografi**, De Ki Basım Yayın Ltd,Şti, Ankara.
- ETIENNE, Roland ve Françoise (2003), **Antik Yunan, Bir Keşfin Arkeolojisi**, Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul.
- GOODWIN, Godfrey (2008) **Özer Kabaş Retrospektif**, (Çeşitli Yazarlar), Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul.
- METZGER, Rainer (1996), **Van Gogh**, Benedikt Taschen, Köln.
- PANOFKY, Erwin (1995), **İkonografi ve İkonoloji, Renaissance Sanatının İncelenmesine Giriş**, Çev: Engin Akyürek, Afa Yayınları, İstanbul.
- SPENCE, David (2001), **Picasso**, Çev: Semih Aydın, Alkım Yayınları, İstanbul.
- ÜNSAL, Artun (2001), **Ölmez Ağacın Peşinde, Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı**, Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- www.klazomeniaka.com/ Klazomenai kazısı resmi sitesi (Urla / Klazomenai kazısı üyeleri tarafından hazırlanmış ve yayınlanmıştır)
- www.adatepe.com/ Adatepe Zeytinyağı Müzesi resmi sitesi.

ÇALIŞTAY GRUPLARINDAKİ KONUŞMA KAYITLARI

“SOFRALIK VE YAĞLIK ZEYTİN ÜRETİMİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ” GRUBU KATILIMCILARI

Moderatör: **Doç.Dr. Mücahit Taha ÖZKAYA**
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri
Bölümü

Raportörler: **Araş.Gör.Dr. Mustafa SAKALDAŞ**
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü
Araş.Gör. Mehmet Ali GÜNDOĞDU
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü

KATILIMCILAR

- **Prof. Dr. Fazilet N. ALAYUNT**
(Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü, İzmir)
- **Prof. Dr. Ali ÖZPINAR**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü,
Çanakkale)
- **Prof. Dr. Serap SOYERGİN**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki MYO, Çanakkale)
- **Doç. Dr. Harun YALÇIN**
(Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü, İzmir)
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki Meslek Yüksek Okulu, Çanakkale)
- **Yrd. Doç. Dr. Nilüfer KALECİ**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü,
Çanakkale)
- **Yrd. Doç. Dr. Gıyasettin ÇİÇEK**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü,
Çanakkale)
- **Araş.Gör.Dr. Anıl Çay**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları
Bölümü, Çanakkale)
- **Dr. Arif Behiç TEKİN**
(Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü, İzmir)
- **Dr. Nejdet KAPLAN**
(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı,
Ankara)

- **Dr. Mehmet Emin AKÇAY**
(Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova)
- **Dr. Nesrin AKTEPE TANGU**
(Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova)
- **Dr. Nurhan VAROL**
(Zeytincilik Araştırma İstasyonu Bornova, İzmir)
- **Dr. Nejat ÖZİLBEY**
(Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi Üyesi)
- **Dr. Erol YALÇINKAYA**
(Tarım Sigortaları Genel Müdürlüğü, İstanbul)
- **Ömer YILDIZ**
(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürlüğü Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürü)
- **Davut DEMİR**
(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ayvacık İlçe Müdür Vekili, Çanakkale)
- **Uzm. Muammer YALÇIN**
(Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova)
- **Mehmet ULAŞ**
(Zeytincilik Araştırma İstasyonu Bornova, İzmir)
- **Mehmet BALCI**
(Edremit Zeytincilik Üretim Eğitim ve Gen Merkezi Müdürü, Balıkesir)
- **Mehmet İNCEKARA**
(Zeytin Üreticisi, Çanakkale)
- **Saim ÇALIKOĞLU**
(Zeytin Üreticisi, Geyikli, Çanakkale)
- **Mustafa GÜREMEN**
(Zeytin Üreticisi, Karabiga, Çanakkale)
- **Hasip SEZER**
(Zeytin Üreticisi, Sazlı köyü-Ayvacic, Çanakkale)
- **Rasim AKTÜRK**
(Zeytin Üreticisi, Kösedere köyü Ayvacık, Çanakkale)
- **Gölsüm KARAGÖZ**
(Zeytin Üreticisi, Sazlı köyü-Ayvacic, Çanakkale)

I. GRUP KONUŞMA KAYITLARI

Soru 1. Zeytin ağaçlarında verimsizliğin nedeni olan ana faktörler nelerdir?

Nurhan Varol: Verimsizliğin nedeni olarak önce bölgesel bazda, sonra genel bazda gidilmesi gerekmektedir.

Nilüfer Kaleci: İlk söylenebilecek sorun; Bu bölgede yıllık zeytinlerde bakım problemlerinin görülmesidir. Zeytin alanlarının çok parçalı olması, bakımın ve bağlı uygulamaların güçleşmesine neden olmakta dolayısıyla bakımsızlıkla ilgili sorunların artmasına neden olmaktadır. Mücadele, budama, gübreleme gibi kültürel işlemler gereğince yapılmadığı için periyodisite net olarak görülmektedir. Genel sorunlar özetlenecek olursa; bakımsızlık, yanlış ve yabancı çeşitlerin getirilmesi, adaptasyon çalışması yapılmadan getirilen çeşitler ve diğer problemlerdir.

Necdet Kaplan: Türkiye’de tarım sektöründe yıllardır en büyük problemimiz miras yoluyla arazilerin bölünmesidir. Sorunun çözümü için TAGEM bir rapor hazırladı ve bakanlığa 15 gün önce bildirildi. Çözüm için 51.000 anket yapıldı. Sonuçlar yorumlandı ve TAGEM tarafından tartışılarak rapor hazırlandı. Ancak diğer müdürlüklerden de rapor gelmesi beklenmektedir.

Mücahit Taha Özkaya: Toprak reformu ve arazi toplulaştırılması da sağlanmaktadır ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın miras kanunu ve arazi toplulaştırılması konularında çalışması bulunmaktadır.

Verimsizliğin nedeni olarak gösterilen nedenlerden biri yabancı çeşitler, soğukların belli zamanlarda zarara sebep olmasıdır. Çözüm için; 2011-2012 kış mevsiminde Çanakkale’de meydana gelen aşırı düşük sıcaklıklardan etkilenmeyen çeşitler seleksiyon çalışmaları ile takip edilmeli ve bölgede yaygınlaştırılmalıdır. Yine başka bir çözüm önerisi olarak da Artvin bölgesindeki çeşitlerin ve diğer bazı çeşitlerin adaptasyon çalışmalarının yapılması ve yöreye uyumu kontrol edilmelidir.

Ayrıca yörede gençleştirme budaması da yapılmamaktadır. Gerekliği zaman mutlaka yapılmalıdır. Bunun yanında Haziran sıcakları çok fazla

olduğu zaman çiçek silkmeye artmaktadır. Sorunun çözümü için sulama yapılması çok büyük fayda sağlamaktadır. Ayrıca özellikle yaz sıcaklarında yapılan kültürel işlemler verimsizliğe sebep olur.

3-4 yılda bir gençleştirme budamasına yönelik üreticinin ciddi biçimde desteklenmesi ve teknik bilginin verilmesi gerekmektedir.

Şimdi budama sulama ve girdilerin pahalı olması ile ilgili sorunları tartışalım.

Fazilet N. Alayunt: Hasatta sıruk kalkmalı ve önlenmeli. Ayrıca yağlık olarak kullanılan çırpıcılarda dalların arasına kıstırmadan bir sonraki yılın gözlerine hasar vermeden budamalı. Ayrıca çiftçilerimiz budama konusunda eğitilmeli.

Mücahit Taha Özkaya: Bu konuda da bakanlık budama konusunda eğitime ağırlık vermiş ve çalışmalar yanında başlayacaktır.

Mehmet Ulaş: Kış rüzgarları, zaman zaman kar zararı, bölgede hakimdir. Verimsizliğin en büyük sebebi bitkilerimizde odun yükünün çok fazla olmasıdır. Yılı kurtaracak budama yapılmaktadır. Çok sert budama o yıl verim düşüklüğüne neden olacağından çiftçi sert budamadan kaçmaktadır. Hasattan meydana gelen zararlanmalar da ayrıca verimsizlik sebebidir. İyi bir bakım koşulunda bu verimsizlik adım adım aşılabılır. Gençleştirme budaması adım adım uygulanmalıdır.

Mücahit Taha Özkaya: Devlet her ilde budama ekibi kurmalı ve çiftçi bunu kabul ederse o budamacılar her yıl üreticilerin bahçelerini budamalı. Zeytin kuraklığa dayanıklı ancak 2004'teki gibi aşırı bir kuraklıkta zeytin şoka girmektedir.

Muammer Yalçın: İspanya'da 90 farklı bölgeden yapılan çalışmada zeytinde toprağın işlenmemesi gerektiğini bildirmiştir. Ağaçların çok dibinde yapılan toprak işleme, köklere zarar vermektedir. Gövde sarsıcı hasat makineleri üzerinde de çalışma yapmaktayız.

Mücahit Taha Özkaya: Özellikle pullukla toprak işleme zeytin ağacını ve toprağı katletmektedir. Bu uygulamadan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Nejat Özilbey: Vakıflar Müdürlüğü, Edremit Zeytincilik Üretim, Eğitim Ve Gen Merkezi Müdürlüğü ve Zeytincilik Araştırma Enstitüsü tarafından daha

önce yapılan budama eğitim demanstrasyonlarından çok verim alınmıştır. Bu uygulama revize edilip devam edilmelidir.

Nurhan Varol: Üreticinin gördüğüne inandığı unutulmamalıdır. Bu kapsamda belli bir bahçe seçilmeli ve işin takibi yapılarak uygulamaları üreticiye gösterilmelidir. Ağaçlarda gerçekten çok fazla bir odun yükü olduğunu gözledim.

Mücahit Taha Özkaya: Gençleştirme budaması yapılması için devletin 5-6 yıllık uzun vadeli plan ve program çerçevesinde maddi ve teknik destek vermesi gerekmektedir. Bu destek il bazında, bağımsız olmalıdır çünkü her ilin kendi koşuluna özgü budama şartları vardır. Tarım il müdürlükleri veya il özel idarelerinin kuracağı budama ekipleri üreticinin talebine bağlı olarak sırasıyla üç, dört, beş yıllık programlar halinde üretici bahçesinde budama uygulaması yapabilir. Devlet bu budama masrafını karşılarken; üreticiye de ürün kaybını telafi edecek desteği sağlaması gerekmektedir.

Saim Çalıkoğlu: Çiftçi kış soğuklarından çok zarar görmektedir. Sert budanan ağaçlar kış soğuklarından daha fazla zarar görmektedir.

Mücahit Taha Özkaya: Don ile ilgili mutlaka bir seleksiyon çalışması yapılmalı ve budama yağlık-sofralık olarak ayrı yapılmalı

Ali Özpınar: Budama ayrıca hastalık ve zararlılar üzerinde de çok önemlidir. Bu konu hakkında üzerinde ayrıca durulmalıdır.

Gülsüm Karagöz: Öncelikle yöremize geldiğiniz ve problemlerimize çözüm arayışında bulunduğunuz için çok teşekkür ederim. Benim de yörede bildiğim kadarıyla budama konusunda çok eksiklerimiz var. Bu konu hakkında neler yapabiliriz. Mücahit Bey'in pulluğun zeytini ve toprağı katlettiğini söylemiş ancak bizim bu konuda çok büyük eksikliklerimiz var. Ayrıca besleme konusunda da çok büyük eksikliğimiz vardır. Bor ve çinko eksiklikleri bölgede çok sık görülmektedir. Zeytinliklerin dibine herbisit kullanmaktayız ve bu uygulamanın ağaçlara da zarar verdiğini düşünüyorum. Bölgede budama ve sürülme işlemi hala tam anlamıyla düzgün yapılmamaktadır. Bunun sebeplerinden biri de zeytin fiyatlarının çok düşük olmasındandır. Elde edilen mahsul, hem sofralık hem yağlık olarak üreticilerin emeklerini karşılamamakta ve zarar etmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle zeytinciliğe küsen üreticiler bölgede zeytin ağaçlarını kökleyip bina yapılmasına izin vermektedir.

Mücahit Taha Özkaya: Zeytin kanunun delinmesi zaten büyük bir problemlerimizden birisidir.

Davut Demir: Köylere gittiğimiz çiftçiler bu konuya çok ilgisiz. Bunun sebebi de zeytinden para kazanılamamasıdır. Üreticiler zeytine küsmüş durumdadır.

Mücahit Taha Özkaya: Zeytin şu an İspanya'da da Yunanistan'da da para etmiyor sadece İtalyanlar çok güzel satmakta ve paralar kazanmaktadır. Ülke olarak yöremizin avantajlarını ve zeytini kullanamıyoruz. Başıma gelen küçük bir olayı anlatayım. Girit'te küçük bir köyde bir restorana girdik. Restoran sahibi masaya ekmek, su, bardak ve zeytin ve zeytinyağı getirdi. Siz orda onun tadına bakıyorsunuz beğenirseniz ve almak isterseniz mekan sahibine soruyorsunuz. Onlar da size uçak yolculuklarına dahi uygun ambalajlarda paketlenip satıyorlar. Yani adamlar her türlü zeytinyağını her türlü ambalajda her türlü yolculuğa uygun olarak pazarlayabiliyorlar. Biz ürünümüzü pazarlayamıyoruz. Pazarlayamadığımız için para kazanamıyoruz. Para kazanamadığımız için de bakım göstermiyoruz.

Saim Çalıkoğlu: Tarih'in fiyat listelerini elimde. 0,3 dizyem yağa 6,75 kr vermiş, 5 asit rafineye giden yağ 3,8 – 3,9 kr.

Mücahit Taha Özkaya: Avrupa'ya zeytinyağı satmaya çalışmamız en büyük hatalarımızdan biri. Ancak Avrupa krizde halbuki Çin zeytinden bir haber bir ülkedir. Bunun yanında Japonya, ABD, Avustralya, Arjantin, Şili gibi ülkelerin talepleri günden güne artmaktadır. Pazar hedeflerimizi değiştirmeliyiz. Pazarlamada yaşanan sorunlar 3. Odanın sorunudur.

Mehmet Balcı: Verim kastedildiği zaman eski-yeni bahçe verimi mi kastediliyor. Bu kısımlar birbirlerinden ayrılmalı. Budama ustaları ağacı ve budama fizyolojisini çok iyi bilmeli. Körfezde en genç bahçeler 40-50 yaşındadır. 15 yıl önce körfezde toplu halde gençleştirme budamaları gerçekleştirildi. 10 sene önce gözümün önünde 4-5 çuval/ağaç verimi gördüm. Birim alandan optimum sürgün sayısı konuşulmalı. Çeşitlerimin kapasitesi 450 dane/kg. 1kg meyve için 45 sürgüne ihtiyacımız var. 100kg meyve için 4500 sürgün lazım onun için sert budama verimi azalttığını için önermiyorum. Körfezde ağaçları gençleştirdik. 10 yıl önceki tabloda 30 bin ton zeytinyağı üretmişiz ortalama. Son 5-6 yıllık ortalamalarda 20 bin tonun altındayız. Mahsulün iri olması için aşırı budama yapıyoruz. Ancak mahsulün iriliği değişmemekte aksine verim azalmaktadır.

Nurhan Varol: 15 yıl önce yapılan gençleştirme budamasının yöntemi nasıldı? Yani nasıl yapıldı?

Mehmet Balcı: Ağaçlar Aşı yerinin üstünden kesildi.

Nurhan Varol: Eğer yapılan budama üreticiyi tatmin etmediyse bu konu çözümlenmeli ve üretici yönlendirilmelidir.

Mücahit Taha Özkaya: Üretici kabaklama gençleştirmeden uzun süre mahsul alamayacağı için kaçmaktadır. Ağaçlarımızın gençleştirmeye ihtiyacı vardır. Üretici bundan kaçıyor. Neden? Maddi sıkıntı yüzünden. Onu önlemek için devlet desteği gerekmektedir. Devlet direkt para vermeyeceği için bir budayıcı ekip kurarak onların kontrolünde kademeli gençleştirme budama yapılmalıdır. Araştırma istasyonu bir budama ekibi yetiştirir. Üretici randevu ister, budayıcı budar. Bizim böyle bir sisteme ihtiyacımız vardır.

Nejdet Kaplan: Evet, böyle bir sisteme ihtiyacımız var. Ancak kabaklama gençleştirme budaması yapılmamalı, kademeli ve sert bir budama ile gençleştirme yapılmalıdır. Mehmet balcı beye sormak istiyorum bizim budama ile ilgili bir çalışmamız var mı?

Mehmet Balcı: Üretici uyarılarımıza rağmen hızarı alıp bahçesinde kabaklama budama yapmaktadır. Biz bahçede beraber budayarak eğitim yaptığımız halde bunu hala yapan var. Önemli bir konu da eski bahçelerin yenilenmesi gerekmektedir. Üzerindeki ağaçlar yok sayılıp arazi tekrar planlanır, boş alanlara yeni fidan dikilmektedir. 5-6 yıllık planla Yeni fidanlar büyüdükçe eskiler sertçe budanır ve sonunda sökülür.

Erol Yalçınkaya: Budama şarttır. Körfez bölgesi ile Çanakkale bölgesi ve hatta Marmara bölgesi budamaları farklı olmaktadır. Ayrıca budama sonrası koruyucu önlemler alınmalıdır. Ağaç başına kademeli gençleştirme yapılmalı veya bahçenin yarısı gençleştirilmeli şeklinde taktikler uygulanmalıdır.

Mücahit Taha Özkaya: Bizim burada budamaya ihtiyacımız ancak bu budama için de devlet destek vermeli ve ücret ödemeli.

Nejdet Kaplan: Budama desteği verilebilir. Bu durum çayda yapılması planlanmaktadır. Ancak eğer bu sorun ülke genelinde bir sorunsal (salon ülke genelinde olduğunu tasdikledi) o zaman bu konu da dikkate alınmalı.

Mücahit Taha Özkaya: Bu konuların yanında tozlayıcı eksikliği de çok büyük ve göz ardı edilen problemdir. Eski ve farklı çeşitler ile deliceler işe yaramadığı gerekçesiyle aşılandı. Ancak bahçelerde %10 tozlayıcı mutlaka bulunmalıdır.

Gülsüm Karagöz: Yani bahçelerimize delice mi dikmeliyiz?

Mücahit Taha Özkaya: Hayır, bahçedeki çeşide uygun tozlayıcı aynı kiraz, antepfıstığı gibi yapmalıyız. Ayrıca yüzeysel toprak işlemesi yapılmalıdır. Hatta otlu bırakıp biçmek daha etkili ve erozyonu önlemede daha önemlidir. Herbisitler aralarda kullanılmalı ancak sıra üzerleri işlenmemeli.

Nurhan Varol: Toprak işlemeye aslında gerek de yok. Sıra araları otlu kalsa da olur.

Mehmet Balcı: Eski bahçelerde bulunan yaşlı ağaçları inceleyecek olursak, insanlar 1,8-2,5 m yüksekliklerde aşı yapmış ve yukarıdan zeytin alıp aşağıda koyunculuk yapmıştır.

Mücahit Taha Özkaya: Çanakkale özelinde Türkiye genelinde zeytin ağaçlarındaki verimsizliğin ana faktörleri olarak aşağıdakiler tespit edilmiştir.

1. Zeytin alanlarının çok parçalı olması: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın miras kanunu ve arazi toplulaştırılması konularında çalışması bulunmaktadır.
2. Kültürel işlemlerin (budama, sulama vs.), gübreleme, zirai mücadele gibi konularda yetersizlikler: Çiftçi eğitim çalışmalarının yaygınlaştırılması gerekmektedir.
3. Ağaçların yaşlı ve bakımsız olması: Gençleştirme budaması yapılması için devletin uzun vadeli plan ve program çerçevesinde maddi ve teknik destek vermesi gerekmektedir. Bu destek il bazında, bağımsız olmalıdır çünkü her ilin kendi koşuluna özgü budama şartları vardır. Tarım il müdürlükleri veya il özel idarelerinin kuracağı budama ekipleri üreticinin talebine bağlı olarak sırasıyla üç, dört, beş yıllık programlar halinde üretici bahçesinde budama uygulaması yapabilir. Devlet bu budama masrafını karşılarken; üreticiye de ürün kaybını telafi edecek desteği sağlaması gerekmektedir.

4. *Çanakkale özelinde zeytin ağaçlarının don ve rüzgâr zararına uğraması: Mevcut zeytin bahçelerinde seleksiyon ıslahıyla dona dayanıklı çeşit ve tiplerin seçilmesi, Artvin bölgesindeki çeşitlerin ve diğer bazı çeşitlerin adaptasyon çalışmalarının yapılması sağlanmalıdır.*
5. *Yanlış hasat uygulamaları: Özellikle sıvıkla hasadın bir sonraki yılın meyve verecek dallarını kırması nedeniyle makine ile hasada geçilmesi gerekmektedir. Buna karşın; bunun il bazında koşulları dikkate alarak seçilecek alet ve ekipmanlarla yapılmasında fayda vardır. Eğimli arazilerde sofralık zeytinde, yağlık zeytinde farklı makine tipleri tavsiye edilmektedir. Özellikle makine ile hasatta mekanizasyon şirketleri ya da birlikleri kurulması hem işletme maliyetini azaltacaktır hem de üretim maliyetini düşürecektir.*
6. *Sulama yetersizliği: Zeytin ağacının ihtiyaç duyduğu dönem (çekirdek sertleşmesinden hasada kadar olan dönem) içerisinde tamamlayıcı sulamanın yapılması; iklim değişikliğine bağlı kuraklıklardan dolayı verim kaybının oluşmasını engelleyecektir.*
7. *Pazarlamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle; üreticilerin bahçelere ilgisiz kalması: İç tüketimin artırılmasında turizm ve hizmet sektörünün devreye sokulması, böylelikle yerli ve yabancı turistlerin zeytin bölgelerindeki otel ve restoranlarda zeytin ve zeytinyağını tadıp tanıması ve Girit örneğinde olduğu gibi, tüketicinin ihtiyacına bağlı olarak seyahate uygun ambalaj tiplerinde zeytin ve zeytinyağı satış imkânının oluşturulması sağlanmalıdır. Dış Pazar konusunda da özellikle uluslar arası zeytin konseyinin hedef pazarlar olarak belirlediği ABD, Kanada, Çin, Rusya, Japonya, Brezilya ve Avustralya'ya yönelmemiz gerekmektedir.*
8. *Yaşlı ve bakımsız ağaçlardan oluşan verimsiz bahçelerde gençleştirme mi, yeni bahçe tesisi mi tercihinin yapılması: Çok geniş aralıklarla tesis edilen yaşlı bir bahçede gençleştirme yapmak yerine sanki ağaçlar yokmuş gibi bahçe planı oluşturulmalı ve buralara yeni fidanlar dikilmeli, zaman içerisinde eski ağaçların kademeli olarak boyutlarının küçültülmesi ve kaldırılması şeklinde yeni bahçelerin kurulması sağlanmalıdır.*

9. Zeytin bahçelerinde tozlayıcı eksikliği: Çeşitlerimizin dölleme biyolojilerinin bilinmemesinden dolayı, eski bahçelerde tozlayıcı amaçla bırakılmış çeşit veya deliceler yok edilirken yeni bahçelerde % 10 tozlayıcı çeşit uygulaması bulunmamaktadır. Bunu önlemek için çiftçi ve fidan üreticileri bazında eğitim çalışmaları yapılmalıdır.
10. Pullukla toprak işleme yerine örtülü toprak işleme sistemine geçilmesi: Pulluğun özellikle ağaç gövdesine yakın kılcal kökleri ve yumruyu parçalaması nedeniyle vermiş olduğu zarar nedeniyle yasaklanması gerekmektedir. Ağaç diplerindeki yabancı otlar yüzeysel toprak işlemeyle kontrol altına alınmalıdır; ancak sıra aralarındaki yabancı otlar biçilerek ya da ezilerek yok edilmelidir.

Soru 2. Zeytin üretim alanlarının artırılması ve yeni dikim sistemlerinin (sık dikim) kullanılması hakkında görüşleriniz nelerdir?

Mücahit Taha Özkaya: Şimdi 2. maddeye gelelim. Yoğun bahçeler mi kuralım, klasik sistem mi kuralım. Taban arazilere mi kuralım yoksa dağlık bölgelere mi kuralım. Oysa 1. Sınıf tarım alanları diğer bitkilerin kullanabileceği alanlara ayrılmalıdır. Yoğun mu dikelim yoksa geleneksel geniş mi dikelim.

Nurhan Varol: Bu bölge zeytincilik için çok özel bir bölgedir ve korunmalıdır. Midilli'de zeytinde toprak işleme yapılmamaktadır. Yabani yulaf ve yabani hardal florada mevcuttur. Zeytin doğru olmayan müdahaleyi kabul etmemektedir. Bu bölge için sık dikime gerek yoktur.

Nejdet Kaplan: Zeytine yatırım yapmak isteyen yatırımcılar modern yöntemleri kullanmak isterlerse neden olmasın.

Nurhan Varol: Ben yoğun sık dikimi parası çok ancak zamanı olmayan insanlara uygun görüyorum. Paul Vossen ile yaptığım bir görüşmede bana, herşeyi yoğun olarak kullanılan sistemlerde ağaçların çabuk yaşlandığını ve toprağın kirlendiğini söylemiştir.

Mücahit Taha Özkaya: İspanya'da 15 cm arayla şeftali yetiştiren ve her yıl bozup yeniden şeftali diken üreticiler var.

Mehmet Balcı: Yine İspanya'da 2x6-1, 6x3,5 gibi yerli çeşit (Arbequin ve Manzanilla vb.) yetiştiren İspanyollar var. 10 ağaç/da veya 150ağaç/da bahçe yapsak farketmez bizim verime ihtiyacımız var. İspanyada her sene bir bahçede amaç 1 ton almak olduğu için, 160 ağaç dikersem dönüme daha hızlı verim alırım diye düşünülüyor. Ancak bu sistemde su ve gübre ihtiyaca göre atılıyor ve bu yüzden toprak yorulması diye bir şey söz konusu değil.

Nurhan Varol: Peki, Ayvalık çeşidi bu sisteme uygun mu?

Mehmet Balcı: Denemedik ki. Denemediğimiz için bilemeyiz.

Nejdet Kaplan: Artık antepfıstığında bile sık dikim yapılmaya başlanmıştır. Zeytinde niye başlamasın? Eğer üretici erken dönemde para kazanmak istersen neden olmasın?

Nilüfer Kaleci: Eski sistemleri koruyalım ancak yeni bahçe tesis etmeyelim mi? Bu konuda Yalova da sık dikim çalışması yapılmıştır. Elde edilen sonuçlarda çok güzeldir. Elmadaki gibi telli bir zeytin sistemi gördüm. Biz de yapamaz mıyız? Özellikle sıra üzerlerini daraltarak Yalova'dan çok güzel sık dikim sonuçları elde ettik.

Gıyasettin Çiçek: Dikim aralığına karar verilmesinin en büyük sebebi makineli hasata uygun olmasıdır. Bu yüzden hasat mekanize olmalıdır. Yoğun verim ancak makineli hasatla olur. Sofralık çeşitlerde bile.

Fazilet N. Alayunt: Hasatta hangi makineler kullanılıyor? Buna karar verilmeli. Bağlarda yüksek karınlı araya ağacı içine alan makineler kullanılıyor. Ancak sofralık çeşitler bu araçlarla hasat edilemez. Eğer sofralık çeşitlerin hasatları gövde sarsıcılarla yapılırsa taneler şemsiyelere düşeceğinden zeytine zarar vermeden hasat edilebilir. Bu yüzden bahçe kurarken sofralık-yağlık amaca göre dikim yapılmalı ki hasat makinası seçimi doğru olsun. ABD'de her şey makine ile yapıldığı için makine kriterleri bellidir zaten.

Mehmet Balcı: İsrail'de bahçelerin önce sık dikildiğini daha sonra araların 6x6 olacak şekilde açıldığını biliyorum.

Mehmet Ulaş: İspanya'da özellikle Catalonia, Cordoba , Carmona gibi bölgelerde sık dikim uygulamalarını yakından gördüm. Buralarda çiftçi mantığından ziyade ticari mantık düşünülmektedir. Hemen dikip hemen

ürün alıp para kazanmak esas gayedir. Ovaya çok fazla Arbequina çeşidi girmiş ve sık dikim uygulanmaya başlamıştır. Ancak böyle bir yetiştiricilik sistemli yapılmalıdır. Arbequina çeşidini önermemekteyim, çünkü bu çeşitten elde edilen yağların 4-5 ay sonra koku yaptığı görülmüştür. Pazarlanacak ürünü de düşünmeliyiz. Eğer çiftçi planlamayı çok düzgün yapabilirse bu sistem çok iyi çalışır.

Erol Yalçinkaya: Sık dikim denilince çok ütöpik düşünmemeliyiz. 6x6 dikim yapılıyorsa kademeli olarak sık dikime geçilmelidir. 6x3 vb. yapılmalıdır. Gemlik yöresinde bu sistemi uygulamaktayız. Klasikten yarı yarıya biraz sık dikime geçilmelidir.

Mücahit Taha Özkaya: *Mevcut bahçelerde söylediğiniz yapılmalı ancak yeni bahçelerde süper sık dikim yapılabilir. Çanakkale özelinde ve Türkiye genelinde şartların uygun olduğu yerlerde yoğun dikimin uygulanması söz konusu olabilir ancak özellikle taban suyu problemi olan arazilerde zeytin dikiminin sınırlandırılması gerekmektedir. Eğimli ve diğer ürünlerin yetişmesi zor olan yerlerde zeytin yetiştiriciliğine uygun dikim sıklığı belirlenmeli ve bu alanların değerlendirilmesi amacıyla devlet tarafından destek verilmesi gerekmektedir. Zeytin bahçesi tesis edilmesinde planlama büyük önem taşımaktadır. Kullanılacak olan makine veya mekanizasyona bağlı olarak sıra arası ve sıra üzeri mesafeler değişeceği için dikim sıklığı da buna göre ayarlanmak durumundadır. İsrail örneğinde olduğu gibi önce sık dikilen bahçe 10-15 yıl sonra seyreltilmeye veya budamayla şekil verilerek bir müddet daha bahçenin yoğun kalmasına çalışılmalıdır. Sık dikim amacıyla yabancı çeşitlerin getirilmesinde mutlaka adaptasyon çalışmaları dikkate alınmalıdır ve üretim hedefi eğer kaliteli zeytinyağı ise bu çeşitlerin yağ özellikleri iyi irdelenmelidir. Yerli çeşitlerimizin sık dikime uygunluğu konusunda çalışmaların yapılması fayda sağlayacaktır.*

Soru 3. Sofralık ve yağlık amaçlı kullanılan zeytin çeşitleri yeterli midir?

Nejat Özilbey: Bornova'da zamanında 86 yerli – 26 yabancı çeşitten oluşan adaptasyon ve gen merkezi oluşturulmuştur. Tüm çeşitlerimizin UPOV kriterlerine göre karakterleri belirlenmiştir. Koroneiki çeşidi yerine kendi çeşitlerimizi sık dikime uygulayabiliriz. Bölgesel çeşitlerimiz var.

Mücahit Taha Özkaya: Çanakkale için Gemlik, Domat ve Ayvalık çeşitleri yeterli mi?

Nejat Özilbey: Artvin'de yetiştirilen Butko, Otur, Sati vb. çeşitlerimiz soğuğa dayanıklı olan çeşitlerdir. Bu çeşitler diğer soğuk yörelerde de kurulabilir. Olivetech fuarında 1 yerli fidancımız yok yabancı fidan şirketleri fidancılık kısmını temsil etmektedir.

Nilüfer Kaleci: Çanakkale gibi sık sık soğuk zararı olan yerlerde soğuğa dayanıklı çeşitler kullanılmalıdır.

Nejat Özilbey: Kemalpaşa şartlarında çok soğuklarda Artvin çeşitlerinin zararlanmadığı görülmüştür.

Gülsüm Karagöz: Ayvalık çeşidi -7 °C'yi geçerse kurumaya başlıyor. Böyle yerlerde arkadaşlarım Gemlik çeşidini kullanabilirsin dedim ancak ben Ayvalık'a alıştığım için Gemlik'ten korkuyorum.

Nurhan Varol: -7'de genellikle çoğu çeşit donar ancak kuzeye gidildikçe Gemlik çeşidi uygun olabilir. Diğer taraftan; Ayvalık yağlık çeşidi Gemlik Zeytin çeşidinden 4 kat daha karlıdır. Ancak Ayvalık yağlık çeşidi de soğuğa hassas bir çeşittir.

Mücahit Taha Özkaya: *Türkiye'nin soğuk bölgelerinde yetişen çeşitlerin yöreye adaptasyonu konulu çalışmalar yapılarak uygun çeşitler seçilmeli ve tavsiye edilmelidir.*

Çanakkale özelinde, Türkiye genelinde zeytin çeşitlerimizin ekolojiye uygun tiplerinin seleksiyonunun yapılması, yöre dışı çeşitlerin adaptasyonunun yapılarak tavsiye edilmesi gerekmektedir. Örneğin Artvin'de bulunan yerel çeşitlerin soğuğa dayanıklılık özelliği nedeniyle Çanakkale şartlarına uyum sağlayacağı tahmin edilmektedir. Aynı şekilde -7°C den daha soğuk yerlerde bulunan zeytin ağaçlarından ayakta kalanlar seçilmeli ve bunlar yaygınlaştırılmalıdır.

Soru 4. Uygulanan hasat sistemleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Mücahit Taha Özkaya: Yöredeki zeytin hasat işlemi kapsamında da bazı sorunlar bulunmaktadır. Sıklıkla hasat işleminin terk edilerek mutlaka uygun

mekanizasyon yöntemiyle mekanik hasat işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Fazilet Alayunt: Tarafımızdan yapılan çalışmalar sonucunda makineli hasat işleminin zorunluluk olduğu saptanmıştır. Ancak sofralık çeşitlerde makine ürüne çarpmamalıdır. Örneğin; Domat çeşidinde yapılan bir çalışmada çırpıcıların ürüne zarar verdiği görülmüştür. Yağlık çeşitlerde çırpıcılar büyük kolaylık ve hız sağlar. Diğer taraftan; dal sarsıcılar ise tüm ürünün dökmemektedir ancak ürüne zarar vermemektedir.

Mehmet Balcı: Eğer yeşil zeytine hasar vermeyen makinalar varsa bu tip makineler yörede çok faydalı olacaktır. Çünkü yeşil zeytin hasar gördüğünde işleme esnasında çok çabuk bozulmaktadır.

Fazilet Alayunt: Yaptığımız kapsamlı çalışmalarda gövde sarsıcıların etkileri de incelenmektedir. Diğer taraftan; sofralık çeşitlerde kullanılmamalıdır. Ayrıca dallara çarpma da çok büyük tehlikelidir.

Mücahit Taha Özkaya: *Çanakkale özelinde Türkiye genelinde zeytin hasadının makineyle yapılması artık zorunluluk haline gelmeye başlamıştır. Ancak sofralık zeytinlerde makineyle hasatta özel yaygı sistemine sahip gövde sarsıcılar veya dal sarsıcılar kullanılabilirken, yağlık çeşitlerde çırpıcılar tavsiye edilebilir. Piyasada mevcut hasat makinelerinin uygun olup olmadığı tespit edilip üreticinin bilgilendirilmesi gerekmektedir.*

Soru 5. Zeytin bahçelerinde en fazla görülen hastalık veya zararlılar nelerdir? Mücadele yöntemleri (entegre, uçakla) yeterli midir?

Mücahit Taha Özkaya: Yörede zeytin hastalık ve zararlılarla mücadelede Uçak ile ilaçlama ve Entegre mücadele yapılmalı mıdır?

Ali Özpınar: Yörede en yoğun olarak görülen sorun; donlar ve sonucunda görülen dal kanseridir. Bu kapsamda; don zararı sonrasında alınan kültürel önlemler büyük önem taşımaktadır. Diğer taraftan yörede en büyük zararlı olan Zeytin Sineği, çok uzaklara ulaşabildiği için mücadele çok önemlidir. Uçaklı mücadelede arazinin engebesi ve rüzgar gibi faktörlerden çok etkilenmektedir. Geyikli yöresinde bunun potansiyeli bulunmaktadır. İlaçlamanın yanında diğer önlemler de alınmalıdır.

Mehmet Balcı: Ondan önce 1,5 asit yağlara bile sevinilirdi. Uçakla ilaç başladığından beri 0,2 dizyem yağ alınabilmektedir. Uçakla ilaç rastgele yapılmamaktadır. Tuzaklarla gerekli olduğunda uyarılar verilmektedir. Ve uyarı sonucunda 3-4 uçakla bölge ilaçlanmaktadır. 20gr/da ilaç kullanılmaktadır. Eğer yerden ilaçlama yapılırsa 150g/da ilaç kullanılır ve kaplama ilaçları kullanılmalıdır. Bunun yanında 715000 da'lık körfez bölgesinde 4 uçağın yakıt maliyetiyle buraları ilaçlayan traktörlerin ve işçilerin masrafı düşünüldüğü zaman arada çok daha fazla fark olduğu görülmektedir. Tuzakla ilaç ise 2-3 ağaca 1 tuzak şeklinde uygulama yapılmalıdır ancak tuzakların tanesi 1 euro olduğu hesap edilirse üretici için çok büyük masrafa sebep olmaktadır.

Mücahit Taha Özkaya: İlaçlama yapmadan zeytin sineği ile mücadele edebilir miyiz? Zeytin, elma, kiraz, ceviz ve antepfıstığına kaolin uygulaması ile bitkiyi örterek sinekten ve fizyolojik hastalıklardan korunması amacıyla bir proje yürütülecektir. Entegre mücadelede de olsa uçaklı mücadele yapmak gerekmektedir.

Saim Çalıköğlü: İlaçlı mücadelede etkin olan ilaçlar kaldırılmıştır. Buna karşın; Ezine- Geyikli yöresinde ilaçlama yapılmadığı için zeytinlerde aşırı döküm meydana gelmektedir. Yürürlükte olan ilaçlar da etkinliği azalmış ilaçlardır.

Ali Özpınar: Zeytin sineği ile ilaçlı mücadelede sineğin yanında başka canlılarda etkilenmektedir. Bunun yanında entegre mücadelede yapılmalıdır. Uçakla ilaçlamanın fayda düzeyi de belirlenmelidir.

Mehmet Balcı: Uçakla mücadele Küçükkuyu beldesine kadar yapılmalıdır. Körfez'de şu an uçaklı mücadele uygulaması ile Narlı köyünde 2 dizyem yağ elde edilebilirken; Küçükkuyu' da 2-8 asit yağ elde edilmektedir. Arada çok büyük kalite farkı bulunmaktadır.

Ali Özpınar: Bunun yanında yapılan ilaçlamanın sürdürülebilirliği de önemlidir. Kaplamanın etkisi ve masrafı da belirlenmelidir. Söz konusu zararlı Haziran ayına kadar varlığını devam ettirebilmektedir.

Mehmet Balcı: İlaçlama yapılırken, zirai ilacın pH değerine dikkat ediliyor mu?

Saim Çalıköğlü: Gerekli ayarlamanın yapılabilmesi için kireç çözücü kullanılmaktadır.

Arif Behiç Tekin: Akdeniz meyve sineğinde yumurtlama zamanında yapılan ilaçlama ile zararın önüne geçiliyor. Acaba zeytinle ilgili ÇOMÜ'de böyle bir araştırma yapılıyor mu?

Ali Özpınar: Her ikisi de aynı familyadan olmasına ve benzer davranışlar sergilemesine rağmen; Akdeniz meyve sineğinin Turuncgillerde verdiği zarar önemsenirken, zeytin sineğinin zeytine verdiği zarar önemsenmiyor.

Nurhan Varol: Mücadele kapsamında biyolojik mücadele şeklinde tuzakların kullanılabilirliği hangi boyuttadır?

Ali Özpınar: Feromon ve Keremon tuzakları ile ilgili çalışmalarımız devam etmektedir. Buna göre ilaçlama sayısı azaltılmalıdır. Zirai ilaç zararlı üzerine ne kadar etki ederse o kadar etkili olur.

Mehmet Ulaş: Bölge içinde erken uyarı sistemleri uygulanmalıdır. Körfez bölgesinin uçakla zirai mücadeledeki başarısının sebebi; uyguladığı erken uyarı sistemini uçakla desteklenmesidir.

Ömer Yıldız: Uçaklı mücadele kapsamında özellikle Spinosad etkili maddesine sahip organik ilaçlar da düşünülebilir.

Mücahit Taha Özkaya: *İlaçlı mücadele ve uçakla mücadele veya ecotrap gibi tuzaklar üzerinde çalışmalara ağırlık verilmelidir. Çanakkale özelinde hastalıklarda donlardan kaynaklanan dal kanseri sorunu ciddi bir problem yaratmaktadır. Diğer yandan; zeytin sineği mücadelesinde arazinin engebeli olması ve rüzgarın sürekli olması gibi faktörlerden dolayı uçakla ilaçlamada sorunlar yaşanmaktadır. Ancak Geyikli bölgesinde uçakla mücadele yapılabilir. Hatta bu organik ilaçlarla yapılırsa çok daha büyük fayda sağlar. Körfez bölgesinde 1990'lı yıllarda kurulan mücadele birliği sayesinde erken uyarı sistemine bağlı uçakla ilaçlama uygulaması sayesinde üründe kalite artmıştır. Eğer burada kullanılacak ilaçlar organik olabilirse yaşanan bazı sorunlar ciddi boyutta azalacaktır. Uçakla mücadele yanında feromonlu ve keromonlu tuzaklar kullanılarak da mücadele yapılabileceği gibi kaolin uygulamasıyla da özellikle zararlı mücadelesinde ciddi bir yol alınabilir. Kaolin uygulamasının yaygınlaştırılması amacıyla Türkiye ziraat odaları birliği, gıda tarım ve hayvancılık bakanlığı ve üniversiteler ortaklığında bir proje başlatılmak üzeredir. Böylece ilaçlı mücadele yerine koruyucu özelliği olan uygulamaların yapılması gerekmektedir.*

Soru 6. Zeytinlerde hasattan önce görülen meyve dökümlerinin nedenleri neler olabilir? Alınması gereken önlemler neler olabilir?

Mücahit Taha Özkaya: Yörede zeytinde meyve dökümleri. 3 dönemde meydana gelmektedir. Söz konusu dökümlerin birçok sebebi mevcuttur. Döllenme eksikliğinden, besin eksikliğine hatta hastalık ve zararlılara kadar bir çok sebep rol oynamaktadır.

Nilüfer Kaleci: Gerek Yalova bölgesinde gerekse Çanakkale bölgesinde görülen döküm probleminin ana nedenlerinden biri de hasat öncesi fizyolojik olarak meyve sapında meydana gelen incelme ve kopmadan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Çanakkale’de mevcut şiddetli rüzgarlar sorunu arttırmaktadır.

Mustafa Sakaldaş: Merhabalar, ben hasat sonrası fizyolojisi konusunda çalışıyorum. Benim naçizane önerim, etilen sentezini engelleyici maddelerin kullanılması belki etkili olabilir.

Mücahit Taha Özkaya: *Ancak bu sefer de hasat edemeyebiliriz zeytinleri, ancak bu konu yine de araştırılmalıdır.*

Zeytinde üç dönemde meydana gelen dökümlerde döllenme eksikliğinden besin maddesi ve sulama eksikliğine hatta hastalık ve zararlılara kadar birçok neden bulunmaktadır. Ancak özellikle hasat öncesi meydana gelen meyve sapından itibaren kopma ve dökülme Çanakkale özelinde rüzgarın da etkisiyle büyük zararlara neden olmaktadır. Bunun önlenmesi için mutlaka bir araştırma yapıp nedeni tespit edilmelidir. Belki etilen sentezini engelleyici bazı maddelerin kullanılması sorunu çözecektir.

Soru 7. Fidan üretiminde yaşanan sıkıntılar nelerdir?

Mücahit Taha Özkaya: Şimdi fidan üretiminde rastlanan sıkıntıları ele alalım.

Mehmet Balcı: Fidan üretimi kapsamında en önemli faktör sertifikasyondur. Sertifikasyon sisteminde klon çeşitlerin sertifikalandırılması üzerinedir. Ancak zeytinde klon çeşit yok yerel çeşit vardır. Çeşitler içerisinde homojenite yoktur. Varyasyon ve heterozigoti çok yoğunudur. Bornova ZAE zamanında

kendi adaptasyon bahçesini kurarken o yöreye özgü çeşitlerden bir tanesi rastgele alınmıştır. Ve artık üretilen fidanlarda damızlık fidanlık üretilirken o ağaçlardan alınacaktır. Zeytinde popülasyon çeşitleri olduğu için sertifikasyon işlemi buna göre yapılmalıdır.

Nejdet Kaplan: Eğer Ayvalık çeşidini ZAE tescil etmişse bu çeşidi sahiplenmiştir. Ve gerekli belgeleri bakanlığa ulaştırmıştır. Ancak eğer ZAE'deki Ayvalık çeşidi ile arazideki Ayvalık farklılık gösteriyorsa bu özellikler belirlenir, belgelenir ve o ağacın ve popülasyonun adı değişebilir. KAE'nde Amasya elmasını klonlardan üretmiş ve patentlemiştir. Eğer zeytinde de orijinal tiplerden daha iyi ağaçlar bulunursa klon seleksiyonu yapılmalı ve çeşit tescili yapılmalıdır.

Erol Yalçınkaya: İspanya'da konuyla ilgili yapılan yasada damızlık parseli oluşturulması zorunlu kılınmıştır. Ülkemizde ise şu anda fidan üretim firmalarının büyük çoğunluğunda damızlık parseli yoktur. Sonuç olarak sistemimizde bir problem vardır ve bu sorunun çözümü için ara geçiş kullanılmalıdır.

Nejdet Kaplan: Sertifikasyon işlemi, materyal meyve olduğu için uzun süre almaktadır.

Erol Yalçınkaya: Üretiminin kolay olmasından dolayı, Gemlik çeşidinin yayılımı daha fazladır. Diğer taraftan; yerli çeşitler için seleksiyon çalışması yapılmalıdır.

Mücahit Taha Özkaya: Fidancılık çalışmaları kapsamında öncelikli olarak belirli bir sistem kurulmalı ve kurallar dahilinde işlemler gerçekleştirilmelidir. Bunun yanında; sertifikasyon ile ilgili sorunlar giderilmelidir.

Nejat Özilbey: Seleksiyon çalışması ile ilgili geçmişte bazı çalışmalar gerçekleştirilmiş; buna karşın net sonuçlara ulaşılamamıştır.

Mücahit Taha Özkaya: Özellikle 2006 yılında sertifikalı fidan desteğiyle başlayan dönemde Gemlik zeytin çeşidine ait fidan üretimi ciddi sorunlar yaratacak düzeye ulaşmış, hem fidancılarda hem fidanlarda kaliteyi bozmuştur. Sertifikasyon sisteminde klon çeşitlerin sertifikalandırılması önemlidir; bu amaçla da mevcut zeytin çeşitlerimizin klonlarının tespit edilmesi büyük bir önem arz etmektedir. Aksi takdirde hiçbir fidancı ismine doğru damızlık parseline sahip olamayacaktır. Fidancıların belirli bir sistem

içerisine alınması amacıyla yapılan yasalar uygulanması artık ertelenmemeli ve radikal bir çözüme kavuşturulmalıdır. Çeşit tescilinde yaşanan sorunlar nedeniyle birçok klonun tescil edilmesinde sıkıntılar ciddi boyutlara ulaşmıştır. Kurumlar arası işbirliğiyle bunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Soru 8. Bölgede zeytin üretiminde coğrafi işaretleme, butik üretim, genetik mirasın korunması gibi konularda karşılaşılan eksiklikler ve alınabilecek önlemler nelerdir?

Mücahit Taha Özkaya: Coğrafi işaretleme uygulaması zeytinde büyük sorun çıkardı. Türk patent endüstrisi olayı farklı açılardan ele aldığı için büyük sorunlara sebep oldu. Gemlik bölgesi için Gemlik çeşidi coğrafi patent aldı.

Mehmet Balcı: TARIŞ Şakran'dan Ezine'ye kadar Ayvalık çeşidini coğrafi olarak işaretledi. Daha sonra Ayvalık Ticaret Odası aldı ancak Edremit Ticaret Odasına verilmedi. Edremit'in coğrafi işareti alamamasının sebebi mevcut çeşit için Ayvalık ve Tarih'in önceden almasıdır.

Mücahit Taha Özkaya: Girit'te küçük bir köyün 1000 adet zeytin ağacı fenolik maddelerden farklı bir madde tespit edildiği için coğrafi işaret aldı. Bizim ülkemizde de her yörede Ayvalık çeşidi yetişmekte ve her yetişen yörede fenolik bileşiklerde mutlaka farklılık vardır ve bunlar tespit edilmelidir. Yurtdışında çeşitlerin ve yağların tüm özellikleri kimyasal özellikleri de belirleniyor. Bu şekilde coğrafi işaret alınıyor. Bizde böyle bir araştırma yapılmıyor. Genetik mirasımız korunması ve kolanması gerekmektedir. Hepimize düşen görev bölgelerimizdeki çeşitleri korumaktır.

Erol Yalçınkaya: Zamanında seçilen klonlar Edremit Zeytincilik Üretim İstasyonu'nda adaptasyon bahçesinde yer almaktadır. Böyle projeler devam ettirilmelidir.

Nesrin Aktepe: Gemlik klonlarında 20/7 ve 20/1 klonlarında tescil edemiyoruz. Sebep olarak yaprağı veya başka özelliği farklı diye. Ancak yurtdışından gelen çeşitleri çok kolay kabul edebiliyorlar.

Nilüfer Kaleci: Her çeşit kendi yöresine has özelliklere sahiptir. Dolayısıyla o yöreye has çeşitlere coğrafi işaret verilmelidir.

Mücahit Taha Özkaya: *Türk patent enstitüsü tarafından Gemlik, Ayvalık ve Memecik çeşitlerine yönelik coğrafi işaretler bulunmaktadır. Ancak; Sicilya örneğinde olduğu gibi bu çeşitler ve yörelerinin ürüne kazandırdığı (zeytin ve zeytin yağı) çok özel aromatik bileşikler gibi maddelerin varlığı tespit edilmediği için sorunlar yaşanmaktadır ve yaşanmaya devam edecektir. Bu amaçla da önce klonların tespit edilmesi daha sonra bunların tescil edilmesi ve ardından farklılık içeren kimyasal veya duyuşsal özelliklerinin tespit edildikten sonra coğrafi işarete gidilmesi gerekmektedir.*

Soru 9. Zeytin ağaçlarına periyodisitenin etkisini azaltmak için öncelikli olarak ne tür önlemler alınmalıdır?

Mücahit Taha Özkaya: Öncelikli alınan önlemler neler olmalıdır. Gemlik çeşidimiz periyodisiteye en az eğilimli çeşittir. Bazı çeşitlerimizde ise ne yaparsanız yapın periyodisite mevcuttur. Bunun için seleksiyon çalışmaları sonucunda periyodisite göstermeyen veya azaltan çeşitler seçilmelidir. Bunun yanında besleme, budama da çok etki etmektedir.

Serap Soyergin: C/N oranı ve elementler arasındaki oran beslenmeyi ve periyodisiteyi çok etkilemektedir.

Nurhan Varol: İsrail’de Shimon Lavee bu konuda çok büyük çalışmalar yapmıştır. Periyodisite’de yapılacak uygulamalardan biri var yılında ağaç yükünün azaltılması gerekmektedir. Meyve seyreltmesi veya budama çok önemlidir. Ağaçların genelinde budama problemi olduğu için önce bu sorun aşılmalı budamayı bitirmeden periyodisiteyi halledemeyiz.

Mehmet Ulaş: Düzenli yaprak ve toprak analizi yapılmakta mıdır?

Saim Çalıkoğlu: Yaprak analizi değil ancak toprak analizi yapıyoruz. Yaprak analizi hiç yapılmıyor. Çok eksik.

Mücahit Taha Özkaya: *Ancak yaprak analizi yapılmadan gübreleme yapılması büyük risktir. Mutlaka yapılmalı.*

Zeytin çeşitlerimizin periyodisite eğilimleri genetik yapıya bağlı olarak azdan çoğa doğru farklı şiddetlerde olabilir. Ancak Gemlik çeşidimizde olduğu gibi beslenme, sulama ve budama gibi faktörler iyi uygulandığında neredeyse hiç

periyodisite göstermediği görülebilir. Periyodisiteyi karbon azot dengesi yanında ağaç meyve yükünün de büyük bir önemi vardır, bu amaçla meyve seyreltmesi veya budama yapılarak özellikle var yılında ağaç yükünün azaltılması faydalı olur. Ağaçların beslenmesinde yaprak ve toprak analizi yapılmadan rastgele gübreleme faydadan çok zarar getirmektedir. Bu durum hem üretim girdilerinin artmasına hem de toprağın ve çevrenin kirlenmesine neden olurken de periyodisiteye eğilimi arttırabilir veya etkisiz kalabilir.

Soru 10. Organik zeytin ve zeytinyağı üretimi hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Mücahit Taha Özkaya: Evet katılımcılarımıza sormak istiyorum. Sizce zeytinde organik tarım gerekli midir? Düşünceleriniz nelerdir?

Mehmet Baldı: Üretici Para kazanamıyor, satamıyor. Normal'de 100kg/da ürün alıyorum ama satamıyorum. Organikte ürün miktarı azalacak ama nasıl satacak? Aynı paraya satacak. Sadece ilaç vb. masraflardan kurtulacak.

Serap Soyergin: Üretici satacağı ülkeye göre sertifika almalı. Japonya AB'yi kabul ediyor. Ancak ABD başka sertifika kabul ediyor.

Fazilet Alayunt: Yakın zamanda ziyaret ettiğimiz organik şirkette AB'ye uygun sertifika yeterli oluyor. Şirket organik tarımı teşvik ediyor. İhracatçı bir kurum bu şekilde organik ve konvansiyonel ürünleri farklı fiyata alıp satarak tabi ki fiyatı da ayarlayarak organik tarıma teşvik edebilir.

Ali Özpınar: Kazdağ'ında organik tarım yapılabilir. Yöremiz organik tarıma oldukça uygun ve yatkındır.

Anıl Çay: Bence organik tarımda asıl sorun maliyettir. Organik tarıma uygun örtücü bitkiler kullanılabilir. Bununla birlikte hastalık ve zararlılarla mücadele de doğal düşmanları güçlendirilebilir. Evet, doğal flora bırakılabilir ancak bu da yaz sıcaklarında kurumlardan dolayı yangınlara sebep olabilir.

Mücahit Taha Özkaya: Ne yazık ki biz zeytinyağını satamıyoruz ve kullanamıyoruz. İyi üretiyoruz ancak kullanamıyoruz. Bir yandan ÇİN zeytinyağı bekliyor biz AB'ye satacaz diyoruz ve ona düşük fiyata satıyoruz.

Turist geliyor oteller zeytinyağı kullanmıyor, isteyenlere pet şişelerde getiriliyor ve pazarlayamıyoruz. Aslında tek sorun biz bu ürünü nasıl satacağız?

Ömer Yıldız: 2003'te keşif gezisinde Gürpınar hattında bordo bulamacı bile bilinmiyordu. O yıl organik tarım desteklenip 2005 yazında üretim sezonunda yapılan organik uçakla mücadele başarılı olunmuştur. 2006 yılında çok iyi paralar kazanıldı. Zeytinde bu bölgede yamaç araziler vb. Sebeplerle ilaç atamıyor, gübreleme yapılmıyor, bu koşullar kullanılmalıdır. Uçakla organik zirai ilaçlı mücadele yapılabilir. Spinozad gibi ruhsatlı organik ilaçlarla zeytin sineğine uçaklı ilaçlama yapılabilir.

Mücahit Taha Özkaya: Eğer sertifikasyon alamazsanız böyle bir ürünü satamazsanız. Para kazanamazsanız. Eğer Ayvacık organik zeytin üretsin diyorsanız, sertifikasyon almanız gerekmektedir. O zaman kimse size engel olamaz. Kooperatifleşme bu konuda çok önem arz etmektedir. Siz çiftçiye eğitim veriyor musunuz?

Ömer Yıldız: Zeytin sineği popülasyonunda 2 ağaca 1 ilaçlı şişe asarak mücadele için eğitim verilmiştir.

Nilüfer Kaleci: Hem dane hem yağ kalitesi için yapılacak uygulamalar önemlidir. Budama bölgede yapılıyor ama nasıl? Bu konuda bilinçsizlik söz konusudur. Gençleştirme de çok konu vardır. Kabaklama budama, ana dallardan veya aşamalı vb. gençleştirme budamaları mevcuttur.

Saim Çalıkoğlu: Zamanında çok sert budama yaptık ve hem kış soğuklarından etkilendik hem de yaz sıcaklığında sürgünler yandı.

Mücahit Taha Özkaya: nasıl bir eğitim çalışması yapmalıyız.

Ömer Yıldız: Önder çiftçi yetiştirilmelidir. Önder çiftçilerle yapılacak uygulamalar üreticilere güven aşılarmakta ve uygulamanın yaygınlaşmasını sağlamaktadır.

Mücahit Taha Özkaya: *Zeytin üreticisi organik veya konvansiyonel üretimle elde edilen zeytin ve zeytinyağından para kazanamadığından şikâyet etmektedir. Ancak organik, ekolojik veya iyi tarım uygulamalarını teşvik etmek isteyen bölgelerde kooperatif veya özel kuruluşlarla gübre ve ilaç desteği yanında ürün pazarlama konularında hizmet verilmesi faydalı*

olacaktır. Organik tarım için sertifikasyon işlemi mutlaka gerekmektedir. Pazar hedefli olarak farklı sertifikasyon sistemlerinin olduğu unutulmamalıdır. Özellikle organik tarımın yaygınlaştırılması için önder çiftçi uygulamasıyla eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

Soru 11. Üretime yönelik kooperatifleşme, birlik oluşturma veya şirketleşme modelinin oluşturulması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Mücahit Taha Özkaya: 11. Madde olarak da kooperatifleşme maddesi konulmalıdır. Tarım satış kooperatifi şeklinde değil üretim kooperatifi olmalı.

Mehmet Balcı: Kooperatif şart değil, şirket de kurulabilir. 2-3 kişi ile

Mücahit Taha Özkaya: üreticilerin şirketleşmesi şeklinde bakanlıktan bir teklif gelmiştir.

Davut Demir: Bölgede 15-16 adet tarımsal kooperatif vardır. Bu kooperatifler eğer düzgün çalışırsa çok başarılı olabilir. Çiftçilerimiz kooperatif konusunu sevmemekte bu konuyu onlara sevdirmeli. Oysa her üretici traktör alacağına ona para harcayacağına kooperatifler ortak alıp, randevu şeklinde kullansa çok daha faydalı olur.

Mücahit Taha Özkaya: Bu bölgede kooperatifleşme için ne yapılabilir?

Davut Demir: En önemli şey destektir. Özendirilebilir. İmece denilen kültürümüz tekrar canlandırılabilir.

Mücahit Taha Özkaya: Kooperatifleşme veya şirketleşme gibi birleşmeler hem üreticileri hem idarecileri yani konuyla ilgili herkesi mutlu eder.

Muammer Yalçın: Ancak kooperatifleşme hatır gönül veya bencilik şeklinde değil. İmece vb. şeklinde olmalıdır.

Mücahit Taha Özkaya: *Kooperatifleşme veya şirketleşme belli desteklerle mutlaka gereklidir. Şirketler ayrıca budama da yapabilir, makine da kiralayabilir.*

Kooperatifleşme veya şirketleşme üretimde belirli hedefleri içererek yapılmalıdır. Budamaya, hasada ve ilaçlamaya yönelik kooperatif veya şirketlerin kurulması üretim maliyetini azaltırken ürün kalitesini ciddi boyutta arttıracaktır.

Soru 12. Küresel iklim değişikliği ve buna bağlı yörede görünle doğal afetlerde (don, kuraklık, rüzgar vs.) karşı ne gibi önlemler alınabilir?

Mücahit Taha Özkaya: Küresel iklim değişiklikleri gibi afetlerde oluşan risklerde ne yapılabilir.

Erol Yalçınkaya: Riske karşı hazırlıklı olmalıyız, risk paylaşılmalıdır. Bunu da yapan şey Tar-Sim'dir. Tarsim'de hem üretici katılımı hem de devlet desteği ile havuz dolduruluyor. Oluşan zararlarda havuz ihtiyaca göre boşalıyor. Aslında Tarsim devletin kurduğu bir şirkettir. Bunda da bir sistem vardır. Tarsim %5'ten sonra olan çiçeklenmede meydana gelen donları hasada kadar sigortalayıp, karşılayabilir. Kış soğuklarını ne yazık ki desteklemiyor. Belli bir yörenin özelliklerine rüzgar vb. sigortalanabilir. Oluşan zararın hangi sebepten kaynaklandığı belirlenir ona göre zararı ödenir. Bununla birlikte tüm dünyada 5 yılda bir kuraklık olacağı öngörülüyor. Bu konuya hassas olan buğday gibi ürünler dahildir. Ancak zeytin kuraklık sigortasına dahil olamayacaktır. Don, rüzgar ve dolu zararına karşı tarsim sigortaları aslında zeytin için uygun değildir.

Mücahit Taha Özkaya: *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Tarsim'in don, kuraklık ve rüzgar zararına karşı sigorta sistemi mevcut olduğu halde Çanakkale yöresinde meydana gelen kış donları ve rüzgarlardan kaynaklanan zararlanmanın sigorta kapsamında şimdilik olmadığı bildirilmiştir. Bu sorunun giderilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.*

ÖNERİLER

Nejat Özilbey: Zeytincilik açısından bir diğer önemli konu ise 4086 sayılı zeytincilik kanunudur. Bu kanunda değişiklik yapılmak isteniyor. Bu kapsamda; zeytin dikili alanların daraltılması söz konusu olmaktadır.

Mehmet Balcı: Söz konusu 4086 sayılı kanun genellikle madencilik konusunu kapsamaktadır. Bununla birlikte yeni imar kanunu da önem taşımaktadır.

Mücahit Taha Özkaya: Maden arama firmaları; Ege ve Akdeniz'de şimdi otel binalarının bulunduğu yerlerde eskiden zeytin ağaçları vardı şeklinde açıklamalar yaparak faaliyetlerinin haklılığını iddia etmektedirler.

Mehmet Balcı: Çözüm olarak öncelikle zeytin bahçelerinin satılmaması gerekmektedir.

Saim Çalıkoğlu: Zeytin bahçelerinin satılmasının başlıca nedeni yeterli gelir elde edilememesidir.

Davut Demir: Ayvacık Belediyesi bu konuya gerekli önemi vermektedir. Deniz sınırlarından itibaren 1200 m'ye kadar olan binalar için Ayvacık Belediyesi tarafından yıkım kararı alınmıştır.

Mehmet Balcı: Ayvacık, bu konuyu en iyi uygulayan ilçelerden biridir.

Mücahit Taha Özkaya: *Sonuç olarak; zeytin bahçeleri korunmalı, sanayi ve benzeri imarlaşmalara izin verilmemelidir. Bu mücadele sadece bölgesel olarak değil ülke genelinde yapılmalıdır. 4086 sayılı kanunun zeytin alanlarının daraltılmasını sağlayacak şekilde değişikliğe uğratabilecek yönetmelik değişikliğine karşı mücadele verilmesi büyük önem arz etmektedir. Ancak özellikle maden, karayolları, imardan (sanayii ve konut amaçlı) kaynaklanan müdahalelerin önüne geçilmesi gerektiği vurgulanmalıdır.*

- **İşleme Teknolojisi:** *zeytinden en fazla fayda sağlanacak işlemler, yağ çıkarma ve sofralık işleme de kalitenin sağlanması,*
- **Ekolojik üretim:** *bitki besleme, hastalık ve zararlılarla mücadele, budama artıklarının değerlendirilmesi vb.*
- **Yan ürünlerin değerlendirilmesi:** *Karasu ve Prina'ların ekosisteme kazandırılması*

**“SOFRALIK ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ İŞLENMESİ, TÜKETİMİ, KALİTE VE MUHAFAZAYA YÖNELİK SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ”
GRUBU KATILIMCILARI**

Moderatörler: Prof. Dr. Dilek Sivri ÖZAY

Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü

Mehmet CAVLI

Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi Yönetim Kurulu
Üyesi

Raportör: Dr. Arda AKÇAL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bahçe Bitkileri Bölümü

KATILIMCILAR

- **Doç. Dr. Emin YILMAZ**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Gıda Mühendisliği Öğretim Üyesi, Çanakkale.)
- **Mehmet CAVLI**
(Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi Yönetim Kurulu Üyesi, İzmir)
- **Uzm. Başak EGESEL**
(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürlüğü Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü)
- **Ayşe GİDER**
(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürlüğü Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü)
- **Hakan ERKAYACAN**
(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü)
- **Dr. Yasin ÖZDEMİR**
(Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova)
- **Hanife TELLİ KARAMAN**
(Zeytincilik Araştırma İstasyonu Bornova, İzmir.)
- **Elif Burçin BÜYÜKGÖK**
(Zeytincilik Araştırma İstasyonu Bornova, İzmir.)
- **Faruk SAVRAN**
(Zeytin ve Zeytinyağı Üreticisi, Akköy, Ezine.)
- **Halil İbrahim CANTÜRK**
(Zeytinyağı Üreticisi, Gülpınar, Ayvacık.)

- **Ebru Ünal ONARAN**
(Zeytinyağı Üreticisi, Küçükkuyu, Ayvacık.)
- **Mustafa ONARAN**
(Zeytinyağı Üreticisi, Küçükkuyu, Ayvacık.)
- **Sinan ERDOĞAN**
(Zeytinyağı Üreticisi, Ezine.)
- **Hüseyin ÇAKICI**
(Zeytinyağı Üreticisi, Geyikli.)

II. GRUP KONUŞMA KAYITLARI

Soru 1: Sofralık zeytin işletmelerinin üretim kalitesi ve verimlilikleri hakkında görüşleriniz nedir?

Hüseyin Çakıcı: Geyikli’de zeytin işletmesi sahibiyim ve zeytin üretimini çiğ olarak yapıyorum. İşletmede hijyen kuralları dahilinde üretim yaptığımızı düşünüyoruz, gıda mühendisimiz yok, fakat zeytin işletmelerinde gıda mühendisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum. Genel olarak bölgemizde Gemlik tipi zeytin üretimi yapılıyor. 2011 yılı için Geyikli’de 208 ton zeytinyağı üretim gerçekleştirildi. Yerli türü zeytinlerde çiçeklenme daha erken gerçekleşmekte, bunda en büyük etken ekolojik ve iklimsel faktörler. Geyikli bölgesiyle, diğer bölgeler arasında aynı zeytin çeşidinden elde edilen zeytinyağı kalitesinde zaman farklılıkları görüyoruz. Ayrıca girdilere sürekli zam geliyor ve ürün satışından bunu karşılayamıyoruz.

Ayşe Gider: Bu bölgede geçen yıl toplam 8000 ton civarında zeytin üretimi gerçekleştirildi. Bölgede daha çok yağlık zeytin üzerinde duruluyor, sofralık zeytin üzerine çok fazla yatırım yapılmıyor. Kayıt dışı üretim söz konusu. Satılan zeytinlerin kayıt altına alınması gerekli.

Başak Egesel: Zeytinde üretim işlemesi yapan bir tesis bulunmamakta ve kalitede önemli sorunlar mevcut. Kalite yönetim sistemi zeytinde halen oluşturulamamış durumda. Gıda mühendisleri sistemde muhakkak yer almalı ve işletmede istihdam edilmelidir. Çanakkale açısından özellikle sofralık zeytin yetiştiriciliğinde teknoloji kullanılmalı ve eğitim programları düzenlenmeli. Özel idare ve kalkınma projeleri ile zeytinde muhakkak kalite yönetim sistemleri oluşturulmalı.

Üreticide genel olarak bir güvensizlik söz konusu, hibe proje ve desteklerinde sorunlar var, üretici kayıt altına girmekten kaçınıyor. Eğitim programları düzenlenmeli, örgütlenmek gerekiyor ve devlet desteklerinden faydalanmaya yönelik çalışma yapılmalı. Köylerde hibe projeleriyle ilgili eğitimler sürdürülmekte ve projenin getirileri üretici ve çiftçilere anlatılmaktadır fakat bunun yeterli olmadığı ve çokta amacına uygun olarak hazırlanmadığı görülmektedir.

Sinan Erdoğan: Geyiklideki tesisimde ham zeytin komisyonculuğu ve tüccarlığı yapıyorum. Zeytin işlenmeden önce belirli bir süreç geçirir. Bu

süreçte yapılan kültürel işlemler zeytin için önemlidir. Yörede zeytin hastalığı olan üreticiler ziraat mühendisine başvurmaktadır, fakat ziraat mühendisleri bahçelerde gerekli kontrolü yapmadan üreticiye ilaçlama zamanının geldiğini duyurmaktadır. Üreticiyi yanlış yönlendirme söz konusudur. Üreticiye aynı ziraat mühendisi tarafından hem bilgi verilip hem de ilaç satışı yapılmamalıdır.

Emin Yılmaz: Çanakkale sofralık zeytin yetiştiriciliğine yönlendirilmeli, bu noktada büyük yatırımcıların devreye girmesi gerekli. Ayvalık çeşidinin sofralık kalitesi de en az Gemlik kadar iyi, duyuşal değerdendirmeler açısından yağlık olarak nitelendirilen Ayvalık ileride kaliteli alternatif bir sofralık olarak pazarda yerini alabilir.

Yasin Özdemir: Zeytin üreticileri ürünü öncelikle kendi havuzlarında salamuraya yatırıyor ve bu işlemde geçtikten sonra işletmelere gönderiyorlar. Bu durum hijyen açısından önemli bir sorun teşkil ediyor. Havuz sistemi yerine, ağız kapalı tanklar kullanılmalı. İSO 22000 gibi kalite yönetim sistemlerinin zeytin işletmelerinde muhakkak uygulanması gerekli. Zeytinde tuz konsantrasyonu salamura dan dolayı yüksek. Bu konuda eğitim verilmeli, zeytin üreticisi bilinçlendirilmeli.

Faruk Savran: Zeytin ve zeytinyağında karlılığın yükseltilmesi halinde personele eğitim verilebilmeli. Uzman personel çalıştırılabilmesi işletmenin kar marjının yükseltilmesi ile doğru orantılı.

Soru 2: Sofralık zeytin işleme ünitelerinde alt yapı sorunları ve çözüm önerileri?

Hüseyin Çakıcı: En önemli sorumuz tuz ve diğer girdiler. Salamurada kullanılan tuzun kalitesinde sorun yaşıyoruz ve tuz pahalı.

Dilek Özay: Zeytinde gereksiz biçimde fazla tuz katkısı yapılıyor. Tuzun fazlası insan sağlığı açısından sakıncalı, diğer besinlerden günlük tuz ihtiyacı karşılanabiliyor bu bakımdan salamura da kullanılan tuz oranlarında dikkat edilmesi gerekli.

Sinan Erdoğan: Fırınlanmış deniz tuzu kullanımı salamura bakımından daha sağlıklı. Yeşil zeytinde salamura aşamasında işletme olarak biz bu tuzu kullanıyoruz ve daha sonra pazara sunuyoruz. İşletmede salamura ya giren zeytinlerde kalite açısından farklılıklar göze çarpıyor bunun nedeni işletmeye

gelen zeytinlerde kalitesi düşük ve farklı miktarlarda tuz kullanılması. Üreticinin bilinçlenerek salamura konusunda dikkatli olması gerekli ve ancak bu şekilde aynı işletmeden yeknesak bir ürün dağıtımı yapılabilir. Kalitede devamlılığın sağlanması bakımından bu nokta çok önemli.

Emin Yılmaz: Tarım bakanlığı öncülüğünde örgütlenilmesi gerekiyor, böylelikle üründe ambalajlamada bir standardizasyon getirilebilir ve ancak bu şekilde dünya piyasasında başarı şansı yakalanabilir.

Soru 3: Sofralık zeytinin işleme tekniğindeki sorunlar ve çözüm önerileri?

Hüseyin Çakıcı: İşleme tekniği bakımından işletmeler benzer yöntemleri kullanıyor. Geyikli yöresi için en büyük zafiyetlerden birisi üreticilerin fikir birliği yapmaması. Bilgi paylaşımı yok, kooperatifleşme bir türlü sağlanamıyor.

Hakan Erkayacan: Öncelikle tüketici kaliteyi talep etmeli, üretici de buna göre üretim kalitesini yükseltmeye yönelik çalışmalı.

Yasin Özdemir: Tuz konsantrasyonu salamurada başlıca sorun ve miktara çok dikkat edilmesi gerekli. Gemlik zeytininde üretimin modernizasyonu ile ilgili yapılan çalışmalar teoriden pratiğe aktarılamıyor, bunun değişmesi lazım. Kullanılan plastik maddelerden zeytin ve zeytinyağına geçiş ile ilgili Türkiye’de henüz bir çalışma yapılmamış. Salamura’da kullanılan materyallerin belirli sürelerde yenilenmesi şart ve özellikle plastik kullanımında dikkatli olunmalı, çünkü plastikte hijyen uzun süreli sağlanamıyor.

Faruk Savran: Zeytin konusunda gıda kodeksi bakımından sorunlar var. Zeytincilikte standardizasyon henüz oturmamış durumda. Devletin kobilere ve hibe projelerine harcadığı para gereksiz. Bunun yerine üretici bu konularda bir eğitim sürecinden geçirilebilir. Sözleşmeli modelde hukuki alt yapının oluşturulmalı.

Başak Egesel: Çanakkale’de zeytincilikte sözleşmeli tarım henüz uygulanmıyor. Zeytinde sözleşmeli üretim modeline geçilmesi gerekiyor.

Soru 4: Özellikle sofralık zeytin işlenmesinde merdiven altı üretimi sorunu ve çözüm önerileri?

Faruk Savran: Sağlıksız kazanç mı yoksa üretim izni olmadan üretim mi ? Merdiven altı üretimden neyin kastedildiği önemli. Kar amaçlı tahşiş yapana yönelik bir sorun. Zeytinde de süt ve bal üretiminde kine benzer şekilde, çok düşük fiyata satış yapılıyor. Zeytinyağına özellikle başka yağlar karıştırılıyor ve bu şekilde sahteciliğe gidiliyor. Üniversitelerde ziraat fakültelerinin bu sorunlar üzerine eğilmesi lazım, daha çok pratik çözümlere yönelik araştırma faaliyetlerinin yürütülmesi gerekli.

Soru 5: Zeytinlerin hasat şeklinin ve zamanının zeytinyağının kalitesi üzerine etkileri ve bu konuda alınabilecek önlemler?

Hüseyin Çakıcı: Zeytin alıcılarının yönlendirmesine tabi kalınarak hasat zamanı ona göre ayarlanıyor. Tarama ve sıyırma şeklinde hasat yapılıyor. Zeytinde normalde Kasım ayının ortasından sonra yağlanma gerçekleşir, fakat sofralık zeytin talebi nedeniyle hasat erkene çekiliyor, dolayısıyla zeytinyağı kalitesi bu dönemde yüksek fakat verim ise düşük. Makineli hasat pratik fakat tek bir üretici için pahalı. Üreticiler toplanarak makine alırsa karlı olabilir. Küçük işletmeciler makine alamadığından klasik usullerle zeytin hasatı yapıyorlar.

Sinan Erdoğan: Hasat zamanında sofralık zeytin için çizik veya kırma olup olmamasına göre hasat yapılıyor. Zeytin daneleri boylama işleminden sonra işletmeye alınıyor. Ezine bölgesindeki zeytinlikler traktör ve makineli hasada uygun, fakat Ayvacık bölgesindekiler dikim ve ağaç yapısı nedeniyle makineli hasat ve traktör girişine uygun değil. Geyikli bölgesinde tarakla, Ayvacık bölgesinde ise sırkla hasat yapılıyor. Taşıma konusunda Geyikli ve Ezine kasa kullanırken Ayvacık bölgesinde ise çuvalla taşıma sistemi daha yaygın.

Mehmet Cavlı: Zeytinde tam olgunlaşmayan meyve üzerinde hasat yapılıyor bu yüzden erken hasat sonucunda da yağ oranında kayıp meydana geliyor. Hasat zamanında geçe kalınmışsa da iklimsel faktörler nedeniyle risk söz konusu, bu nedenle hasat zamanının iklimsel faktörleri göz ardı etmeksizin meteorolojik verileri de takip ederek belirlenmesi gerekiyor.

Hüseyin Çakıcı: Toplama döneminde, toplayıcı işçi bulmak günden güne zorlaştı, toplama maliyetleri ve işçi ücretleri de bu sebeple yüksek. Ziraat odaları bu konuya eğilmeli.

Faruk Savran: Hasat zamanı tamamen doğaya endeksli olarak belirlendiği için kompleks bir sorun halini almış durumda. Hasata bu bölgede sofralık zeytin alıcıları karar veriyor, onların talebine göre zeytin üreticisi toplama işlemine başlıyor.

Soru 6: Zeytinyağının kalitesi üzerine, zeytinlerin hasattan işlemeye götürülünce kadar geçen süreçte yaşanan sıkıntılar ve çözüm önerileri nelerdir?

Hüseyin Çakıcı: Ezine ve Geyikli bölgesi için zeytinin naklinde problem söz konusu değil, bu bölgelerde kasayla taşıma yöntemi yaygın. Daha çok çuvalla taşıma yapılan yerlerde yağın kalitesinde sorunlar var.

Soru 7: Zeytinyağı işleme tesislerinde kullanılan teknoloji yeterli midir?

Faruk Savran: İşletmelerde kullanılan teknoloji bu konuda yeterli fakat fabrikalarda operatörler konusunda sıkıntı yaşıyoruz, operatörler yağ kalitesiyle ilgili bilinçli değil ve bu konuda eğitim almaları gerekli.

Mehmet Canlı: Fabrikadaki teknik personel ve operatörlere, teknolojiyi satan firmalarca bir eğitimin verilmesi, işletmeler açısından faydalı olacaktır.

Soru 8: Zeytinyağı kalitesi üzerine zeytinyağı taşıma ve depolama kapları etkili olmakta mıdır?

Faruk Savran: Hasat sonrasında fabrikada sıkılan zeytinlerden elde ettiğimiz zeytinyağını krom çelik tanklarda depolayarak muhafaza ediyoruz.

Emin Yılmaz: Bu bölgede seramik fabrikasından çıkan artık bidonlarda zeytinyağı saklandığını biliyoruz. Bu yöntem bölge için yağ kalitesi açısından büyük sorun teşkil ediyor. Depolama kapasitesi arttığından küçük üreticinin zeytinyağı depolaması gereksiz. Devlet desteği bu bölgede zeytinyağı depoculuğuna yön verebilir.

Soru 9: Zeytin ve Zeytinyağı kalite kontrol sistemleri ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri?

Emin Yılmaz: Zeytinyağının kodeks ve kalite standartları bakanlık tarafından yapılıyor. Fakat buna rağmen uygulamada bazı aksaklıklar mevcut.

Yasin Özdemir: Tarım Bakanlığı 2012 yılı sonuna kadar kalite kontrol sistemlerinin uygulanmasını zorunlu kıldı, o yüzden kâğıt üzerinde mevzuatlarla ilgili problemin bir kısmını çözülebilecek.

Soru 10: Butik zeytinyağı üretimi ve coğrafi işaretlemenin önemi nedir?

Mehmet Cavlı: Butik yağ üretimi çok önemli. Yüksek gelir getirisi var ve zeytinyağını hiç tüketmeyenleri bile cezp ederek zeytinyağı tüketimini artırıyor.

Dilek Özay: Coğrafi işaret bu bölgede çok az zeytinyağında görülmektedir, Ayvalık ve Güney Ege bölgesinde. Bu bakımdan coğrafi işaret tesciline gidilerek, bölgede sayının artırılması faydalı olacaktır.

Soru 11: Pirina ve Pirina yağı ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?

Emin Yılmaz: 2007'den önce yasak olan Pirina yağı, 2007'den sonra yemeklik olarak dahi kullanılmaya başladı. Pirina yağı üretim tesisine bu bölgede kesinlikle ihtiyaç var. Pirina yağının zeytinyağı olarak değil kesinlikle pirina yağı olduğu belirtilerek raflarda yer alması lazım, belirli koşullar altında satışı yapılmalı. Sızma zeytinyağı ile pirina yağının tahşışı çok başvurulan bir yöntem, fakat bunun tespit edilebilmesi için gerekli analiz yöntemleri çok pahalıya mal oluyor.

Faruk Savran: Bu konuda üreticilerin şeffaf davranması lazım, pirina ve zeytinyağının karıştırılmaması gerekir, karıştırma varsa sofralık yağ olarak tüketilmemeli ve üzerinde muhakkak etiketle belirtilmeli.

**“ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ PAZARLANMASI, İÇ VE DIŞ TİCARETİ,
ÖRGÜTLENME SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ”
GRUBU KATILIMCILARI**

Moderatör: Doç. Dr. Sibel TAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım
Ekonomisi Bölümü

Raportör: Dr. Selma KAYALAK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım
Ekonomisi Bölümü

KATILIMCILAR

- **Yrd. Doç. Dr. Ferhan SAVRAN**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Bölümü)
- **Dr. Seyfi ÖZİŞİK**
(Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürü)
- **Öğr. Gör. Hasan ÇAKICI**
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu)
- **Hayati GÜRE**
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müd. Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürü)
- **Fatma ÖZTÜRK**
(Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü)
- **Mehmet OK**
(Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı)
- **Murat KÜÇÜKÇAKIR**
(Edremit Zeytincilik Üretim Eğitim ve Gen Merkezi Müdürü)
- **Ahmet Selçuk ERDOĞAN**
(Zeytin ve Zeytinyağı Üreticisi Bademli Köyü/Ayvack)
- **Mahmut BOYNUDELİK**
(Zeytin ve Zeytinyağı Üreticisi Küçükkuyu)
- **Reşat AKILLIOĞLU**
(Kuvvet Zeytinyağları ve Sabunları)
- **Niyazi ELBİR**
(Zeytin ve Zeytinyağı Üreticisi Geyikli/Ezine)
- **Fernur SÖZEN**
(Zeytin ve Zeytinyağı Üreticisi Küçükkuyu)

III. GRUP KONUŞMA KAYITLARI

Soru 1: Sofralık zeytin pazarlamasında en önemli sorunlar ve bu sorunlar için çözüm önerileriniz nedir?

Ahmet Selçuk Erdoğan: Yörede sofralık zeytinde ham ürün sıkıntısı vardır. Özellikle yeşil zeytinde kalitesi ve standardı belirlenmiş ham ürün bulmak mümkün değildir. Zeytin üreten işletmeler küçük ve dağınık bir yapıya sahip olduğu için ağaçlara yeterli bakım yapılamamaktadır.

Ferhan Savran: İşletmeler küçük, parseller küçük, küçük işletmeler yetiştiricilik konusunda çok duyarsız bu da bölge genelini olumsuz etkilemektedir. Küçük ve dağınık işletmeler bakım ve ilaçlama konusunda ortak hareket ederlerse bölgede verim ve kalite yükselecektir. Ayrıca üreticiler açısından maliyetler de düşecektir.

Mehmet Ok: Zeytin yetiştiriciliği yörede, özellikle zeytinyağı olarak algılanıyor. Öncelikle üreticide sofralık algısının oluşturulması gerekiyor. Bunun içinde yetiştiricilik teknikleri konusunda üreticinin eğitilmesi gerekmektedir.

Ahmet Selçuk Erdoğan: Sofralık olacak kalitedeki zeytin, yağlığa gitmekte, uygun kalite ve standartlara göre zeytinin ayrımı yapılmamaktadır. Bu yöreyi asıl kurtaracak olan sofralık zeytindir.

Hasan Çakıcı: Bence iç piyasada sofralık zeytin tüketimi yetersizdir. Bunun sebebi zeytin fiyatlarının tüketici açısından yüksek olmasıdır. Üreticiden 1,5 TL alınan zeytin tüketiciye 18 TL ulaşıyor. Diğer taraftan zeytinlikler sürekli kesiliyor ve zeytin üretimi azalıyor.

Hayati Güre: Aslında ağaç sayısı yetersiz değil, aksine bakımsızlık ve verimsizlik söz konusu, konunun çözümü için yörede üretici örgütlenmesi ve kooperatifçilik geliştirilmelidir. Kaliteli ürüne zamanında ulaşabilmek için kooperatifler tüccarlar tarafından desteklenmelidir. Tarım Bakanlığının Makine ekipman destekleri kapsamında zeytinin büyüklüğüne göre ayrılması için alet ve ekipmanları (elekler) üreticilere ve kooperatiflere hibe destekleri ile temin edilebilir.

Seyfi Özışık: Yörede yerel çeşit olarak Ayvalık Çeşidi yaygındır. Küçük ölçekli üreticilik önemli bir sorundur. Diğer taraftan ürün satış garantisi olmaması sektörü mağdur etmektedir. Çözüm olarak özellikle iri çeşitler yörede yetiştirilmeli ve yetiştiricilik kalitesi yükseltilmelidir.

Murat Küçükçakır: Yöredeki zeytin çeşidinden memnunuz aslında sorun zeytinin evde işlenmesidir. Öncelikle zeytin üreticinin elinden çıkmalı, bol ürün yıllarında zeytini ne yapacağım diye üretici düşünmemeli. Zeytin evde işlenerek kalitesini kaybetmemelidir. Pazarlarda satılan düşük kaliteli zeytinler rekabeti olumsuz yönde etkilemektedir.

Hayati Güre: Bu sorunun çözümü yörede ihtisaslaşmış Zeytin ve Zeytinyağı Üretici Birliğinin kurulmasıdır. İlimizde hemen hemen bütün ürünlerde üretici birliği kurulmuş olmasına rağmen zeytin ve zeytinyağı üretimi için üretici birliği henüz kurulmamıştır.

Sibel Tan: *Bu bölümü toparlayacak olursak, yörede sofralık ham zeytin bulmakta zorluk çekildiği ve bunun içinde yörede sofralık zeytin çeşitlendirmesi, özellikle iri çeşitlerin yaygınlaştırılması gerektiği görülmektedir. Ayrıca sofralık ve yağlık zeytin ayrımını algısının üreticide olmadığı ve bu konuda üreticinin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Kalite ve standardizasyon konusunda üreticiye alt yapının sağlanması için mevcut üretici örgütlerinin etkinleştirilmesi 5200 Sayılı Yasa çerçevesinde ihtisaslaşmış Zeytin ve Zeytinyağı Üretici Birliği'nin kurulması önemli bir adım olacaktır. Ayrıca Bakanlığın kırsal kalkınma destekleri kapsamında yaptığı alet makine hibe desteklerinden faydalanmak için üreticiler teşvik edilmelidir.*

Soru 2: Sofralık zeytinde iç pazarın mevcut durumu, sorunları ve bu sorunlar için çözüm önerileriniz nedir? (Pazarın genişletilmesi ile ilgili öneriniz nedir?)

Ahmet Selçuk Erdoğan: Aslında sofralık zeytinde iç tüketim yeterli, tüketim alışkanlığı açısından, zeytin peynirden sonra ikinci sırada gelmektedir.

Fatma Öztürk: Zeytin tüketimi zeytin yağı tüketimine göre daha iyi olmasına rağmen (kişi başına tüketim 2-3 kg/yıl) tüketimin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü ülkemizde zeytin tüketimi denilince akla sadece

kahvaltılık tüketim gelmektedir. Diğer tüketim şekillerinin teşvik edilmesi bu konuda kamu spotlarının ön plana çıkması iç tüketimi artırıp, iç pazarların önünü açacaktır.

Niyazi Elbir: Sofralık zeytinin iç pazarında en önemli sorun; evlerde düşük standartlarda işlenen zeytinin semt pazarlarında hijyenden yoksun bir şekilde tüketiciye sunulmasıdır. Bu durum kamu sağlığı açısından riskler oluşturduğu gibi sanayici için haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır.

Murat Küçükçakır: İspanya örneğine bakacak olursak üretici tarafından toplanan zeytin direk fabrikaya götürülür ve toplu olarak işlenir. Üretici zeytinini eve götüremez. Bu durum zeytinin kalitesinin düşmesine engel olduğu gibi pazarlama sorunlarının çözümünde de etkilidir.

Ferhan Savran: Toplanan zeytin direk fabrikaya girmeli sofralık, yağlık, kaliteli kalitesiz diye orada sınıflandırılmalıdır. Fabrikada işlenen zeytin orada uygun şartlarda depolanmalıdır. Ama Malesef bizde üretici sıkılan zeytinyağını alıyor ve uygun olmayan koşullarda evinde saklıyor. Kalitesini kaybeden bu ürün daha sonra tüketiciye ulaştırılıyor. Bu da piyasada güven ortamını sarsıyor.

Hayati Güre: Bu konuda 5300 Sayılı Lisanlı Depoculuk Yasasına işlerlik kazandırılmalı gerekmektedir. Bu durum piyasada miktar, fiyat ve kalite bakımından istikrar sağlayabilecektir. Tabiki bu konuda da iç pazarlarda üretici açısından dengenin oluşabilmesi için kooperatifleşme önemlidir. Başlı kooperatifçilik için saanayicilerin kooperatifleri desteklemesi sağlanmalıdır.

Ferhan Savran: Yörede süt kooperatifleri dışında iş yapan kooperatif yok, dolayısıyla örgütlenme zayıftır. Kooperatifleşme üretimden pazarlamaya kadar her konuda avantaj sağlar ve maliyetleri düşürür.

Sibel Tan: Konuyu toparlayacak olursak, sofralık zeytinin kahvaltılık dışında tüketim şekillerinin özendirilmesi gerektiği, zeytin ve zeytinyağının üreticinin elinden çıkıp sanayicinin elinde işlenmesi ve depolanması gerektiği görülmektedir. Yine bu bölümde de sağlam bir örgütlenme yapısının kurulması vurgulanmıştır. Ayrıca 5300 Sayılı Lisanslı Depoculuk Yasasının işlerlik kazanmasının önemi de altı çizilen konular arasındadır.

Soru 3: Sofralık zeytinde dış pazarın mevcut durumu, sorunları ve bu sorunlar için çözüm önerileriniz nedir? (Pazarın genişletilmesi ile ilgili öneriniz nedir?)

Reşat Akıllıoğlu: Ayvacık çok önemli bir yağ deposu durumundadır. Yörede yani Kazdağ'larının Güney Yamaçlarında en leziz zeytinler yetiştirilmektedir. Dolayısıyla coğrafi işaretleme yöre için çok önemlidir. Başlangıçta zarar edecek olsak bile yöredeki ürün markalaşmalı butik üreticiye yatırım yapılmalı, üretim süreci tarladan sofraya kadar takip edilmeli ve organik üretim desteklenmelidir.

Murat Küçükçakır: Temiz ve özel olan bu yöre korunarak, bu avantaj organik tarım için kullanılmalıdır.

Fernur Seven: TARİŞ'in yöredeki organik tarım çalışmaları olumsuz sonuçlanmış ve üreticiye iyi örnek olmamıştır. Bu konu tekrar ele alınmalı ve üretici bilinçlendirilmelidir. Çeşitli projelerle organik zeytin yetiştiriciliği tekrar gündeme gelmelidir. Bölgede bu konudaki potansiyel mutlaka harekete geçirilmelidir.

Ferhan Savran: Küçük üreticilerin organik tarımı tek başlarına yapmaları teknik açıdan zor olduğu gibi yüksek maliyetler gerektirmektedir. Çünkü organik tarımda sertifika işlemleri üretici için hem karmaşık hem pahalıdır. Biz belirli bir üretim havzasındaki üreticileri toplu halde organik tarım yapmaya ikna etmeye çalıştık, Bakanlıkla bu konuda iletişime geçtik ama olmadı. Bu konuda üretici bilinci henüz yeterli düzeyde değildir.

Murat Küçükçakır: Türkiye'nin sofralık zeytin üretim potansiyeli dış pazarlarda rekabet şansı oluşturabilecek durumdadır. Sahip olduğumuz tad ve aromalar konusunda dış pazarda farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Üç yıl önce İngiltere'de katılmış olduğum bir tadım yarışmasında bizim zeytinlerimizin çeşitli ödüller alması bu konuda gösterilebilecek en iyi örnektir.

Fatma Öztürk: Sofralık zeytinde markalaşmalı ve Türk Markası olarak dış pazarlara satış yapmalıyız. Türk markaları ile ihracat yapılması halinde ihracat teşvikleri verilmesi dış pazarlardaki rekabet şansımızı olumlu yönde etkileyecektir.

Sibel Tan: Üçüncü konu başlığımızı toparlayacak olursak sofralık zeytinin dış pazarlarda tanıtımı, sahip olduğumuz tad ve aromalar konusunda farkındalık oluşturulması gereği ortaya çıkmıştır. Coğrafi, ekolojik ve iklimsel avantajlara sahip olduğumuz bu bölgede coğrafi işaretleme, markalaşma ve butik üreticilerin teşvik edilmesi öncelikli konulardır. Ayrıca bölgedeki temiz yapının korunması organik tarımın teşvik edilmesi, sofralık zeytinin dış pazarlarda önünü açacak uygulamalar arasındadır.

Soru 4: Sofralık zeytinde desteklenme politikalarını olumlu ve olumsuz yönleri ile değerlendirerek, sizce nasıl olmalıdır açıklayınız?

Mahmut Boynudelik: Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı konusunda uygulanan teşvik ve destekleme politikaları yeniden gözden geçirilmelidir. Üreticiler üretim ölçeklerine ve ürettikleri ürünün kalitesine göre desteklenmelidir. Bu tip desteklemeler işletmelerde kalitesiz üretimi ve işletmelerin giderek parçalanıp küçülmesini engeller.

Mehmet Ok: Prim destekleri sadece zeytinyağı için değil, sofralık zeytine de verilmelidir. Kalite ve satandartları teşvik eden uzun vadeli politikaların oluşturulması gerekmektedir.

Ferhan Savran: Tüm ürün fabrikaya gelirse, ürün hem kalite ve standartlarına göre ayrılır hem de kaliteye göre desteklenir. Ayrıca böylece üretim kayıtlarına da alınmış olur.

Seyfi Özışık: Evet prim destekleri ham dane zeytin üzerinden yapılmalıdır. Ayrıca mevcut politikalar arasında uygulaması yapılan yağlık zeytine dekara 100 TL olan sertifikalı fidan desteği sofralık çeşitler içinde uygulanmalıdır. Bu şekilde özellikle iri sofralık çeşitlerin üretimi teşvik edilmiş olacaktır.

Hayati Güre: Bildiğimiz gibi 2009 yılından itibaren Türkiye'de "Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" benimsenmiştir. Bu modele göre Türkiye 30 tarım havzasına ayrılmıştır. Bu politikaya göre her ürüne her yerde prim vermek yerine verimli üretildiği yerde prim verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu politika kapsamında yörede zeytin ve zeytinyağının desteklenmesi hem üretim planması açısından hemde üretici gelirinin artması açısından önemlidir.

Fatma Öztürk: AB uyum sürecinde yapılacak olan müzakerelerde sektörün üretimden tüketime kadar olan aşamalarında tüm kesimlerin refahını korumak ve artırmak için yapılacak görüşmelerde sağlıklı bilgi, doküman ve güvenilir istatistiklere ihtiyaç duyulacaktır. Bu amaçla Uzaktan Algılama Sistemi ile tüm zeytin varlığımız net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Zeytincilikle ilgili istatistiki veri karmaşasının önüne geçilmesi uygulanacak politikaların daha etkili olmasını sağlayacaktır.

Hayati Güre: Yine burada da üretici örgütlenme politikaları etkinleştirilmelidir. Özellikle Üretici Birlikleri Yasası ile ilgili düzenlemeler yapılmalı bu birlikler üretici için lobi faaliyeti yapan, ticari faaliyetlerde yer alan oluşumlar haline gelmelidir. Özellikle Lisanslı Depoculuk Sisteminin yaygınlaşması da periyodisite sorunu yaşanan zeytinde üretim ve ticaret açısından sorunları çözecektir.

Mahmut Boynudelik: Örgütlenme önemli fakat örgütlenme zorla veya şekilsel olmamalı. Gönüllü bir örgütlenme sistemi kurulmalı, aidatlar gönüllü olarak üretilmeli ve üreticiler bu örgüt aracılığı ile birbirlerini kontrol edebilmelidir.

Reşat Akıllıoğlu: Mevcut destek ve politikalar sadece üretimi teşvik edici nitelikte olmamalıdır. Örneğin özel ve aromatik zeytin çeşitlerinin yetiştirildiği bu bölgede zeytinyağı pansiyonculuğunun devlet tarafından desteklemesi gerekmektedir. Böylece bölgede sahip olduğumuz bu değer yurt içi ve yurt dışı pazarlarda tanıtılabilir ve farkındalık yaratılabilir. Ayrıca zeytin ve zeytinyağı tüketimi açısından da politikalar üretilebilmelidir. Yani zeytinyağı tüketimi de devlet politikası haline gelmelidir.

Sibel Tan: *Sektörde uygulanan politikaları tartıştığımız bu bölümü toparlayacak olursak; sadece zeytinyağının değil ham dane zeytinin destekleme politikası kapsamına alınması öncelikli konular arasında ortaya çıkmıştır. Halihazırda zeytinle ilgili uygulanan İyi Tarım Uygulamaları Destekleri, Organik Tarım Destekleri, Sertifikalı Fidan Destekleri, Zeytinyağına verilen Fark Ödeme Destekleri, Alan Bazlı Destekler kapsamındaki Mazot ve Gübre Desteklerinin de daha etkin hale getirilmesi vurgulanmıştır. Yukarıda sayılan desteklerin Havza Bazlı Destekler kapsamında ve kaliteye göre destek şeklinde düzenlenmesi önerilmiştir. Ayrıca uygulanan kırsal kalkınma politikaları kapsamında kullanılan ulusal ve uluslar arası fonlar da sektörün önünü açacak çok önemli araçlardır. Bakanlık aracılığı ile uygulanan Kırsal*

Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Projesi, Çeşitli AB Projeleri ve Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) aracılığıyla yapılacak projeler yöreye önemli fırsatlar sunabilecektir. Bu bölümde altı çizilen bir diğer konu da sadece üretimin değil tüketicinin de bir devlet politikası haline getirilmesi gerekliliğidir.

Soru 5: Zeytinyağı iç ve dış pazarlarında en önemli sorunlar nelerdir ve bu sorunlar için çözüm önerileriniz nedir? İç ve dış pazarın genişletilmesi için önerileriniz nelerdir?

Ferhan Savran: Bu konuda en önemli problem markasız ürünlerdir. Pazarlarda plastik şişelerde, beyaz tenekelerde satılan düşük kaliteli yağlar bir taraftan haksız rekabet ortamı oluşturmakta, diğer taraftan sağlıksız ürünlerin piyasaya sürülmesine sebep olmaktadır. Öncelikle bu konudaki yasal yaptırımların güçlendirilmesi, denetimlerin artırılması ve markasız ürünlere dur denilmesi gerekir.

Mehmet Ok: Yörede zeytinyağı arzı fazlası var. Bu sorunu çözmek için pazar imkânlarını geliştirmemiz lazım. Bunun için sadece dış pazar değil iç pazarda da talep artışı sağlanması gerekir. Olaya dış pazar açısından bakacak olursak AB ülkeleri ile rekabet şansımız düşük. Dolayısıyla iç pazarda zeytinyağı tüketim alışkanlıklarının teşvik edilmesi pazarda arz talep dengesinin sağlanması açısından önemlidir.

Seyfi Özışık: Zeytinyağı üretiminde ürünü gelir getirici nitelikte geliştirip işleyip pazarlayamıyoruz. Bence esas önemli olan dış pazardır. Dışarıda yeni pazarlara mutlaka ulaşmalıyız. Bunun için Uluslararası Zeytin Konseyinde (UZK) alınan kararlarda etkin konuma gelmeliyiz. Uluslararası Zeytin Konseyinden daha önce çıkarılmıştık biliyorsunuz son iki yıldır tekrar üyeyiz ama alınan kararlarda etkin konumda değiliz. UZK ile bağlantılar tekrar gözden geçirilip güçlendirilmelidir.

Murat Küçükçakır: Az önce de söylendiği gibi AB ülkelerinde pazar genişletmek zor dolayısıyla alternatif pazarlar aramakta fayda var. Bu konuda Çin ve Japonya potansiyel pazar konumundadır. Ama oralarda bile spesifik bazı ürünler satılabiliyor. Genellikle tüketiciler koleksiyon amaçlı bazı çeşitleri satın alıyorlar. Maliyetlerin dolayısıyla iç fiyatların yüksekliği dünyada rekabeti olumsuz yönde etkilemektedir.

Ahmet Selçuk Erdoğan: Pazarlama ile ilgili en önemli konuların başında markalaşma gelmektedir. Bölgemizde markalaşma hızla artmaktadır. Yaklaşık 7-8 yıl önce paketleme izni bile yokken bugün yörede 12-13 markalaşmış ürün var. Bu konuda Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve üniversite ile işbirliği yapılabilir. Üniversite laboratuvarlarında test edilmiş ürünler piyasaya sürülmelidir.

Hayati Güre: Markalaşmada artış var ama yeterli değil. Özellikle kooperatiflerin bu konuda projeler üretmesi gerekiyor. Bölgede zeytinyağı konusunda uzmanlaşmış kooperatiflerin sayısı çok az. Çok kaliteli zeytinyağı üreten kooperatifler de kendi isimleri ile piyasaya satış yapamıyorlar. En yaygın üretici örgütü olan Tarımsal Amaçlı Kalkınma Kooperatifleri markalaşma konusunda teşvik edilmeli.

Sibel Tan: Konuyu toparlayacak olursak. Bölgede zeytinyağı arzında bir fazlalık olduğu görülmektedir. Bu durum bir taraftan üretici fiyatlarının düşmesine neden olurken diğer taratan depolama ve stok maliyetlerini yükseltmektedir. Dış pazarlar açısından AB pazarlarında rekabet şansımızın düşük olduğu dünyada yeni alternatif pazar arayışlarına girmemiz gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda Çin ve Japonya potansiyel ülke olabileceği belirtilmiştir. Pazarlamada darboğazların aşılmasında ihracat yanında iç pazarlarda talebin artırılması gereği vurgulanmıştır. Bu bölümde ayrıca tekrar markalaşmanın önemi açıklanmış, üretici örgütlerinin, STK'ların ve üniversitenin markalaşma konusunda işbirliğine gitmesi öneri olarak sunulmuştur.

Soru 6: İç ve dış piyasada yöresel zeytin ve zeytinyağının tanıtımı ve tüketimin arttırılması için neler yapılabilir?

Reşat Akıllıoğlu: Bu yörede ve ülkede çocuklarımızın geleceğini bizler belirleyeceğiz. Sahip olduğumuz topraklarda organik zeytin üretimini teşvik edersek madenciler sertifika almakta zorlanır. Tüketim alışkanlıklarını çocuk yaşlardan itibaren yerleştirmemiz gerekir. Zeytinyağı tüketim projeleri Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı işbirliği ile ilkokullarda gerçekleştirilmelidir. Tıpkı süt projeleri gibi zeytinyağı projeleri uygulanmalıdır.

Mahmut Boynudelik: İç pazardaki tüketimi artırmak gerekiyor. Ama tanıtımlar, festivaller, etkinlikler daha çok zaten zeytinyağı tüketimi olan bu bölgelerde yapılıyor. Yani kendi yağımızı tekrar tekrar kendimize tanıtıyoruz. Yapılan bu etkinlikleri ülke geneline yaymalıyız. Zeytinyağı tüketiminin düşük olduğu bölgelerde tanıtım faaliyetlerini daha fazla yapmalıyız. O bölgelere uygun reklam ve promosyon çalışmalarını etkinleştirmeliyiz.

Hasan Çakıcı: Zeytinyağı pahalı bir yağ olarak biliniyor. Ekonomik açıdan zor şartlara sahip olan tüketici ay sonunu zor getirdiği için başka yağların tüketimine yöneliyor. Tüketimi artırmak için uygun fiyat politikaları uygulanmalıdır. Aslında zeytinyağı fiyatlarındaki artış fazla olmadığı için diğer bitkisel yağların fiyatları zeytinyağına yaklaşmıştır.

Murat Küçükçakır: Zeytinyağı tüketimi ile ilgili diğer önemli bir sorun zeytinyağının ağır bir yağ olarak tanınmasıdır. Yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasında İstanbul'da 300 ev hanımına neden zeytinyağı tüketmediği sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar birinci sırada ağır olduğu için, ikinci sırada ise pahalı olduğu içindir. Dolayısıyla tüketiciye zeytinyağının aslında ağır bir yağ olmadığı sadece salatalarda değil bütün yemeklerde rahatça kullanılabileceği benimsenmelidir.

Fatma Öztürk: Zeytinyağı tüketiminde damak tadı ve alışkanlıklar da çok önemli rol oynamaktadır. Zeytinyağının kendine has kokusu ve tadına alışık olmayan tüketiciler tüketimden çekinmektedir. Bu olumsuzluğu gidermek için işleme sürecinde hasattan, işlemeye hatta paketlemeye kadar zeytinyağı kalitesini ve tadını bozacak şartların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Seyfi Özışık: Zeytinyağı tüketiminde tüketici açısından marka, güven ve fiyat üçlüsü çözülmeli tüketici güvendiği markayı uygun fiyatla piyasadan alıp tüketeabilmelidir. Uygun fiyat politikalarının zeytinyağı tüketimini arttıracığına inanıyorum. Unutmamalıyız ki kalite ayrıntılarda gizlidir. Ayrıca zeytinyağı tüketiminde çocuklar ve kadınlar hedef kitle olmalıdır. Anne, çocuk ve hatta öğretmen işbirliği ile eğitim programları düzenlenmelidir. Dünyadaki tüketim eğilimleri de dikkate alınarak zeytinyağının insan sağlığı açısından vazgeçilmez olduğu eğitim yoluyla insanlara aktarılmalıdır.

Niyazi Elbir: Tanıtımlarda sadece çocuklar değil gençler de hedef alınmalı, bu konuda Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi ile işbirliği yapılmalı. Tüketimi artıracak projeler geliştirilebilmelidir. Örneğin üniversitelerin Güzel

Sanatlar Fakülteleri ile tanıtım filimleri, sergiler, festivaller.. vb. faaliyetler yapılabilir.

Murat Küçükçakır: Çok özel avantajlara sahip olduğumuz bölgede bu avantajları iyi kullanabilmeliyiz. Türkiye'nin en lezziz zeytinyağlarının üretildiği bu bölgeyi ön plana çıkarabilmeliyiz. İtalya'nın Toskana Vadisi buna iyi bir örnektir. Markalaşma, iyi bir imaj ve etkin tanıtımlarla bu bölgeyi Türkiye'nin Toskana'sı yapabiliriz.

Mahmut Boynudelik: Zeytinyağı tüketimi bir kültür meselesidir. İtalya önce mutfağını kurmuş sonra zeytinyağı tüketimini artırmıştır. Yurt içinde ve yurt dışında Türk mutfağı algısı döner ekmek ile özdeşleşmiştir. Dolayısıyla öncelikle zeytinyağlı Türk yemekleri yapan restoranlar teşvik edilmeli. Çanakkale'ye haftada 600 otobüs geliyor. Nisan ayında Anzaklar geliyor ama ile doğru düzgün bir para bırakmadan gidiyorlar. Çanakkale'de özellikle zeytinyağlı yemeklerin yenildiği bir mekân yok. Bu tip işletmeler geliştirilmeli ve teşvik edilmelidir. Gerçek zeytinyağı kullanan işyerleri ve kullanmayanlar ayrılmalı. Gerçek zeytinyağı kullanılıyor logosu ve bayrak verilmeli. Gerçek zeytinyağı kullanmayanlar denetlenmeli ve cezalandırılmalıdır.

Hasan Çakıcı: Zeytinyağı alışkanlık yapan bir yağdır. Ama bu konuda yapılacak tadım testleri ile tüketicinin damak kültürü geliştirilmelidir. Tüketicie gerçek ve kaliteli zeytinyağı nasıl olur, nasıl kokar tadı nasıl olur öğretilmelidir. Tüketici kaliteli ve kalitesiz zeytinyağını ayırabilmelidir.

Mahmut Boynudelik: Tüketimi artırmak için saydığımız bu önerileri kim yerine getirecek öncelikle ona karar vermeliyiz. Yerel yönetim mi? Konsey mi? Dernek mi? Eğitim kurumları mı? Sağlık kuruluşları mı? Bence bunların hepsi bir arada işbirliği içerisinde hareket etmelidir. Bu kurum ve kuruluşların dağınık bir şekilde hareket etmesi hem hedefe ulaşamamaya hem de kaynak israfına neden olmaktadır.

Reşat Akıllıoğlu: Zeytinyağı pansiyonculuğunu geliştirmek bölgede tüketimi artıran bir faktör olabilir. Bu yolla zeytinyağı üreticileri toplanıp bir araya gelebilir. Fakat bizde birlikte hareket etme alışkanlığı fazla yok bu konularda aile fertleri bile bir araya gelemiyoruz.

Sibel Tan: Bu bölümdeki görüşleri toparlayacak olursak ülke olarak kişi başına zeytinyağı tüketiminin yetersiz olduğu öncelikle ifade edilmiştir. Zeytinyağı üretim tüketim dengesinin sağlanması açısından dış piyasalar

kadar yurt içi tüketimin de artırılması gereği vurgulanmıştır. Yurt içi tüketimin artırılması için öncelikle zeytinyağının pahalı olduğu ve ağır olduğu imajının yıkılması gerekmektedir. Zeytinyağı ile ilgili tanıtımların etkinleştirilmesi tüketicide kaliteli zeytinyağı algısının güçlendirilmesi önemlidir. Yine tüketimin artırılması için yapılan festivallerin, fuarların ve diğer sosyal aktivitelerin tüketimin daha az olduğu bölgelere kaydırılmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca zeytinyağı tüketimi ile ilgili eğitim ve sağlık kuruluşlarının işbirliği yapması çocuklar, gençler ve özellikle bayanların bu konuda eğitilmesi yönünde projelerin yürütülmesi faydalı olacaktır. Bölgesel farklılıkların bu konuda ortaya konulması bölgede zeytinyağı yemek yapan restoranların teşvik edilmesi ve zeytinyağı tüketiminin bir devlet politikası olarak ele alınmasının gerekliliği altı çizilen konulardır.

Soru 7: Sofralık zeytin ve zeytinyağında üretici örgütlenmesinde mevcut durum, sorunlar ve bu sorunlar için çözüm önerileriniz nedir?

Hayati Güre: Konuya Çanakkale İli açısından bakacak olursak toplam 373 adet çeşitli konularda faaliyet gösteren kooperatif mevcuttur. Kooperatiflerin büyük çoğunluğu sütçülük faaliyeti yapmaktadır. Süt konusunda ilde başarılı örnekler mevcuttur. Zeytin ve Zeytinyağı üretimi de ilde ekonomik bir değere sahip olmasına rağmen zeytinyağı faaliyeti yapan kooperatiflerin sayısı sadece 7 tanedir. Dolayısıyla bu alanda kooperatifleşme desteklenmeli ve mevcut kooperatifler etkinleştirilmelidir.

Mahmut Boynudelik: Daha önce de söylediğim gibi örgütlenme teşvik edilmelidir. Ama bu sistem kendi kendini denetleyen ve gönüllü bir sistem olmalıdır. Kooperatif ortakları bu işi gönüllü olarak yapmaz aidatları bile gönüllü olarak değil zorunlu olarak yatırırsa kooperatiflerin etkin ve başarılı olması beklenemez.

Hayati Güre: Sadece kooperatiflerin sayısını artırmak değil ihtisaslaşmış Zeytin ve Zeytinyağı Üreticileri Birliği'nin kurulması da önemlidir. Çanakkale'de tarımın bütün alt sektörlerinde 5200 sayılı yasa kapsamında üretici birlikleri olmasına rağmen zeytin konusunda yok. Böyle bir birliğin kurulması teşvik edilmelidir.

Sibel Tan: Toparlayacak olursak; Çanakkale'de çok sayıda tarımsal amaçlı kooperatif bulunmasına rağmen zeytin işleme konusunda faaliyet gösteren kooperatiflerin sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. 5200 sayılı yasa kapsamında kurulan Tarımsal Üretici Birliklerinin üretici için pazar araştırması yapması, üretim planlaması yapması ve üretici açısından lobi faaliyetlerinin sürdürülmesi gibi amaçları vardır. Bu amaçları yerine getirecek tarımsal örgütler sektörün rekabet şansını artıracaktır.

Soru 8. Sözleşmeli tarımın sofralık zeytin ve zeytinyağı sektöründeki yeri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Murat Küçükçakır: Yörede çiftçiler zeytin satışını güvene dayalı ticari ilişkiler içerisinde sürdürmektedir. Herkesin kendi tüccarı var çoğu zaman arada bir sözleşme yapmadan alım satım yapılıyor. Bu yüzden sözleşmeli yetiştiriciliği yaygınlaştırmak kolay değildir.

Seyfi Özışık: Aslında diğer bazı tarımsal ürünlerde olduğu gibi zeytinde de sözleşmeli yetiştiricilik yaygınlaştırılmalı. Çünkü sözleşmeli yetiştiricilik hem üretici açısından pazar garantisi sağlayacak hem de ürün kalitesini artıracaktır.

Ferhan Savran: Sözleşmeli tarım demek üretici açısından satış garantisi anlamına gelirken diğer taraftan sözleşme yapan firmanın bazı teknik hizmetleri de temin etmesi anlamına gelir. Bu da üretimde kaliteyi ve verimliliği artıracaktır. Bu durum sadece üretici açısından değil, firmanın da kendi istediği kaiteyi sağlaması açısından önemlidir.

Sibel Tan: *Sözleşmeli tarım üretici ile firma sahibinin belli kalite kriterleri çerçevesinde belirli fiyatlardan yaptıkları sözleşmeye dayalı bir pazarlama şeklindedir. Üretici açısından satış garantisi ve belirli girdi ve teknik hizmetlerin temini anlamına gelirken, firma sahibi için belirli bir miktar ve kalitede ürünün elde edilmesini sağlar. Yani hem zeytin üreticisi hemde zeytin işleme sanayi için faydalı olabilecek bir pazarlama yöntemidir. Ülkemizde şeker pancarı üretiminde, domates ve biber üretiminde, tavukçuluk ve hindi sektöründe uygulanan sözleşmeli yetiştiricilik modeli zeytin sektöründe de başarı getirebilecektir.*

ÇANAKKALE ZEYTİN ÇALIŞTAYI GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Nilüfer KALECİ

Çanakkale Zeytin Çalıştayı Koordinatörü

Türkiye ve Çanakkale yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarını tartışmak ve çözümüne yönelik hedefleri oluşturmak amacıyla 20-21 Nisan 2012 tarihlerinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediyesi işbirliği düzenlenen “**Çanakkale Zeytin Çalıştayı**” sonuçlanmıştır. Zeytin Çalıştayı, açılış konuşmalarının ardından **Dr. Seyfi ÖZİŞİK** ve **Fatma ÖZTÜRK** tarafından sunulan “Zeytin ve Zeytinyağı Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Swot Analizi” ve **Yrd. Doç. Dr. Nilüfer KALECİ** tarafından sunulan “Çanakkale Yöresi Zeytinciliği ve Sorunları” adlı Çalıştay açılış sunuları ile devam etmiştir. Zeytin Çalıştayı grup çalışmaları üç ana başlık altında oluşturulmuş olup, grup çalışmaları moderatörler eşliğinde yürütülmüş ve çalışmalar raportörler tarafından kaydedilmiştir. Çalışma grupları tarafından konu başlıkları ve katılımcı sayısı aşağıdaki gibidir;

I. Grup çalışmaları “Sofralık ve Yağlık Zeytin Üretimi, Sorunları, Çözüm Önerileri” başlığı altında 24 kişi,

II. Grup başlığı altında “sofralık zeytin ve zeytinyağının işlenmesi, tüketimi, kalite ve muhafazaya yönelik sorunlar ve çözüm önerileri” başlığı altında 15 kişi,

III. Grup “Zeytin Ve Zeytinyağının Pazarlanması, İç ve Dış Ticareti, Örgütlenme Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlığı altında 14 kişi ile sürdürülmüştür.

Çalıştay Gruplarında yer alan katılımcılar konu ile ilgili çalışmalar yapan akademisyen, araştırmacı, resmi kurum, özel sektör temsilcileri ile önder üreticilerden oluşturulmuştur. Çalıştayı ilk günü çalışma grupları

moderatörlerin yönlendirmeleriyle tartışmalarını yürütmüş, çalıştayın ikinci günü ise katılımcıların görüşleriyle şekillenen grup raporları sunumlar halinde diğer katılımcıların ve üreticilerin görüşlerine sunulmuştur. Çalıştay genel değerlendirme ile sonlandırılmıştır.

Bir buçuk gün süre ile devam eden Zeytin Çalıştayı'na toplam 250'ye yakın kişi katılmıştır. Çanakkale Zeytin Çalıştayı'nı Çanakkale Vali Yardımcısı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektör Vekili, Çanakkale İl Genel Meclisi Başkanı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Okul Müdürleri, Çanakkale Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yetkilileri, Çanakkale Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü Yetkilileri, Çanakkale Ticaret Borsası Temsilcileri, Çanakkale Ziraat Odası Başkanı, Çanakkale Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı, Güney Marmara Kalkınma Ajansı Yetkilileri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Gıda Mühendisliği Öğretim Üyeleri, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğretim üyesi ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğretim üyeleri, Hacettepe Üniversitesi Gıda mühendisliği öğretim üyesi, Zeytincilik İstasyonu ve Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü araştırmacıları, Edremit Zeytincilik Üretim, Eğitim ve Gen Merkezi Müdürlüğü yetkilileri, Ana Gıda (Komili-Kırlangıç) Ayvalık Operasyon Müdürü, Adatepe Zeytinyağları ve Müzesi Yetkilisi, Kuvvet Zeytinyağları ve Sabunları Yetkilisi, Hacıpaşa Zeytin-Zeytinyağı Yetkilisi, Ebru Onaran-Ünal Onaran Zeytinyağı Fabrikası yetkilisi, Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi Üyeleri, Tarsim yetkilisi, Yerel Yönetim Yetkilileri, araştırmacılar, üreticiler, sanayici ve zeytin ve zeytinyağı ticaretini kişiler yapanlar ve öğrenciler izlemiştir.

Zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ve çözüm önerilerinin tartışıldığı Çanakkale Zeytin Çalıştayı Grup çalışmalarının toplu değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Sofralık ve Yağlık Zeytin Üretimi, Sorunları, Çözüm Önerileri

Çanakkale, gerek iklim gerekse toprak özellikleri nedeniyle iyi bir zeytin üretim potansiyeline sahip olmakla beraber bu potansiyelin ancak az bir kısmı değerlendirilebilmektedir. Çanakkale özelinde Türkiye genelinde zeytin ağaçlarındaki verimsizliğin ana nedeni zeytin üretimi yapılan işletmelerin küçük, dağınık ve parçalı olması, zeytin üretiminde verimin yıldan yıla dalgalanma göstermesi, yetiştiriciliğin tam ve bilinçli olarak

yapılmaması, budama, sulama, hastalık ve zararlılarla mücadeledeki zorluklar ve uygulanan yanlış hasat yöntemleridir.

Miras yoluyla arazilerin parçalanmasını önlenmesi amacıyla Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın TAGEM tarafından hazırlanan raporu doğrultusunda miras kanunu ve arazi toplulaştırılmasına yönelik çalışmaları devam etmektedir.

Kültürel işlemlerin yeterince yapılmamasından kaynaklanan verimsizliğin giderilmesinde, öncelikli olarak üreticilerin bilinçlendirilmesi çalışmalarına gerek vardır. Bu amaçla çiftçi eğitim çalışmalarının sürekli ve düzenli bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Ağaçlarda gelişmenin sağlanması, ürünün miktar ve kalitesinin artırılması için özellikle sofralık olarak değerlendirilecek çeşitlerde, zeytin için kritik kabul edilen dönemlerde (çekirdek sertleşmesinden hasada kadar olan dönem) sulama uygulamaların yapılması, kuraklıktan dolayı oluşacak verim kayıplarını engelleyecektir.

Verimsizliğin ana faktörlerinden biri olan hastalık ve zararlılarda mücadelede gereken tarımsal mücadelenin zamanında, düzenli olarak yapılması gerekmekte, kullanılan ilaçlar ve dozları konusunda ise üreticilerin daha dikkatli olması sağlanmalıdır.

Zeytin bahçelerinde yetersiz tozlanma sonucu verimsizliliğin oluşmasını engellemek için özellikle yeni kurulan bahçelerde % 10 tozlayıcı çeşit dikimi yapılması ve üreticilerin bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların başlatılması gerekmektedir. Diğer yandan yörede halen görülen pullukla toprak işleme yönteminin engellenmesi, ağaçlardaki kök ve yumru zararlanması sonucu oluşan ağaç kayıplarının önüne geçilmesinde etkili olacaktır.

Yörede zeytin ağaçlarının büyük bir kısmının yaşlı olduğu veya gereken bakım tedbirlerinin uygulanmaması nedeniyle verimden düştüğü gözlenmektedir. Bu ağaçların tekrar verimli ve ekonomik hale getirilmesi için budama konusunda eğitim programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Çok geniş aralıklarla tesis edilmiş bahçelerde gençleştirme mi yoksa yeni bahçe tesisi mi tercihinin doğru yapılması, ilerleyen yıllarda ağacın verimini etkileyen önemli bir etken olacaktır. Özellikle çok yaşlı bir bahçede

gençleştirme yapmak yerine sanki ağaçlar yokmuş gibi yeni bahçe planı oluşturularak buralara yeni fidanlar dikilmesi, zaman içerisinde eski ağaçların kademeli olarak boyutlarının küçültülmesi ve kaldırılması yoluyla bahçenin yenilenmesi sağlanabilir.

Zeytin bahçelerinde uygulanması zorunlu olarak görülen gençleştirme çalışmaları aşamalarında devletin uzun vadeli plan ve program çerçevesinde maddi ve teknik destek vermesi, zeytin bahçelerinin yeniden verimli hale getirilmesi çalışmalarına büyük katkı sağlayacaktır. Her ilin kendi koşulluna özgü budama yöntemleri olacağı dikkate alındığında, verilecek bu desteğin il bazında olması büyük yarar sağlayacaktır. Bu amaçla Tarım il müdürlükleri veya il özel idarelerinin kuracağı budama ekipleri, üreticinin talebine bağlı olarak sırasıyla üç, dört, beş yıllık programlar halinde üretici bahçesinde budama uygulamaları çalışmaları başlatabilirler. Bu aşamada budama masrafının ve üreticinin ürün kaybının telafi edilmesinin desteğinin Devlet tarafından karşılanması bu sorunun ortadan kalkmasında etkili olacaktır.

Yörede verim ve kaliteyi etkileyen en önemli sorunlardan birisi de yanlış hasat uygulamalarıdır. Özellikle sırkla hasadın bir sonraki yılın meyve verecek dallarını kırması nedeniyle makine ile hasada geçilmesi sorunun ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Ancak bunun il bazında topoğrafik koşulları dikkate alınarak seçilecek alet ve ekipmanlarla yapılması gerekmektedir. Özellikle eğimli arazilerde zeytinin değerlendirme şekline göre farklı makine tiplerinin seçilerek kullanılması önerilmelidir. Sofralık zeytinlerde makineyle hasatta özel yaygı sistemine sahip gövde sarsıcılar veya dal sarsıcılar kullanılabilirken, yağlı çeşitlerde çırpıcılar tavsiye edilebilir. Piyasada mevcut hasat makinelerinin uygun olup olmadığı tespit edilip üreticinin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bunlara ilave olarak Makine ile hasatta mekanizasyon şirketleri ya da birliklerinin kurulması, hem işletme maliyetini azaltılması ve hem de üretim maliyetinin düşmesinde etkili bir model olacaktır.

Çanakkale yöresinde zaman zaman kış mevsiminde yaşanan ani sıcaklık düşmeleri, zeytin ağaçlarında değişik düzeylerde don zararına sebep olmakta, bu dallarda sonradan sıklıkla dal kanseri görülmektedir. Özellikle yeni bahçe tesisinde bu olumsuzluk dikkate alınarak yer ve yöney seçilmelidir. Yörede çok önemli bir sorun olan zeytin sineğinin mücadelesinde, arazilerin engebeli oluşu ve sürekli rüzgarın esmesi uçakla ilaçlamada sorunların yaşamasına neden olmaktadır. Ancak üretimin yoğun

olduğu Geyikli bölgesinde aynı sorun için uçakla mücadele başarı olarak uygulanabilir. Körfez bölgesinde 1990'lı yıllarda kurulan mücadele birliği sayesinde erken uyarı sistemine bağlı uçakla ilaçlama uygulaması sayesinde üründe verim ve kalite artışı sağlanmıştır. Diğer yandan çevresel sorunların oluşmasını engellemek için organik ilaçların kullanılması önerilebilir. Benzer şekilde uçakla mücadele yanında, feromonlu ve keromonlu tuzaklar kullanılarak da mücadele yapılabileceği gibi kaolin uygulamasıyla da özellikle zararlı mücadelesinde ciddi bir yol alınabilir. Bu konuda yapılacak çalışmalarla ilaçlı mücadele yerine koruyucu özelliği olan uygulamaların yapılması yaygınlaştırılabilir.

Yörede düşük sıcaklık, kuraklık, rüzgar zararı gibi zaman zaman yaşanan doğal afetlere karşı tarımda sigorta sisteminin getirilmesi çalışmalarına gerek vardır. Gıda tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren TARSİM'in don, kuraklık ve rüzgar zararına karşı sigorta sistemi mevcut olduğu halde, Çanakkale yöresinde meydana gelen kış donları ve rüzgarlardan kaynaklanan zararlanmanın sigorta kapsamında olmadığı görülmektedir. Bu sorunun giderilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca Sorunun giderilmesinde seleksiyon ıslahı yoluyla dona dayanıklı çeşit ve tiplerin seçilmesi çalışmaları yapılmalıdır. Bu amaçla ilk aşamada Artvin yöresindeki çeşitlerin adaptasyon çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Yörede zeytin bahçelerinde sık yaşanan sorunlardan biriside meyvede görülen hasat öncesi dökümlerdir. Meyvede fizyolojik nedenlerin etkisi meydana gelen bu döküm rüzgarın da etkisi ile daha da artmaktadır. Sorunun gerçek nedeninin ortaya çıkarılmasında ve çözümünde fizyolojik çalışmaların hemen başlatılması gerekmektedir.

Verim ve kalitenin artırılması için, koşulların uygun olduğu alanlarda zeytinde sık dikim uygulamaları yapılabilir. Sık dikim uygulamalarında sıra arası ve sıra üzeri aralıkların kullanılacak mekanizasyon sistemine göre belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü'nde ve İsrail'de yapılan çalışmalardan olumlu sonuçlar alınmıştır. Sık dikim amacıyla yabancı çeşitlerin getirilmesinde mutlaka adaptasyon çalışmaları dikkate alınmalıdır ve üretim hedefi eğer kaliteli zeytinyağı ise bu çeşitlerin yağ özellikleri iyi irdelenmelidir. Yerli çeşitlerimizin sık dikime uygunluğu konusunda çalışmaların yapılması bu konuda yapılacak çalışmalarda öncelikli konular arasında yer almalıdır.

Türkiye genelinde olduğu gibi yörede yaşanan en önemli sorunlardan birisi de zeytin ağaçlarında görülen periyodisitedir. Çeşitlerin periyodisite eğilimleri genetik yapıya bağlı olarak değişmekle birlikte, eğilimin şiddetlenmesinde bakımsızlık çok önemli rol oynamaktadır. Periyodisitenin şiddetlenmesinde karbon azot dengesinde ki bozulmaların yanı sıra ağaçlardaki meyve yükü de çok etkilidir. Bu amaçla meyve seyreltmesi için özellikle var yılında budama uygulamaları ile ağaç yükünün azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması çok yararlı olacaktır.

Yörede zeytin üretiminde coğrafi işaretleme, butik üretim, genetik mirasın korunması gibi konularda çalışmaların yapılması önemlidir. Türk Patent Enstitüsü tarafından Gemlik, Ayvalık ve Memecik çeşitlerine yönelik coğrafi işaretler bulunmakla birlikte, Sicilya örneğinde olduğu gibi bu çeşitler ve yörelerinin ürüne kazandırdığı (zeytin ve zeytin yağı) çok özel aromatik bileşikler gibi maddelerin varlığı tespit edilmediği için bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bu amaçla da önce klonların saptanması, daha sonra bunların tescil edilmesi ve ardından farklılık içeren kimyasal veya duysal özellikleri belirlendikten sonra coğrafi işaretleme işleminin yapılması gerekmektedir.

Yörede organik zeytin üzerine çalışmalar yapılmakla birlikte yeterli değildir. Çalışmaların yaygınlaştırılabilmesi için organik, ekolojik veya iyi tarım uygulamalarını teşvik etmek isteyen bölgelerde kooperatif veya özel kuruluşlarla gübre ve ilaç desteği yanında ürün pazarlama konularında hizmet verilmesinin büyük faydası olacaktır. Özellikle organik tarımın yaygınlaştırılması için önder çiftçi uygulamasıyla eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

Verimsizliğin bir diğer nedeni de ürünün pazarlamasında karşılaşılan sorunlar nedeniyle üreticilerin bahçelere ilgisiz kalmasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunun aşılmasında iç tüketimin artırılması ve bu safhada turizm ve hizmet sektörünün devreye sokulması, böylelikle yerli ve yabancı turistlerin zeytin bölgelerindeki otel ve restoranlarda zeytin ve zeytinyağını tadıp tanınması ve Girit örneğinde olduğu gibi, tüketicinin ihtiyacına bağlı olarak seyahate uygun ambalaj tiplerinde zeytin ve zeytinyağı satış imkanının oluşturulması sağlanmalıdır. Dış Pazar konusunda da özellikle uluslar arası zeytin konseyinin hedef pazarlar olarak belirlediği ABD, Kanada, Çin, Rusya, Japonya, Brezilya ve Avustralya'ya yönelmemiz gerekmektedir.

Bilindiği gibi Özellikle 2006 yılında sertifikalı fidan desteğiyle başlayan dönemde Gemlik zeytin çeşidine ait fidan üretimi ciddi sorunlar yaratacak düzeye ulaşmış, hem fidancılarda hem fidanlarda kalitenin bozulmasına neden olmuştur. Fidanlıkların ismine doğru fidanlarla damızlık oluşturmalarını sağlamak amacıyla, klon seleksiyonu çalışmalarıyla tespit edilmiş üstün özellikteki klonlarının sertifikalandırılması işlemlerine hız verilmesi çok önemlidir. Çeşit tescil işlemindeki sorunlar birçok klonun tescil edilmesini geciktirmektedir. Kurumlar arası işbirliğiyle bu sorunun çözülmesinin büyük önemi vardır. Fidancılardan belirli bir sistem içerisine alınması amacıyla yapılan yasaların uygulanması artık ertelenmemeli ve radikal bir çözüme kavuşturulmalıdır.

Özellikle küçük üreticiler için çok önemli olan üretime yönelik kooperatifleşme, birlik oluşturma veya şirketleşme modelinin oluşturulması üretimde belirli hedefleri içererek yapılmalıdır. Budamaya, hasada ve ilaçlamaya yönelik kooperatif veya şirketlerin kurulması üretim maliyetini azaltırken ürün kalitesinin ciddi boyutta artmasını sağlayacaktır.

Diğer yandan 4086 sayılı kanunda yapılacak yönetmelik değişikliği zeytin alanlarının daraltılmasını neden olacaktır. Bu konu ile yaşanacak sorunların belirtilmesi, maden, karayolları, özellikle imardan (sanayi ve konut amaçlı) kaynaklanan müdahalelerin önüne geçilmesinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmalıdır.

2. Sofralık Zeytin Ve Zeytinyağının İşlenmesi, Tüketimi, Kalite Ve Muhafazaya Yönelik Sorunlar Ve Çözüm Önerileri

Yörede sofralık zeytin işletmelerinin yapısının küçük ve dağınık olması, teknik ve hijyenik alt yapının yeterli olmaması, kaliteli ve süreklilik gösteren ham madde teminindeki zorluklar, zeytinlerin hasat zamanının tüccar tarafından belirlenmesi sonucu farklı kalitede ürünlerin işletmeye getirilmesi önemli sorun alanları olarak görülmektedir. Ayrıca zeytin işleme tesisleri ve depolama sistemlerinin yapısı yetersiz olup, işletmelerde çalışan personelin bilgi ve deneyim eksikliği bulunmaktadır. Sorunların giderilmesi için işletmelerin teknik ve hijyenik koşullarının iyileştirilmesi, kontrol ve denetimlerin etkin bir şekilde yapılması, sözleşmeli üretimin uygulanmasına gerek vardır.

Sofralık zeytinde kalite yönetim sisteminin tam olarak oluşturulmadığı görülmektedir. Bu aşamada sisteme gıda mühendislerinde dahil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca teknolojinin kullanılmasına yönelik olarak bilgi ve becerilerin artırılması için eğitim programlarının yapılmasının büyük yararı olacaktır. Özel idare ve kalkınma projeleri ile zeytinde kalite yönetim sistemlerinin oturtulması çalışmaların yapılması da önemli katkı sağlayacaktır.

Yörede ham zeytinler işlemeye gitmeden önce üreticinin kendi havuzunda beklediği için hijyen yönünden önemli sorunlar meydana gelmektedir. Sorunların giderilmesi için zeytinlerin havuz yerine ağzı kapalı tankların bulunduğu kaplarda muhafaza edilmesi gerekmektedir. Zeytin işletmelerinde kalite yönetim sistemlerinin uygulanması (İSO 22000) ve bu konuda zeytin üreticisinin bilinçlenmesine gerek vardır.

Zeytin salamurasında kullanılan tuz konsantrasyonu ve kalitesinde sorunlar görülmektedir. Salamurada fırınlanmış deniz tuzu kullanımı daha sağlıklı olarak görülmektedir. İşletmede üretilen zeytinlerin kalite açısından farklılık göstermesi, aynı işletmede farklı kalitede ürün dağıtımına neden olmaktadır. Bu konuda üreticinin bilinçlendirilmesiyle kalitede devamlılığın sağlanması mümkün olabilir. Diğer yandan salamura'da kullanılan materyallerin sürekli yenilenmesinin hijyen açısından önemli olduğu ve özellikle plastik kullanılmasında çok dikkatli olunması gerektiği konusu anlatılmalıdır. Özellikle ambalajlama konusunda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı öncülüğünde örgütlenilmesine gerek vardır. Ancak bu şekilde ürün ambalajlamasında bir Standard getirilebilir ve dünya piyasalarında başarı sağlanabilir.

Sofralık zeytin işleme tesisleri üzerine daha fazla yatırım yapılmasının yanı sıra, satılan zeytinlerin kayıt altına alınması da zorunlu hale getirilmelidir. Diğer yandan Çanakkale yöresinde sofralık zeytin yetiştiriciliğinin teşvik edilmesine gerek vardır. Özellikle Ayvalık çeşidinin sofralık özellikleri de çok iyi olduğu için Gemlik çeşidine alternatif çeşit olarak değerlendirilmesi mümkün görülmektedir.

Zeytinyağı kalitesini etkileyen temel etmenlerin başında zeytin zararlılarına karşı yapılan yetersiz mücadele ve yanlış hasat yöntemleridir. Ayrıca ürünün uygun olmayan kap ve vasıtalarla işletmeye getirilmesi ve işlemeyen önce uzun süre bekletilmesi de zeytinyağı kalitesini önemli

derecede olumsuz olarak etkileyen bir faktördür. Zeytin işleme tesislerinde verim ve kalite yeterli olmayıp, çoğu zeytinyağı fabrikalarında sistemlerin eski olduğu görülmektedir. Bu konuda fabrika sayısının artırılması ve yeni teknoloji konusunda girişimcilerin desteklenmesi zeytinyağı kalitesinin artırılmasında önemli rol oynayacaktır.

Yörede zeytinyağı fabrikalarında çalışan operatörlerin yağ kalitesi ile ilgili bilinçli olmadıkları gözlenmektedir. Fabrikadaki teknik personel ve operatörlere teknolojiyi satan firmalar tarafından eğitimin verilmesi bu konuda önemli yararlar sağlayacaktır. Bakanlık tarafından yapılan zeytinyağının kodeks ve kalite standartları, 2012 yılı sonuna kadar kalite kontrol sistemlerinin uygulanmasını zorunlu kıldığı için kağıt üzerinde mevzuatlarla problemin bir kısmı çözülebilecektir.

Diğer yandan yörenin değişik yerlerinde yetişen çeşitlerde ekolojik faktörlerin de etkisi ile zeytinyağı kalitesinde önemli farklılıklar gösterdiği izlenmektedir. Bu özelliklerin ortaya çıkarılarak butik üretimin yapılması, yüksek gelir getirmesinin yanı sıra zeytinyağı tüketiminin artırılmasına da yardımcı olacaktır.

Çanakkale yöresinde pirina yağı üretim tesisine kesinlikle ihtiyaç vardır. Ayrıca pirina yağının zeytinyağı olarak değil, kesinlikle pirina yağı olduğu belirtilerek satılması gereklidir. Sızma zeytinyağı ile pirina yağının tağışı çok başvurulan bir yöntem olup bunun tespitinin çok pahalı analiz yöntemleri gerektirmektedir. Özellikle pirinanın ve zeytinyağının karıştırılmaması konusu üzerinde durulması gerekmektedir. Pirina yağındaki bu durumun çözümü pirina fabrikalarının kayıtlarının takibi ile kolaylıkla yapılabilir.

3. Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, İç ve Dış Ticareti, Örgütlenme Sorunları ve Çözüm Önerileri

Yörede işletmelerin yeterli miktar, kalite ve çeşitte ham zeytin bulmakta zorluk çekmeleri, sofralık zeytin pazarlamasında yaşanan en önemli sorunlardan birisidir. Ayrıca zeytin üreten işletmelerin küçük ve dağınık bir yapıya sahip olması ve ağaçlara yeterli bakımın gösterilmemesi de zeytin kalitesini düşüren diğer bir nedendir. Yörede sofralık zeytinlerin artırılmasının yanı sıra özellikle iri çeşitlerin yaygınlaştırılması çalışmalarına hız verilmesi sofralık zeytin pazarlamasındaki sorunların azaltılmasında etkili

olacaktır. Ayrıca üreticide sofralık ve yağlık zeytin ayırımına yönelik bilincin yerleştirilmesi, özellikle yetiştiricilik teknikleri konusunda üreticinin eğitilmesi üzerine çalışmaların yapılması da ihtiyaç vardır. Özellikle Küçük ölçekli işletmelerde bakımsızlık nedeniyle sofralık zeytin kalitesinin düşmesinin önlenmesinde, üreticilerin örgütlenmesi ve kooperatifçilik geliştirilmelidir. Bu sorunun çözümünde, yörede yetişen diğer ürünlerde olduğu gibi ihtisaslaşmış Zeytin ve Zeytinyağı Üretici Birliğinin kurulmasının büyük katkısı olacaktır. Diğer yandan Bakanlığın kırsal kalkınma destekleri kapsamında yaptığı alet makine hibe desteklerinden faydalanmak için üreticiler teşvik edilmelidir.

Sofralık zeytin iç pazarında dane zeytin tüketimi zeytinyağı tüketimine göre daha iyi olmakla birlikte (kişi başına tüketim 2-3 kg/yıl) bu tüketimin yeterli olmadığı görülmektedir. Üretimin artırılması için kahvaltılık tüketime ilave olarak diğer tüketim şekillerinin teşvik edilmesi ve bu konuda kamu spotlarının ön plana çıkarılması iç pazarların önünü açacak bir yol olarak görülmektedir. Sofralık zeytinin iç pazarında yaşanan diğer bir sorunda, evlerde düşük standartlarda işlenen zeytinin semt pazarlarında hijyenden yoksun bir şekilde tüketiciye sunulmasıdır. Bu durum kamu sağlığı açısından çeşitli riskler oluşturduğu gibi sanayici için de haksız rekabet ortamı yaratmaktadır. İspanya örneğinde olduğu gibi üreticiler tarafından toplanan zeytinlerin direk fabrikaya götürülmesi ve özelliklerine göre burada sınıflandırıldıktan sonra toplu olarak işlenmesi gerekmektedir. Bu durum zeytinin kalitesinin düşmesine engel olduğu gibi pazarlama sorunlarının çözümünde de önemli rol oynayacaktır.

Zeytin ve zeytinyağının üreticinin elinden çıkıp sanayicinin elinde işlenmesi ve depolanması gerekmektedir. 5300 Sayılı Lisanslı Depoculuk Yasasına işlerlik kazandırılması piyasada miktar, fiyat ve kalite bakımından istikrarın sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. İç pazarlarda üretici açısından dengenin oluşabilmesi için süt kooperatifleri gibi aktif örgütlenme yapısının oluşturulması ve sanayicilerin bu kooperatifleri desteklemesi sağlanmalıdır.

Sofralık zeytinin dış pazarlardaki tanıtımının sağlanmasında, yörenin ekolojik özelliklerinden kaynaklanan farklı lezzette ürünlerin belirlenmesi çalışmalarına hız verilmelerdir. Yörede özellikle Kazdağları'nın Güney Yamaçlarında çok farklı tat ve aromada zeytinlerin yetiştiği gözlenmektedir. Coğrafi, ekolojik ve iklimsel avantajlara sahip olduğumuz bu

yörede tat ve aroma konusunda dış pazarda farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Bu nedenle bu yörede coğrafi işaretleme, markalaşma ve butik üretimin teşvik edilmesi öncelikli konular arasında yer almalıdır. Sofralık zeytinde markalaşma ve Türk Markası olarak dış pazarlara satış yapmak için gereken çalışmalara ağırlık vermemiz gerekmektedir. Türk markaları ile ihracat yapılması halinde ihracat teşvikleri verilmesi, dış pazarlardaki rekabet şansımızı olumlu yönde etkileyecektir.

Ayrıca Bölgedeki temiz yapının korunması için organik tarımın teşvik edilmesi, üreticilerin toplu olarak organik tarıma teşvik edilmesi sofralık zeytinin dış pazarlarda önünü açacak uygulamalar arasındadır. Organik zeytin üretiminin teşvik edilmesi ile bu alanlarda madencilerin sertifika alması engelleyerek doğayı koruma çalışmalarına da destek olunacaktır.

Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı konusunda uygulanan teşvik ve destekleme politikaları yeniden gözden geçirilmelidir. Üreticilerin üretim ölçeklerine ve ürettikleri ürünün kalitesine göre desteklenmesi gerekmektedir. Prim destekleri sadece zeytinyağına değil, sofralık zeytine de verilmesi, kalite ve standartları teşvik eden uzun vadeli politikaların oluşturulması öncelikli çalışmalar arasında olmalıdır. Ayrıca mevcut politikalar arasında uygulaması yapılan yağlık zeytine dekara 100 TL olan sertifikalı fidan desteği sofralık çeşitler içinde uygulanmalıdır. Bu şekilde özellikle iri sofralık çeşitlerin üretimi de teşvik edilmiş olacaktır. Türkiye'de "Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" çerçevesince yörede zeytin ve zeytinyağının desteklenmesi, hem üretim planlaması açısından hem de üretici gelirinin artması açısından önemli olacaktır. Destek ve politikaların sadece üretimi teşvik edici nitelikte olmayıp, bu bölgede olduğu gibi özel ve aromatik zeytin çeşitlerinin yetiştirildiği zeytinyağı pansiyonculuğunun devlet tarafından desteklenmesi şeklinde de olması çok yararlı olacaktır. Bu şekilde yörenin sahip olduğu bu değerlerin yurt içi ve yurt dışı pazarlarda tanınması ve farkındalık yaratılması sağlanabilir. AB uyum sürecinde yapılacak olan müzakerelerde sektörün üretimden tüketime kadar olan aşamalarında tüm kesimlerin refahını korumak ve artırmak için yapılacak görüşmelerde sağlıklı bilgi, doküman ve güvenilir istatistiklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla Uzaktan Algılama Sistemi ile tüm zeytin varlığımız net bir şekilde ortaya konulması ve zeytincilikle ilgili istatistiki veri karmaşasının önüne geçilmesi, uygulanacak politikaların daha etkin olmasını sağlayacaktır.

Üretici örgütlenme politikalarının etkinleştirilmesi ile ilgili olarak, özellikle Üretici Birlikleri Yasası ile ilgili düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu birliklerin üretici için lobi faaliyeti yapan ve ticari faaliyetlerde yer alan oluşumlar haline gelmesi sağlanmalıdır. Özellikle Lisanslı Depoculuk Sisteminin yaygınlaşması periyodisite sorunu bulunan zeytinde üretim ve ticaret açısından sorunları çözecektir.

Zeytinyağı iç ve dış pazarlarında görülen en önemli sorunlardan birisi de zeytinyağı arzındaki fazlalıktır. Bu durum bir yandan üretici fiyatlarının düşmesine neden olurken diğer yandan depolama ve stok maliyetlerini yükseltmektedir. Sorunun çözülmesinde en etkili yol hem iç ve hem de dış pazarda da talep artışının sağlanmasıdır. İç pazarda zeytinyağı tüketim alışkanlıklarının teşvik edilmesi, pazarda arz talep dengesinin sağlanması açısından önemli görülmektedir. Dış pazarlar açısından AB pazarlarında rekabet şansımızın düşük olması nedeniyle dünyada yeni alternatif pazar arayışlarına girmemiz gerekmektedir. Bu kapsamda Çin ve Japonya potansiyel ülkeler olarak düşünülebilir. Bu ülkelerde spesifik ürünlerin satılıyor olması, pazarlama aşamasında markalaşmanın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Bu konuda Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve üniversite işbirliği ile çalışmaların yapılması ve üniversite laboratuvarlarında test edilmiş ürünlerin piyasaya sürülmesi sağlanmalıdır. Diğer yandan zeytinyağı iç ve dış pazarlarında mevcut markasız ürünlerin uygun olmayan kaplarda sağlıksız olarak piyasaya sürülmelerini engellemek üzere yasal yaptırımların güçlendirilmesi ve denetimlerin artırılması öncelikli olarak ele alınmalıdır.

İç pazarda zeytinyağı tüketim alışkanlıklarının teşvik edilmesi üzerine çalışmalar yapılması pazarda arz talep dengesinin sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. Yurt içi tüketimin artırılması için öncelikle zeytinyağının pahalı ve ağır bir yağ olduğu imajının yıkılması gerekmektedir. Tüketicie zeytinyağının aslında ağır bir yağ olmadığı ve yalnız salatalarda değil, diğer yemeklerde rahatlıkla kullanılabileceğini açıklayan tanıtımların yapılması gerekmektedir. Zeytinyağı ile ilgili tanıtımların etkinleştirilmesi, özellikle zeytin üretiminin yapılmadığı yörelerde zeytinyağı tüketimini teşvik edici, yöreye uygun reklam ve promosyon çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Tüketicide kaliteli zeytinyağı algısının ve damak kültürünün geliştirilmesine yönelik çeşitli tadım testlerinin yapılması, zeytinyağı tüketimini teşvik edici rol oynayacaktır. Ayrıca zeytinyağı tüketimi ile ilgili olarak eğitim ve sağlık kuruluşlarının işbirliği ile çocuklar, gençler ve özellikle bayanların eğitilmesine

yönelik projelerin yürütülmesi de yararlı olacaktır. Çanakkale yöresinde olduğu gibi yöresel farklılıkların tanıtılmasında zeytinyağlı yemek yapan restoranların geliştirilmesi sağlanmalı ve gerçek zeytinyağı kullanan işyerlerine gerçek zeytinyağı kullanıyor logosu ve bayrağı verilmelidir. Markalaşma, iyi bir imaj ve etkin tanıtımlarla Türkiye'nin en lezzetli zeytinyağlarının üretildiği bu bölgeyi ön plana çıkarmak mümkündür. Bunun yanı sıra zeytinyağı pansiyonculuğunu geliştirmek de bölgede tüketimi artırıcı bir faktör olabilir

Zeytinyağı tüketiminde tüketici açısından marka, güven ve fiyat üçlüsü çözülmeli, tüketici güvendiği markayı uygun fiyatla piyasadan alıp tüketebilmelidir. Zeytinyağı tüketiminin artırılması bir devlet politikası haline getirilebilir.

Çanakkale'de çok sayıda tarımsal amaçlı kooperatif bulunmasına karşın zeytin işleme konusunda faaliyet gösteren kooperatiflerin sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Kooperatiflerin sayısının artırılmasının yanı sıra ihtisaslaşmış Zeytin ve Zeytinyağı Üreticileri Birliği'nin kurulması da çok önemlidir. 5200 sayılı yasa kapsamında kurulan Tarımsal Üretici Birliklerinin üretici için pazar araştırması ile üretim planlaması yapması ve üretici açısından lobi faaliyetlerinin sürdürülmesi sektörün rekabet şansını artıracaktır.

Yörede çiftçiler zeytin satışını güvene dayalı ticari ilişkiler içerisinde sürdürmekte olup, kendi tüccarları ile herhangi bir sözleşme yapmadan alım satım işlemini gerçekleştirmektedir. Diğer bazı tarımsal ürünlerde olduğu gibi zeytinde de sözleşmeli yetiştiriciliğin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu durum üretici açısından pazar garantisi olmasının yanı sıra ürünün kalitesinin artmasını da teşvik edecektir.

EKLER

EK 1. ÇALIŞTAYIN TÜM AŞAMALARINA AİT BAZI FOTOĞRAFLAR

Ek 2. Çalıştaya Katılamayıp Tebrik Mesajı Gönderenler

Cemil ÇİÇEK

(Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı)

Recep Tayyip ERDOĞAN

(Başbakan)

İdris Naim ŞAHİN

(İçişleri Bakanı)

İsmet YILMAZ

(Milli Savunma Bakanı)

Mehmet Mehdi EKER

(Tarım, Gıda Ve Hayvancılık Bakanı)

Ertuğrul GÜNAY

(Kültür Ve Turizm Bakanı)

Hayati YAZICI

(Gümrük Ve Ticaret Bakanı)

Dr. Kadir TOPBAŞ

(İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı)

Mustafa DEMİR

(Fatih Belediye Başkanı)

Şemsi BAYRAKTAR

(Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanı)

Ek 3. Basında Zeytin Çalıştayı

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMU) Ziraat Fakültesi ve Ayvıcık Belediyesi işbirliğiyle Çanakkale yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ele alınıp çözümüne yönelik hedeflerin oluşturulduğu Zeytin Çalıştayı düzenlendi.

Ayvıcık Belediyesi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen Zeytin Çalıştayı'na, açılış konuşmalarını ise sırasıyla Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur, Ayvıcık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Çanakkale Ticaret Borsası Başkanı İdris Mehmet Ok, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Vekili Mustafa Nazım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejat Kaplan, Ayvıcık Kaymakamı Necmi Akman, Rektör

Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palayoyk ile Vekili Cemal Yıldızlar katıldılar. Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur zeytinin bu toprakların çok değerli ve vazgeçilmez bir ürünü olduğunu ifade ettiği konuşmasında "Tarihi, kültürel ve sosyal bir ürün, zeytin ve ağacını ve ürünlerini konuşmak, gündeme getirmek ve tartışmak bizlere mutluluk ve kıvanç vermektedir" dedi. Çalıştay ÇOMU Ziraat Fakültesi'nin sabahtaki durumu ve gerekliliğinin iyi bir örneği olacağını belirten Uğur, bu çalışma ile Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Zeytin ve Zeytinyağı Tüketimi, Kalite ve Muhafazası, Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, Ticareti, Örgütlenmesi gibi konuların sektörün tüm paydaşları tarafından değerlendirilmesini, çalıştay tüm aşamaları ve değerlendirmelerini kitapçık halinde getirildikten sonra, okunması için ilgili kurumlar ile paylaşılacağını ifade etti. Ayvıcık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin ise bölgenin zeytinle yoğrulduğunu bu anlamda da zeytin ağacının sahip çıkılması gerektiğini ifade ederek zeytin sektörünün sorunlarından habettili. Zeytin ağacının verimi ve kalitesinin artırılabilmesini, bunun için de üniversite ile bütünleşmeli çalışmalar başlatıldıklarını belirten Mehmet Ünal Şahin, çalıştayın Türkiye'ye, bölgeye hayırlı olmasını temenni ettiğini söyledi. Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Gülpınar bölgesindeki zeytin üretimi hakkında bilgi verdi ve zeytinyağının Gülpınar ekonomisine, sosyal yaşamına katkısını çok fazla olduğunu belirterek organizasyonun düzenlenmesinde emeği geçen herkese

teşekkür etti. Çanakkale Ticaret Borsası Başkanı İdris Mehmet Ok, zeytin ağacının sayısının son yıllarda önemli ölçüde arttığını ifade ederek piyasada ürünün olduğunu fakat talebin yeterli düzeyde olmadığını belirtti. Mehmet Ok devlet bu konu üzerinde de durması gerektiğini ve talebin artırılması gerektiğini kaydetti. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Vekili Mustafa Nazım ise bakanlığın zeytinle ilgili destekten haberdar olduğunu ve kalite konusunda zeytinle ilgili bir sorun yaşanmadığını, fakat talebi artırmak gerektiğini, bunun için de tarımın önemli olduğunu kaydetti. Mustafa Nazım, sivil toplum, üreticiler ve halkın da konuya ilişkin bilgilendirilmesini önemli olduğunu ifade etti. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejat Kaplan da bakanlığın zeytinle ilgili yönelik çalışmalarından haberdar olduğunu, bakanlığın tarımla ilgili düzenlenen tüm etkinliklere katılımına çalıştayı belirtti. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palayoyk ise iki gün boyunca burada zeytin sektörünün sorunlarının konuşulacağını ifade ederek Türkiye için zeytinin çok önemli bir değer olduğunu söyledi. Prof. Dr. Hamit Palayoyk önemli olan kaliteyi artırarak zeytinin sorunlarını platformda bir araya getirmek olduğunu belirterek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi olarak her tür faaliyete katkı vermeye çalıştıklarını kaydetti. Vekili Cemal Yıldızlar da zeytinin yüzyıllardır barınan simgesi olduğunu belirterek zeytin ağacının tarihteki yeri ve öneminden bahsetti. Zeytinyağı talebinin yavaş yavaş arttığını belirten Yıldızlar, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde de zeytin ve zeytinyağının önemli olduğunu kaydetti. Yıldızlar, çalıştay düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederek konuşmasını sürdürdü. Açılış konuşmalarının ardından çalıştay düzenlenirken oturma odasında devam etti. İkinci Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Vekili Cemal Yıldızlar, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palayoyk, Ayvıcık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur ile üniversite yöneticileri, akademisyenler, kurumsal ve sivil toplum temsilcileri, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı. (İHA)

boğaz

23 NİSAN 2012 PAZARTESİ Yıl:17 - Sayı:4083

İMTİYAZ SAHİBİ
Çanakkale Basın Yayın Ltd. Şti. Adına
İSMEY AKINCI

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
FİKRİ TÜRKER

YAZI İŞLERİ
HAZİFE AKINCI
TAYFUN SARU
DİLARA DURAK
FATMA ABASOĞUTCI

HUKUK DANIŞMANI
Av. İŞİK İSGÜDEN

Telefon: 213 34 88
Faks : 213 11 51
Adres : Feri Paşa Mah. Büyük Cami Sk.
34/1 ÇANAKKALE

Çanakkale Boğaz Gazetesi, basın meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir. Gözde yazıların doğruluğu ve sorumlulukları kendilerine aittir.

Ayvacak da "Zeytin Çalıştayı"

Çanakkale'nin Ayvacak ilçesinde belediye ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) Ziraat Fakültesi işbirliğiyle "Zeytin Çalıştayı" düzenlendi.

ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur, Astenik Köktür Merkezinde düzenlenen çalıştayda yaptığı konuşmada, Türkiye'nin, zeytin üretiminde dünyada önemli bir yere sahip olduğunu söyledi.

Çanakkale'nin, Türkiye'deki zeytin üretiminde 7. sırada bulunduğunu ifade eden Uğur, "Zeytin üretimini son yıllarda veriminin düşmesi nedeniyle böyle bir çalıştay düzenlemeye karar verdik. Zeytin üretiminin verimliliğini nasıl artırabiliriz? Mevcut sorunlar neler ve neyle yapmamız gerekiyor, sorunlarına cevap aramalıyız" dedi.

Ayvacak Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin de ilçenin, zeytinle ilgili faaliyetleriyle yıllardır öncü olduğunu ifade ederken, bölgenin, ekonomik bakımdan en önemli case durumlarından birisinin zeytinçilik olduğunu söyledi.

Bizim yaşamışlarımız zeytin

ağaçlarının altında göçüldüklerini görmişlerdir. Zeytinin önemli birer ve zeytin ağaçına da bayramlık duyuları" diyen Şahin, yeni nesillerin bu faaliyetlerin devamını niteliğinde çalışması yapabileceklerini bildirdi.

"Zeytinçilik Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Seydi Özbek de zeytinçiliğin Türkiye'deki yemin ve üretiminin fakültelerimiz anlamı.

Çalıştaya, Çanakkale Vali Yardımcısı Cemal Yıldız, Kocakaya Belediye Başkanı Recep Şahin, Çanakkale İl Genel Meclis Başkanı Ali Rıza Tokin, Ayvacak Merkez Yüksekokulu Müdürü Yrd. Doç. Dr. Selçuk Berber, Ezine Meslek Yüksekokulu Müdürü Yrd. Doç. Dr. Mustafa Palaz ve zeytin üreticileri katıldı.

Zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunları ele alındı

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) Ziraat Fakültesi ve Ayvacak Belediyesi işbirliğiyle Çanakkale yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ele alınıp çözümüne yönelik hedeflerin oluşturulduğu Zeytin Çalıştayı düzenlendi.

Ayvacak Belediyesi Konferans Salonunda gerçekleştirilen Zeytin Çalıştayı'nın açılış konuşmalarını ise sırasıyla Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur, Ayvacak Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Vekili Mustafa Nazım, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdett Kaplan, Ayvacak Kaymakamı Necmi Akman, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabiyik ile Vali Vekili Cemal Yıldız gerçekleştirdi. Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur zeytinin bu toprakların çok değerli ve vazgeçilmez bir unsuru olduğunu ifade ettiği konuşmasında "Tarihi, kültürel ve kutsal bir ürünü, zeytin ve ağacını ve ürünlerini konuşmak, gündeme getirmek ve tartışmak bizim için mutluluk ve kıvanç vermektedir" dedi. Çalıştayı ÇOMÜ Ziraat Fakültesinin sahadaki durumu ve gerekliliğinin iyi bir örneği olacağını belirten Uğur, bu çalışma ile Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Zeytin ve Zeytinyağı Tüketimi, Kalite ve Muhafazası, Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, Ticareti, Örgütlenmesi gibi konuları sektörün tüm paydaşları tarafından değerlendirileceğini, çalıştayı tüm aşamaları ve değerlendirilmelerinin kitapçık haline getirildikten sonra, çıkan sonuçların ilgili tüm kurumlar ile paylaşılabileceğini ifade etti.

Ayvacak Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin ise bölgenin zeytinle yüklü olduğunu bu anlamda da zeytin ağacına sahip çıkılması gerektiğini ifade ederek zeytin sektörünün sorunlarından bahsetti. Zeytin ağacının verimi ve kalitesinin artırılabilceğini, bunun için

de üniversite ile bilim temelli çalışmalarına başladıklarını belirten Mehmet Ünal Şahin, çalıştayı Türkiye'ye, bölgeye hayırlı olmasını temenni ettiğini söyledi. Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Gülpınar bölgesindeki zeytin üretimi hakkında bilgi verdi ve zeytinyağının Gülpınar ekonomisine, sosyal yaşamına katkısının çok fazla olduğunu belirterek organizasyonun düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür etti.

Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, zeytin ağacının sayısının son yıllarda önemli ölçüde arttığını ifade ederek piyasada üretimin olduğunu fakat talebin yeterli düzeyde olmadığını belirtti. Mehmet Ok devletin bu konu üzerinde de durması gerektiğini ve talebin artırılması gerektiğini kaydetti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Vekili Mustafa Nazım ise bakanlığın zeytinçiliğe verdiği destekten bahsederek üretim ve kalite konusunda zeytinçilikte bir sorun yaşanmadıkça, fakat talebi artırmak gerektiğini, bunun için de tanıtımın önemli olduğunu kaydetti. Mustafa Nazım, sivil toplum, üreticiler ve halkın da konuya ilişkin, bilgilendirilmesinin önemli olduğunu ifade etti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdett Kaplan da bakanlığın zeytinçiliğe yönelik çalışmalarında n bahsederek, bakanlığın tarımla ilgili düzenlenmiş etkinliklere katılmaya

çalıştığını belirtti. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabiyik ise iki gün boyunca burada zeytin sektörünün sorunlarının konuşulacağını ifade ederek Türkiye için zeytinin çok önemli bir değer olduğunu söyledi. Prof. Dr. Hamit Palabiyik önemli olanın kalkınmanın aktörlerini uygun platformda bir araya getirmek olduğunu belirterek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi olarak her tür aktiviteye katkı vermeye çalışıldığını kaydetti.

Vali Vekili Cemal Yıldız da zeytinin yüzyıllardır barışın simgesi olduğunu belirterek zeytin ağacının tarihteki yeri ve öneminden bahsetti. Zeytinyağı talebinin yıldan yıla arttığını belirten Yıldız, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde de zeytin ve zeytinyağının önemli olduğunu kaydetti. Yıldız, çalıştayı düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı. Açılış konuşmalarının ardından çalıştaya düzenlenen oturumlarla devam edildi.

Etkinliğe Vali Vekili Cemal Yıldız, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabiyik, Ayvacak Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur ile üniversite yöneticileri, akademisyenler, kurum ve kuruluş temsilcileri, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı.

Sektör çıkış noktası arıyor “Zeytinyağında üretim var, talep yeterli değil”

ÇOMÜ Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediyesi işbirliğiyle Çanakkale Yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ele alınıp çözümüne yönelik hedeflerin oluşturulduğu Zeytin Çalıştayı düzenlendi.

Ayvacık Belediyesi Konferans Salonu'nda gerçekleşen Zeytin Çalıştayı'nın açılış törenine Vali Vekili Cemal Yıldız, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabıyık, Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur ile üniversite yöneticileri, akademisyenler, kurum ve kuruluş temsilcileri, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı. Çalıştayı açılış konuşmalarını ise sırasıyla Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur, Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Mustafa Nazım, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdettin Kaplan, Ayvacık Kaymakamı Necmi Akman, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabıyık ile Vali Vekili Cemal Yıldız gerçekleştirdi.

Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur zeytinin bu toprakların çok değerli ve vazgeçilmez bir unsuru olduğunu ifade ettiği konuşmasında "tarihi, kültürel ve kutsal bir ürünü, zeytin ve ağacını ve ürünlerini konuşmak, gündeme getirmek ve tartışmak bizlere mülkiyet ve kıvanç vermektedir" dedi. Çalıştayı ÇOMÜ Ziraat Fakültesi'nin sahada durumu ve gerekliliğinin iyi bir örneği olacağını belirten Uğur, bu çalışmaya il Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Zeytin ve Zeytinyağı Tüketimi, Kalite ve Muhafazası, Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, Ticareti, Örgütlenmesi gibi konuları sektörün tüm paydaşları tarafından değerlendirileceğini, çalıştayın tüm aşamaları ve değerlendirmelerini kitapçık haline getirdikten sonra, çıkan sonuçlara ilişkin tüm kuramlar ile paylaşılacağını ifade etti.

Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin ise bölgenin zeytinle yoğrulduğunu bu anlamda da zeytin ağacına sahip çıkılması gerektiğini ifade ederek zeytin ağacının verimi ve kalitesinin artırılacağını, bunun için de üniversite ile bilim temelli çalışmalara başladıklarını belirten Mehmet Ünal Şahin, çalıştayın Türkiye'ye, bölgeye hayırlı olmasını temenni ettiğini söyledi. Çanakkale Ziraat Fakültesi Başkanı Recep Şahin, Çanakkale Ziraat Fakültesi'nin zeytin üretimi hakkında bilgi verdi ve zeytinyağının Çanakkale

ekonomisine, sosyal yaşamına katkısının çok fazla olduğunu belirterek, organizasyonun düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür etti. Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, zeytin ağacının sayısının son yıllarda önemli ölçüde arttığını ifade ederek piyasada üretimin olduğunu fakat talebin yeterli düzeyde olmadığını belirtti. Mehmet Ok, devletin bu konu üzerinde de durması gerektiğini ve talebin artırılması gerektiğini kaydetti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Vekili Mustafa Nazım, bakanlığın zeytinçiliğe verdiği destekten bahsederek üretim ve kalite konusunda zeytinçilikte bir sorun yaşanmadıkla, fakat talebi artırmak gerektiğini, bunun için de tanıtımın önemli olduğunu kaydetti. Mustafa Nazım, sivil toplum, üreticiler ve halkın da komaya ilişkin bilgilendirilmesinin önemli olduğunu ifade etti. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdettin Kaplan, bakanlığın zeytinçiliğe yönelik çalışmalarından bahsederek, bakanlığın tarımla ilgili düzenlenen tüm etkinliklere katılmaya çalıştığını belirtti. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabıyık ise ki gün boyunca burada zeytin sektörünün sorunlarının konuşulacağını ifade ederek Türkiye için zeytinin çok önemli bir değer olduğunu söyledi. Prof. Dr. Hamit Palabıyık önemli olanın kalkınmanın aktörlerini uygun platformda bir araya getirmek olduğunu belirterek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi olarak her tür aktiviteye katkı vermeye çalıştıklarını kaydetti. Vali Vekili Cemal Yıldız da zeytinin yüzyıllardır barışın simgesi olduğunu belirterek zeytin ağacının tarihteki yeri ve öneminden bahsetti. Zeytinyağı talebinin yıldan yıla arttığını belirten Yıldız, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde de zeytin ve zeytinyağının önemli olduğunu kaydetti. Yıldız, çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı.

Zeytin çalıştaya büyük ilgi

ÇOMÜ Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediyesi işbirliğiyle Çanakkale Yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ele alınıp çözümüne yönelik hedeflerin oluşturulduğu Zeytin Çalıştayı düzenlendi.

Ayvacak Belediyesi Konferans Salonu'nda gerçekleşen Zeytin Çalıştayı'nın açılış törenine Vali Vekili Cemal Yıldız, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palalıyık, Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur ile üniversite yöneticileri, akademisyenler, kurum ve kuruluş temsilcileri, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı. Çalıştayı'nın açılış konuşmalarını ise sırasıyla Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur, Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdür Vekili Mustafa Nazım, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdett Kaplan, Ayvacık Kaymakamı Necmi Akın, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palalıyık ile Vali Vekili Cemal Yıldız gerçekleştirdi. Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fevzi Uğur zeytinin bu toprakların çok değerli ve özgünlüğünü bünyesinde taşıdığı bir ürün olduğunu ifade etti. Zeytin ve zeytinyağının kültür, sosyal ve ekonomik değerlerini korumak, güncelleme ve tarımsal bilgilere ulaşılabilir ve kıyafet vermek için dedi. Çalıştayı'nın ÇOMÜ Ziraat Fakültesi'nin sahada yürütülen ve gerekliliğinin iyi bir örneği olduğunu belirten Uğur, bu çalışma ile Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Zeytin ve Zeytinyağı Tüketimi, Kalite ve Muhafazası, Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanışı, Ticaret, Örgütlenmesi gibi konuların sektörün tüm paydaşları tarafından değerlendirileceğini söyledi. Uğur ayrıca, çalıştayı'nın tüm aşamaları ve değerlendirilmelerinin kitapçık haline getirildikten sonra, çıkan sonuçların ilgili tüm kurumlar ile paylaşılacağını ifade etti.

Şiş başkanlarda

Ayvacak Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin ise bölgenin zeytinle yoğrulduğunu ve anlamda da zeytin ağacına sahip çıkılması gerektiğini ifade ederek zeytin sektörünün sorunlarından bahsetti. Zeytin ağacının verimi ve kalitesinin artırılacağını, bunun için de üniversite ile bilim temelli çalışmalara başlandığını belirten Mehmet Ünal Şahin, çalıştayı'nın Türkiye, bölgeye hayırlı olmasını temenni ettiğini söyledi. Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin Gülpınar bölgesindeki zeytin üretimi hakkında bilgi verdi ve zeytinyağının Gülpınar ekonomisine, sosyal yaşamına kalkışının çok fazla olduğunu belirterek organizasyonun düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür etti.

Barışın simgesi zeytin

Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, zeytin ağacının sayısının son yıllarda önemli ölçüde arttığını ifade ederek piyasada üretimin olduğunu fakat talebin yeterli düzeyde olmadığını belirtti. Mehmet Ok devletin bu konu üzerinde durması gerektiğini ve talebin artırılması gerektiğini kaydetti. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdür Vekili Mustafa Nazım, bakanlığın zeytinle ilgili destekten bahsederek üretim ve kalite konusunda zeytinle ilgili bir sorun yaşanmadığını, fakat talebi artırmak gerektiğini, bunun için de tarımın önemli olduğunu kaydetti. Mustafa Nazım, sivil toplum, üreticiler ve halkın da konuya ilişkin bilgilendirilmesinin önemli olduğunu ifade etti. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdett Kaplan, bakanlığın zeytinle ilgili çalışmalarından bahsederek, bakanlığın tarımla ilgili düzenlenen tüm etkinliklere katılmaya çalıştığını belirtti. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palalıyık ise iki gün boyunca burada zeytin sektörünün sorunlarının konuşulacağını ifade ederek Türkiye için zeytinin çok önemli bir değer olduğunu söyledi. Prof. Dr. Hamit Palalıyık önemli olan kalkınmanın aktörlerini uygun platformda bir araya getirmek olduğunu belirterek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi olarak her tür aktiviteye katkı vermeye çalıştıklarını kaydetti. Vali Vekili Cemal Yıldız da zeytinin yüzyıllardır barışın simgesi olduğunu belirterek zeytin ağacının tarihteki yeri ve öneminden bahsetti. Zeytinyağı talebinin yıldan yıla arttığını belirten Yıldız, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde de zeytin ve zeytinyağının önemli olduğunu kaydetti. Yıldız, çalıştayı'nın düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı. Açılış konuşmalarının ardından çalıştaya düzenlenen oturumlarla devam edildi.

Zeytin ve Zeytinyağı Sektörünün Sorunları Ele Alındı

COMÜ Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediyesi işbirliğiyle Çanakkale Yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ele alınıp çözümüne yönelik hedeflerin oluşturulduğu Zeytin Çalıştay düzenlendi. Ayvacık Belediyesi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen Zeytin Çalıştay'ın açılış törenine Vali Vekili Cemal Yıldız, Rekür Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabıyık, Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur ile üniversite yöneticileri, akademisyenler, kurum ve kuruluş temsilcileri, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı.

Çalıştayın açılış konuşmalarını ise sırasıyla Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur, Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin, Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdür Vekili Mustafa Nazım, Üda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdett Kaplan, Ayvacık Kaymakamı Necmi Akmanlı, Rekür Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palabıyık ile Vali Vekili Cemal Yıldız gerçekleştirdi.

Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi Uğur zeytinin bu toprakların çok değerli ve verimliliğiyle bir arada olduğunu ifade ederek konuşmasında "tarhi, kültürel ve sosyal bir anlam, zeytin ve ağacın ve ürününün konuşmak, gündeme getirmek ve tartışmak bizlere mutluluk ve kıvanç vermektedir" dedi. Çalıştayın COMÜ Ziraat Fakültesinin şahıslık durumu ve gerekliliklerini iyi bir örnek olacağını söyledi. Uğur, bu çalışmaya ile Zeytin ve Zeytinyağı Üretim, Pazarlama, Ticaret, İşletim ve Satış konularının sektörün tüm paydaşları tarafından değerlendirileceğini, çalıştayın amaçlarını ve değerlendirilmesini kitapçı haline getirdikten sonra, çıkan sonuçların ilgili kurumlar ile paylaşılacağını ifade etti.

Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin ise bölgenin zeytinle yoğrulduğunu bu anlamda da zeytin ağacına sahip çıkmanın gerekliliğini ifade ederek zeytin sektörünün sorunlarından bahsetti. Zeytin ağacının verimi ve kalitesinin artırılacağını, bunun için de üniversite ile bilim temelli çalışmalar başlatılacağını belirten Mehmet Ünal Şahin, çalıştayın Türkiye'ye, bölgeye hayırlı olmasını temenni ettiğini söyledi.

Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin Gülpınar bölgesindeki zeytin üretimi hakkında bilgi verdi ve zeytinyağının Gülpınar ekonomisine, sosyal yaşamına katkısının çok fazla olduğunu belirterek organizasyonun düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür etti.

Çanakkale Ticaret Borsası Başkanlığı adına Mehmet Ok, zeytin ağacının seyyamı son yıllarda önemli ölçüde arttığını ifade ederek piyasada üretimin

olduğunu fakat talebin yeterli düzeyde olmadığını belirtti. Mehmet Ok devletin bu konu üzerinde de durması gerektiğini ve talebin artırılması gerektiğini kaydetti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdür Vekili Mustafa Nazım, bakanlığın zeytinle ilgili verdiği destekten bahsederek üretimin ve kalite konusunda zeytinçilikle bir sorun yaşamadıklarını, fakat talebi artırmak gerektiğini, bunun için de tanıtımın önemli olduğunu kaydetti. Mustafa Nazım, sivil toplum, üreticiler ve halkın da konuya ilişkin bilgilendirilmesinin önemli olduğunu ifade etti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdett Kaplan, bakanlığın zeytinle ilgili yönelik çalışmalarından bahsederek, bakanlığın tarımla ilgili düzenlenen tüm etkinliklere katılmaya çalıştığını belirtti.

Rekür Yardımcısı Prof. Dr. Hamit

Palabıyık ise iki gün boyunca burada zeytin sektörünün sorunlarının konuşulacağını ifade ederek Türkiye için zeytinin çok önemli bir değer olduğunu söyledi. Prof. Dr. Hamit Palabıyık önemli olmasının kalkınmanın aktörlerini uygun platformda bir araya getirmek olduğunu belirterek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi olarak her tür aktiviteye katkı vermeye çalıştıklarını kaydetti.

Vali Vekili Cemal Yıldız da zeytinin yüzyıllardır barışın simgesi olduğunu belirterek zeytin ağacının tarıhtek yeri ve öneminden bahsetti. Zeytinyağı talebinin yıldıyan yıla arttığını belirten Yıldız, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde de zeytin ve zeytinyağının önemli olduğunu kaydetti. Yıldız, çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı.

Açılış konuşmalarının ardından çalıştaya düzenlenen oturumlarla devam edildi.

AYVACIK GAZETESİ

İkt. Ekonomi Spor Yaşam Eğitim Sağlık Kültür İletişim

17. Çalıştay Bona Bildi

REKLAM ALANI

Zeytin Çalıştayı Sona Erdi

YAZAR ADMINISTRATÖR | 30 NİSAN 2012

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediyesi tarafından ortaklaşa düzenlenen Zeytin Çalıştayı sona erdi.

Programın ikinci gününde Aescos Eden Gardens Hotel'de yapılan toplantı sonrasında çalıştay düzenleyen kurumlar basın

Zeytin ve zeytinyağı üretimi, iklimi, kalite ve muhafazası, pazarlaması, seyyam ve dağıtımına ilişkin konular sektörün paydaşları tarafından değerlendirilmiştir. Burada amaçımız Türkiye için hizmet vermektir. Bu çalıştayla ortaya konulacak tüm görüşlerin ve yapılan değerlendirmelerin ilkönce ve bölgenin zeytinçiliğini tüm seyyamda ara değerler okuyumların önünden geçirecektir. Ülkemizin farklı üniversitelerinden, tarım bakanlığının ilgili araştırma kurumlarından, enstitülerden, sanayicilerden ve üreticilerden oluşmuş yedinci katılım olmuş, bu da çalıştayın zenginliğini katmıştır. Bütün katılımcılara teşekkür ediyoruz" dedi.

Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal Şahin de yaptığı açıklamada zeytin ve zeytinyağı üretiminin desteklenmesi gerektiğini vurgulayarak şunları söyledi: "Zeytin yüzyıllardır insanlarımızın sağlık ve güzellik kaynağı olmuştur. Zeytin ağacının yayılardan da önce, diyet ve beslenme simgesi. Zeytin ağacı 1500 yaşına kadar bile yaşayabilmektedir" dedi.

Onsekiz Mart'ta zeytin ve zeytinyağı üretiminin artırılacağı bildirilen Şahin, "Zeytin önemli bir tarımsal üründür. Bu yüzden zeytin üretiminden başlayarak, kaliteyi, toplama, işleme kadar ürettiriciyi bilgilendirici kurslar açılmalı, depolama alanları gündeminde planlanmalı bölgeye kapsamlı bir analiz laboratuvarı kurulması ve işpaşından çok ihracata yönelik olmalıdır" dedi. Çalıştay, daha sonra Aescos Artık kentine yapılan gezile sona erdi.

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ZEYTİNCİLİK ARAŞTIRMA İSTASYON MÜDÜRLÜĞÜ **İZMİR**

04 Eylül 2012, Salı

Zeytin Çalıştayı

20-21 Mart 2012 tarihlerinde
Çanakkale'de zeytin çalıştayı
düzenlenmiştir.

Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve
Ayvacık Belediyesi işbirliği ile 20-21
Nisan 2012 tarihleri arasında
Çanakkale yöresindeki zeytin ve
zeytinyağı üretiminin mevcut
durumunun belirlenerek sektöre ait
sorunların saptanması ve
çözümüne yönelik hedeflerin
oluşturulması için Zeytin Çalıştayı düzenlenmiştir. Çalıştaya, Zeytincilik Araştırma İstasyonu
Müdürlüğünü temsilen İstasyon Müdürü Dr. Seyfi ÖZİŞİK ve Mühendis Nurhan VAROL, Mehmet ULAŞ,
Hanife TELLİ KARAMAN, Fatma ÖZTÜRK, Elif Burçin BÜYÜKGÖK katılmışlardır.

Zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarının ve çözüm önerilerinin tartışıldığı Çanakkale Zeytin Çalıştayı Grup çalışmalarının toplu değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar, çalıştay web sayfasından duyurulmuştur.

Sak, 04 Eylül 2012

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
TARIMSAL ARAŞTIRMALAR ve POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

English Anasayfa Haberler Duyurular İletişim

arama...

Arşiv

Anasayfa > Haberler > ÇANAKKALE'DE ZEYTİN ÇALIŞTAYI YAPILDI

Haber Arşivi

24 NISAN 2012

ÇANAKKALE'DE ZEYTİN ÇALIŞTAYI YAPILDI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Ayvacık Belediyesi işbirliği ile gerçekleştirilen "Çanakkale Zeytin Çalıştayı" 20-21 Nisan 2012 tarihinde Ayvacık ilçesinde yapılmıştır. Çalıştaya, Bahçe Bitkileri Daire Başkanı Dr. Nejdett KAPLAN, Zeytinlik Araştırma Enstitüsü ve Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü'nden araştırmacılar katılmışlardır.

Çalıştaya açılışı, 20 Nisan 2012 sabahı Ayvacık Kültür Merkezinde yapılmıştır. Bahçe Bitkileri Daire Başkanı Dr. Nejdett KAPLAN açılış töreninde yaptığı konuşmada Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü olarak zeytin ve zeytinyağı araştırmalarına verdikleri önemi, zeytin araştırmalarının hedefleri ve vizyonunu, bu çalışmaların sektöre ve ekonomiye katkısını katılımcılara aktarmıştır.

Açılış programında Zeytinlik Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Seyfi ÖZŞİRK "Zeytin ve Zeytinyağı Sektörünün Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Sorut Analizi"; Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Nilüfer KALECİ "Çanakkale'de Zeytin Yetiştiriciliği" konulu çağrılı bildirimlerini sunmuşlardır.

Öğleden sonra çalıştay programı Asos Eden Gardens Hotel'de başlamış ve katılımcılar 3 gruba ayrılmışlardır.

1. Grup: Zeytin ve zeytinyağı üretimi, sorunları ve çözüm yolları;
 2. Grup: Zeytin ve zeytinyağı tükeltimi, zeytinyağında kalite ve muhafazaya yönelik sorunlar ve çözüm önerileri;
 3. Grup: Zeytin ve zeytinyağının pazarlanması, ticareti, örgütlenme sorunları ve çözüm önerileri
- konularını ayrıntıları ile görüşmeye başlamışlardır.

Çalıştaya ikinci gününde, gruplar çalışmalarını tamamlamış ve sonuç bildirimlerini hazırlamışlardır.

Sonuç bildirgesi, çalıştaya eş başkanları Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyzi UĞUR ve Ayvacık Belediye Başkanı Mehmet Ünal ŞAHİN tarafından kamuoyuna açıklanmıştır. Sonuç bildirgesinin kamuoyuna duyurulmasıyla çalıştay sona ermiştir.

4 ÇANAKKALE'DE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI ELE ALINDI

Son Haberler

04.09.2012 Salı 10:36

Prof. Dr. Mehmet Uğur

USD 1,3055 EUR 2,1955 BRLUSD 1,2160 INRUSD 81792540,00

ANA SAYFA GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA DÜNYA SPOR YEREL 24 OĞUN

ÇANAKKALE'DE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI ELE ALINDI

20.04.2012 18:02

Tweetle 0 Takip et: @HaberK 6 000 takipçi

Recomend 0 Use 6 K

ÇANAKKALE (HA) - Çanakkale Onsekiz Mart Ün versitesi (ÇOMU) Ziraat Fakültesi ve Ayvack İle ed yetiştirilğiyle Çanakkale yöresindeki zeytin ve zeytinyağı sektörünün sorunlarını ele alımı pösimüne yönelik hedeflerin oluşturulduğu Zeytin Çalıştayı düzenlendi.

Ayvack İle ed yeti Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen Zeytin Çalıştayı'nın açılış konuşmalarını ise sırasıyla Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyaz Uğur, Ayvack İlde edye Başkanı Mehmet Onal Şahin, Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Çanakkale Ticaret Odası Başkanlığı adına Mehmet Ok, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdürü Metin Mustafâ Nader, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdî Kaplan, Ayvack Kaymakamı İzzet Akman, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palayayk ile Vali Vekili Cemal Yıldızay gerçekleştirdi. Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyaz Uğur zeytinin bu toprakların çok değerli ve vazgeçilmez bir ürünü olduğunu ifade ettiği konuşmasında "Tarım, kültür ve kutsal bir üründü, zeytin ve ağacını ve ürünlerini korumak, gündem e getirmek ve tanıtmak bilere madduk ve kuşak veme oldu" dedi. Çalıştayı ÇOMU Ziraat Fakültesi'nin sahataki durumu ve gerekli girişim i bir öm eği olacağı baktın Uğur, bu çalışma ile Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Zeytin ve Zeytinyağı Tüketimi, Kalite ve Muhafazası Zeytin ve Zeytinyağının Pazarlanması, Ticaret, Örgütlenmesi gibi konuların sevkünü üm paydaşları tarafından değeriendirileceğini, çalışmaya tüm paydaşları ve değeriendirimlerinin küçük kaline girdi ki kan sonra, gıda konusunu ilgili üm kurumlarla paylaşılabileceğini ifade etti.

Ayvack Belediye Başkanı Mehmet Onal Şahin ise bölgenin zeytinle yoğrulduğunu, bu anlamda da zeytin ağacına sahip çıkılması gerektiğini ifade ederek zeytin sektörünün sorunlarından bahsetti. Zeytin ağacının verimli ve kalitesinin artırılabilceğini, bunun için de üniversite ile bilim temelli çalışmalara başlatıldığını baktın Mehmet Onal Şahin, çalıştayı Türkiye'ye, bölgeye hayırlı olmasını temenni ettiğini söyledi.

Gülpınar Belediye Başkanı Recep Şahin, Gülpınar bölgesindeki zeytin üretimi hakkında bilgi verdi ve zeytinyağının Gülpınar ekonomisine, sosyal yaşamına katkısının çok fazla olduğunu baktınerek organizeye'nin düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür etti.

Çanakkale Ticaret Odası Başkanlığı adına Mehmet Ok, zeytin ağacının seyahatin son ylında önemli ölçüde arttığını ifade ederek piyasada üretimin olduğunu baktın baktın yalıcı dünyaya olacağını baktın. Mehmet Ok baktın bu konu Çarında de duması gerektiğini ve baktın arttığını baktın gerektiğini kayaladı.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çanakkale İl Müdür Vekili Mustafa Nader ise

bakanlığın zeytin ilçe verdiği, desteklen baktın ederek üretim ve kalite konusunda zeytin ilçe bir sorun yaşamadığını, fakat baktın arttımın gerektiğini, bunun için de baktın önemli olduğunu kayaladı. Mustafa Nader, olalı baktın, üreticiler ve halkın da konuya ilişkin bilgilendirilmesinin önemli olduğunu ifade etti.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Daire Başkanı Dr. Nejdî Kaplan da bakanlığın zeytin ilçe yönelik çalışmalardan bahsederek, bakanlığın tanımlı ilgili dairesinin üm ekini ilere katılmaya çalıştığını baktın.

Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palayayk ise ki gün boyunca burada zeytin sektörünün sorunlarının konuşulacağını ifade ederek Türkiye için zeytin çok önemli bir değeri olduğunu baktın. Prof. Dr. Hamit Palayayk önemli olanın salınmanın aktörlerini uygun platformda bir araya getirmek olduğunu baktınerek, Çanakkale Örgütleri Mart Üniversitesi olarak her tür aktörle baktın vermeye çalıştıklarını kayaladı. Vali Vekili Cemal Yıldızay da zeytinin çalıştayı boyunca konuşulduğunu, bu baktınerek zeytin ağacının baktın yeri ve öneminden bahsetti. Zeytinyağı baktın yalıcı yalıcı yalıcı baktın. Yıldızay, Türkiye'nin ekonomisi ve sosyal yaşamında da zeytin ve zeytinyağının önemli olduğunu kayaladı. Yıldızay, çalıştayı düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı. Açılış konuşmalarının ardından çalışmaya dairesinin dairesinde devam edildi.

Bakanlık Vali Vekili Cemal Yıldızay, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hamit Palayayk, Ayvack Belediye Başkanı Mehmet Onal Şahin, Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Feyaz Uğur ile üniversite yöneticileri, akademisyenler, kurum ve kuruluş temsilcileri, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı.

